

**Archeologische prospectie met ingreep
in de bodem
Kortrijk, Manpadstraat (“Barco”)**

Titel

*Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Kortrijk, Manpadstraat ("Barco")*

Auteurs

Sarah De Cleer, Niels Janssens

Opdrachtgever

Barco NV

Projectnummer

2012-28

Plaats en datum

Gent, 17 december 2012

Reeks en nummer

*BAAC Vlaanderen Rapport 43
ISSN 2033-6898*

Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Technische fiche

Naam site: Kortrijk, Manpadstraat ("Barco")

Ligging: Manpadstraat, Elleboogweg, Panoramastraat
Gemeente Kortrijk
West-Vlaanderen

Topografische kaart:

Kadaster: Afdeling 4, sectie D

Percelen: 105, 107D, 107F, 110D, 118C, 127C, 129B, 134E, 279F, 280B, 281D, 282, 284A, 285, 286C, 287A, 288, 289, 290 en 291

4

Opdrachtgever:	Barco NV President Kennedypark 35, 8500 Kortrijk
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Vergunningsnummer:	2012/352
Projectleiding:	Jeroen Vanden Borre
Naam aanvrager:	Jeroen Vanden Borre
Terreinwerk:	Jeroen Vanden Borre, Sarah De Cleer, Niels Janssens, Nick Krekelbergh
Verwerking:	Jeroen Vanden Borre, Sarah De Cleer, Niels Janssens, Nick Krekelbergh
Wetenschappelijke begeleiding:	Niet van toepassing
Trajectbegeleiding:	Jessica Vandevelde (Agentschap Onroerend Erfgoed)
Specialistisch onderzoek:	Niet van toepassing
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte projectgebied:	8 ha
Grootte onderzochte oppervlakte:	7897 m ²
Termijn:	Veldwerk: 10 werkdagen Uitwerking: 10 werkdagen
Reden van de ingreep:	Binnen het plangebied zal een uitbreiding van het bedrijventerrein gerealiseerd worden door Barco NV. Het projectgebied is ca. 8 ha groot en de bodem wordt gekenmerkt door de codes Lca, Lda, uLDa en Aca (zandleembodem). Omwille van de grote oppervlakte van het terrein en de hoge archeologische verwachting werd een prospectie met ingreep in de bodem opgelegd.
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	In de omgeving van het plangebied zijn verschillende sites en vindplaatsen uit de Romeinse tijd gekend, maar ook vondsten uit de steentijd en verschillende middeleeuwse bewoningssites. Het plangebied heeft een landschappelijk gunstige locatie voor historische bewoning. Het archeologisch potentieel van het gebied is dan ook hoog.
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn er sporen aanwezig? 2. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? 3. Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? 4. Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? 5. Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? 6. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

7. Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor een eventuele in situ-bewaring?

Resultaten:

In het plangebied zijn Romeinse nederzettingssporen aangetroffen op de hogere delen van het terrein, voornamelijk in het zuiden, centrum en oosten van het plangebied. In het noorden bevindt zich het beekdal van de Grote Wallebeek. Langs de rand daarvan zijn afvalkuilen aangetroffen.

Er wordt vervolgonderzoek geadviseerd binnen een zone van 2,5 ha, waarbinnen de archeologische sporen geconcentreerd voorkomen.

Inhoud

Technische fiche	3
Inhoud.....	7
Samenvatting	9
1 Inleiding.....	10
1.1 Algemeen.....	10
1.2 Doel van het onderzoek.....	12
1.3 Aard van de bedreiging	12
1.4 Opzet van het rapport.....	12
2 Methode.....	13
3 Bodemkundige en archeologische gegevens	14
3.1 Bodemkundige gegevens	14
3.1.1 Digitale bodemkaart van Vlaanderen	14
3.1.2 Bodemkundige evolutie van het onderzoeksgebied.....	16
3.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens	16
3.2.1 Historische achtergrond.....	16
3.2.2 Cartografische gegevens.....	18
3.2.3 Archeologische gegevens	20
4 Archeologisch onderzoek.....	22
4.1 Bodem en stratigrafie	22
4.2 Sporen en structuren	26
4.2.1 Sporen per werkput	26
4.2.2 Percelering.....	54
4.2.3 Synthese antropogene sporen	55
4.3 Natuurlijke en recente sporen.....	56
4.3.1 Natuurlijke sporen.....	56
4.3.2 Recente sporen	57
5 Vondsten	60
5.1 Romeinse periode.....	60
5.1.1 Aardewerk.....	60
5.2 Middeleeuwse periode.....	66
5.2.1 Aardewerk.....	66
5.2.2 Andere vondsten.....	67
5.3 Niet-dateerbare vondsten	67
5.4 Besluit	69
6 Besluit en waardering	70
6.1 Algemeen.....	70
6.2 Beantwoording onderzoeksvragen	70
6.3 Advies	72
7 Lijst figuren	73
8 Bibliografie.....	75

9	<i>Bijlagen</i>	77
9.1	Lijsten	77
9.1.1	Sporenlijst	77
9.1.2	Fotolijst	77
9.1.3	Coupelijst	77
9.1.4	Vondstenlijst	77
9.2	Kaartmateriaal	77
9.2.1	Overzichtskaart	77
9.2.2	Overzichtskaart (in 4 delen)	77
9.2.3	Hoogtekaart	77
9.3	Bodemprofielen	77

Samenvatting

In opdracht van Barco NV heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op het terrein gelegen aan de Manpadstraat te Kortrijk (gelegen in het zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen). Binnen het plangebied zal Barco NV een uitbreiding van het bedrijventerrein realiseren. De toekomstige bedrijfsgebouwen (ca. oostelijke helft van het terrein) en parkeerzone (ca. westelijke helft) zijn momenteel ingeplant op een terrein van ca. 8 ha. De uitbreiding gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief zal verstoord worden (Figuur 1).

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op een luchtfoto¹

Binnen het plangebied zal een uitbreiding gerealiseerd worden door Barco NV. Het projectgebied wordt gekenmerkt door de bodemseries Lca, Lda, uLDa en Aca (zandleembodem). Momenteel is het terrein in gebruik als gras- en akkerland. Het terrein helt sterk af vanaf het zuiden richting noorden.

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende sites en vindplaatsen uit de Romeinse tijd gekend, maar ook vondsten uit de steentijd en verschillende middeleeuwse bewoningssites. Bovendien heeft het plangebied een landschappelijk gunstige locatie voor bewoning in alle periodes van de geschiedenis, gezien de ligging langs de oever van het beekdal. Het gebied heeft dan ook een hoog archeologisch potentieel.

Van de totale omvang van het plangebied werd 7897 m² onderzocht (10%). Er werden 29 werkputten aangelegd.

In het plangebied zijn Romeinse nederzettingssporen aangetroffen, op de hogere delen van het terrein, in het zuiden, centraal en in het oosten van het plangebied. In het noorden bevindt zich het beekdal van de Grote Wallebeek. Langs de rand daarvan zijn afvalkuilen aangetroffen, vermoedelijk uit de Romeinse tijd.

¹ AGIV 2012a.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

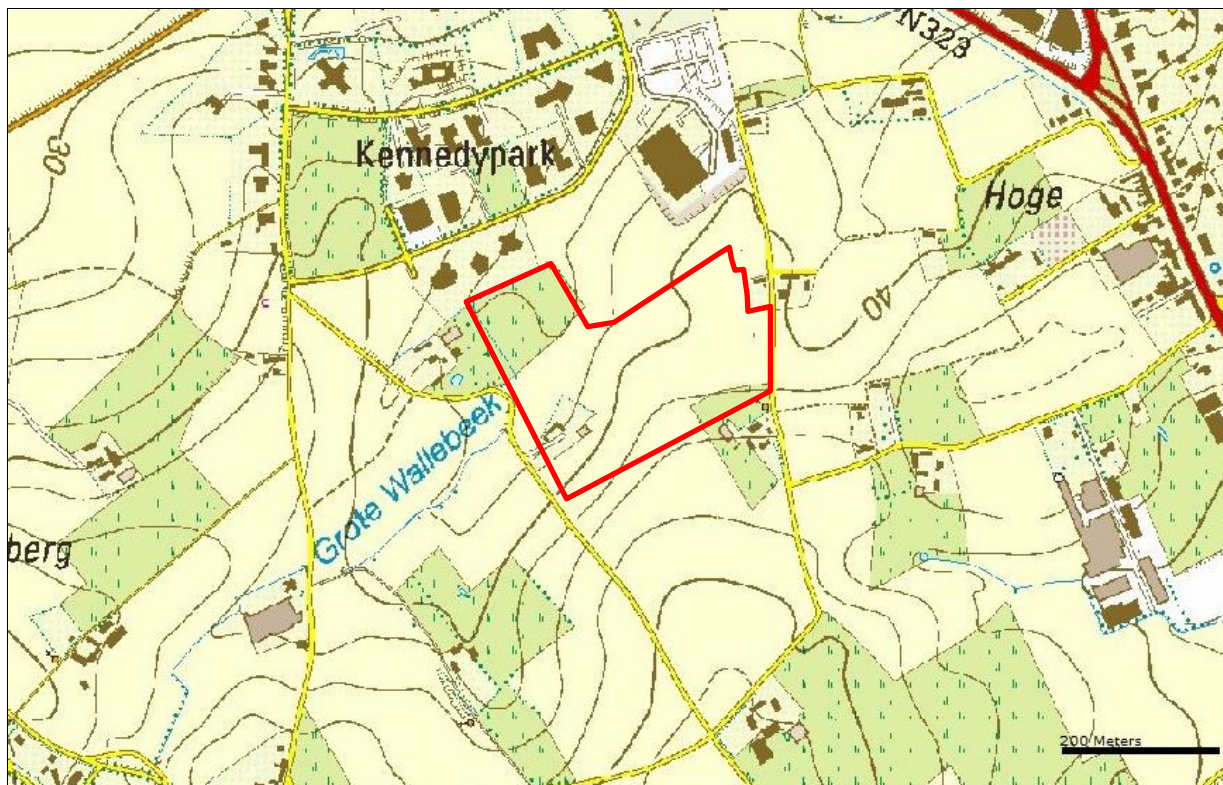
In opdracht van Barco NV heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op het terrein gelegen aan de Manpadstraat te Kortrijk (gelegen in het zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen). Binnen het plangebied zal Barco NV een uitbreiding van het bedrijventerrein realiseren. De toekomstige bedrijfsgebouwen en parkeerzones zijn momenteel ingeplant op een terrein van ca. 8 ha. Dit gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief zal verstoord worden (Figuur 2-3).

Figuur 2: Situering onderzoeksgebied²

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, archeologische waarden op te sporen voorafgaand aan de uitbreiding van het bedrijventerrein door Barco NV ter hoogte van de Manpadstraat te Kortrijk. Op basis van de resultaten van het onderzoek moet nu gekeken worden of inpassing van de archeologische waarden *in situ* mogelijk is. Als dit niet mogelijk is, kan gekozen worden voor behoud *ex situ*, met andere woorden archeologisch vervolgonderzoek, in de vorm van een opgraving.

² AGIV 2012b.

Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart³

Binnen het plangebied zal een uitbreiding van het bedrijventerrein gerealiseerd worden door Barco NV. Het projectgebied is in totaal ca. 8 ha groot en de zandleembodem wordt gekenmerkt door de bodemseries Lca (*matig droge zandleembodem met textuur B horizont*), Lda (*matig droge zandleembodem met textuur B-horizont*), uLda (*matig droge tot matig natte zandleembodem met textuur B-horizont*) en Aca (*matig droge leembodem met textuur B-horizont*). Momenteel is het terrein in gebruik als gras- en akkerland.

Het plangebied kende een uitgesproken reliëf, met over een relatief korte afstand een sterk hoogteverschil. Het plangebied lag op een noord-zuid georiënteerde helling, afhellend in de richting van het beekdal van de Grote Wallebeek, in noordwestelijke richting. Het zuiden van het plangebied was hoger gelegen en vertoonde een convexe reliëfvorm die zowel langs de oostelijke als de westelijke kant afliep. Ten zuiden van het plangebied steeg het reliëf nog verder. Ook in de noordoostelijke hoek van het plangebied vertoonde het reliëf een licht stijgend verloop. Tussen de hogere rug in het zuiden en deze lagere rug in het noordoosten van het plangebied lag een smalle depressie, die vanuit het zuidoosten in de richting van de Grote Wallebeek liep.

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende sites en vindplaatsen uit de Romeinse tijd gekend, maar ook vondsten uit de steentijd en verschillende middeleeuwse bewoningssites komen voor. Bovendien heeft het plangebied een landschappelijk gunstige locatie voor bewoning in alle periodes van de geschiedenis. Het gebied heeft dan ook een hoog archeologisch potentieel.

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg 8 ha, waarvan 7897 m² werd onderzocht in 29 werkputten.

Het onderzoek werd uitgevoerd van 18 september 2012 tot 2 oktober 2012. Projectverantwoordelijke was Jeroen Vanden Borre. Sarah De Cleer, Niels Janssens en Nick Krekelbergh werkten mee aan het onderzoek.

Contactpersoon bij de overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, was Jessica Vandevelde. Bij de opdrachtgever (Barco NV) was dit Marc Geenens.

³ Provincie West-Vlaanderen 2012a.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Zijn er sporen aanwezig?
2. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
3. Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
4. Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
5. Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
6. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
7. Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor een eventuele in situ-bewaring?

1.3 Aard van de bedreiging

Binnen het plangebied zal een uitbreiding van het bedrijventerrein gerealiseerd worden door Barco NV. Dit zal gepaard gaan met graafwerken, waardoor het bodemarchief zal verstoord worden. Eventuele aanwezige archeologische restanten dreigen verloren te gaan en de *in situ* bewaring van mogelijke archeologische waarden is mogelijk problematisch.

1.4 Opzet van het rapport

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode toegelicht. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van het archeologisch onderzoek gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese en advies voor vervolgonderzoek.

2 Methode

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg ca. 8 ha, waarvan 7897 m² werd onderzocht. De methode van continue sleuven werd gebruikt: parallelle proefsleuven werden ononderbroken over het volledige terrein van de percelen aangelegd. De afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 13 m (van middelpunt tot middelpunt). De inplanting van de sleuven was vooraf met de opdrachtgever en het Agentschap Onroerend Erfgoed besproken. Hierbij werden 6932 m² door middel van proefsleuven in een vast grid en 965 m² door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven onderzocht. De kijkvensters en/of dwarssleuven waren voldoende groot aangelegd om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

In het noorden van het plangebied, waar de loop van de Grote Wallebeek is aangetroffen, is extensief onderzoek verricht, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed. De kans op het aantreffen van archeologische waarden in deze natte, laaggelegen zone was heel erg klein. Daarom werden de pijlen van het onderzoek eerder op de hoger gelegen zones gericht. De dichtheid van de sleuven op de kansrijke hoger gelegen delen oversteeg de minimaal opgelegde dichtheid.

De afgraving gebeurde door een kraan op rupsbanden van 21 ton met tandeloze graafbak van 2 m breed. Tijdens het onderzoek werd in iedere werkput machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog. Indien nodig werd het vlak lokaal verdiept. Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd, zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden ingekrast. Alle sporen werden ingetekend door middel van een *Robotic Total Station* (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. Sporen-, foto-, vondsten-, coupe- en tekeningenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van de programma's Novapoint Survey en Autocad werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan van het hele terrein. Oppervlaktevondsten werden ingezameld, als puntvondst ingemeten en op het plan aangeduid.

Een selectie van de sporen werd gecoupeerd. Deze selectie was voldoende toereikend om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Indien nodig werd deze selectie van coupes aangevuld met boringen om een inschatting te maken van de gemiddelde diepte van de sporen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschaafd om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Enkel in het zuiden van werkput 16 werd van deze methode afgeweken. Daar werden, op vraag van het Agentschap Onroerend Erfgoed, alle sporen vanaf 16.1 tot en met 16.12 volledig onderzocht en afgewerkt. Dit omdat deze sporen erg waardevol waren en dat deze snel zouden degraderen als gevolg van het openliggen van het kijkvenster. Het profiel van de coupes werd manueel opgeschaafd, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. Vondsten uit de coupes werden stratigrafisch ingezameld. Na de registratie werden deze volledig opgegraven, d.w.z. de tweede helft uitgehaald. Sporen die na onderzoek (coupe) natuurlijk bleken te zijn of minder dieper dan 2 cm waren, zijn meestal niet getekend. Vondsten werden achteraf gewassen, genummerd en bewaard bij BAAC Vlaanderen bvba.

Per sleuf en minstens om de 50 m werd bij de aanleg ervan een diepere profielput aangelegd zodat minstens 60 cm van de moederbodem zichtbaar was. Bij elke profielput werd de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op plan aangeduid. Aan de hand van deze profielputten kreeg men een duidelijk beeld van de bodemopbouw en landschapsontwikkeling. Tijdens het onderzoek was permanent een ervaren bodemkundige aanwezig. Drie profielen (van werkputten 13, 17 en 27) werden in detail ingetekend, omdat zij een goede doorsnede op de bodemgesteldheid in het plangebied boden.

Met behulp van een metaaldetector (*Tesoro Silver*) werden metaalvondsten opgespoord. Er zijn geen sporen aangetroffen waarbij de metaaldetector een signaal gaf. Bij de aanleg van het vlak werd bij een aantal sporen metaal gerecupereerd.

Na afloop van het onderzoek werden de werkputten met instemming van het Agentschap Onroerend Erfgoed gedicht.

3 Bodemkundige en archeologische gegevens

3.1 Bodemkundige gegevens

3.1.1 Digitale bodemkaart van Vlaanderen

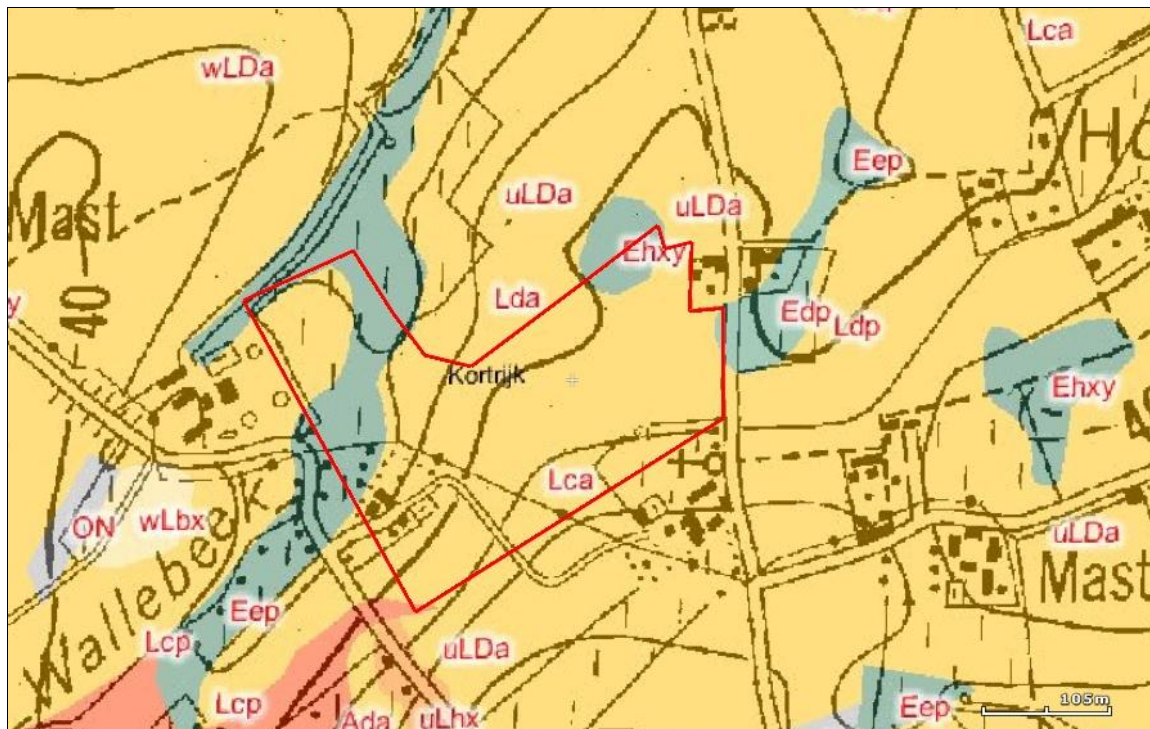
Analyse van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Agentschap Geografische Informatie Vlaanderen, AGIV) toont aan dat Kortrijk tot de *Zandstreek* behoort en dat het onderzoeksgebied ingeschreven staat als *Lda*-bodem, *matig droge zandleembodem met textuur B-horizont* (Figuur 4)⁴.

Lda-bodems: *matig droge zandleembodem met textuur B-horizont*

L: textuur: zandleem

d: drainage: matig nat, matig gleyig

a: profielontwikkeling: met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont

Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de digitale bodemkaart⁵

Daarnaast komen rond het onderzoeksgebied ook deze bodems voor⁶:

Lca-bodems: *matig droge zandleembodem met textuur B-horizont*

L: textuur: zandleem

c: drainage: matig droog, zwak gleyig

a: profielontwikkeling: met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont

uLda-bodems: *matig droge tot matig natte zandleembodem met textuur B-horizont*

u: klei op geringe diepte (ondieper dan 75 cm)

Lda: kernserie: *matig droge tot matig natte zandleembodem met textuur B-horizont*

L: textuur: zandleem

c-d: drainage: complex *c + d*: matig droog, zwak gleyig + matig nat, matig gleyig

a: profielontwikkeling: met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont

⁴ AGIV 2012c.

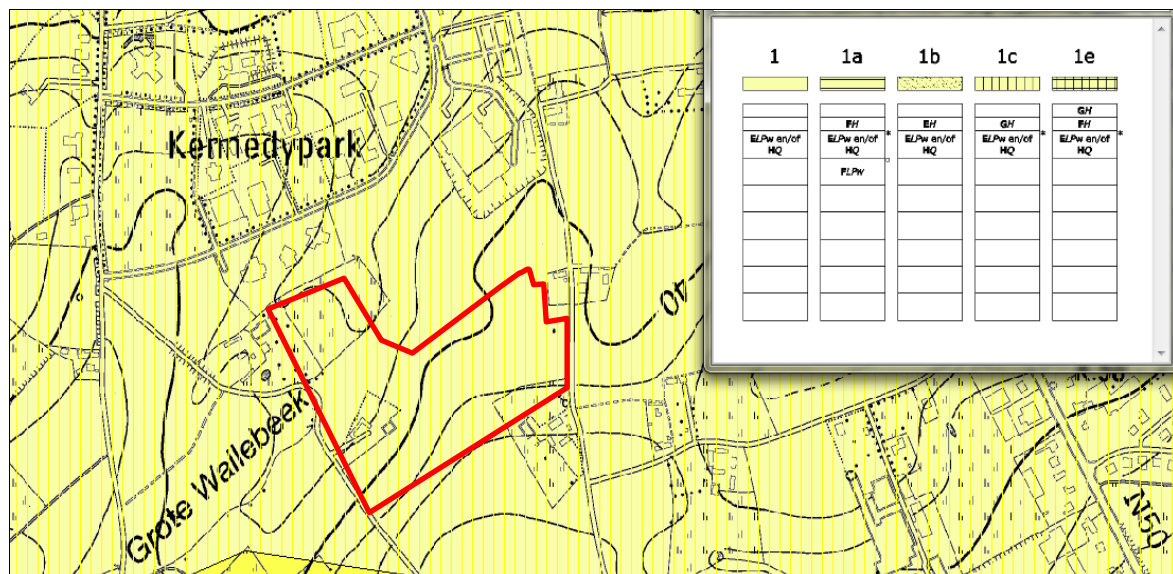
⁵ AGIV 2012c.

⁶ AGIV 2012c.

a: profielontwikkeling: met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont

Volgens de quartairgeologische kaart komen in het plangebied *eolische afzettingen (zand tot silt) van het weichseliaan (laat-pleistoceen), mogelijk vroeg-holoceen (ELPw)* voor, al dan niet in combinatie met *hellingsafzettingen van het quartair (HQ)*. In dat laatste geval gaat het om colluviale afzettingen als gevolg van erosie en sedimentatie langs de hellingen. Het tertiair substraat wordt in het noorden van het plangebied gevormd door het Lid van Moen (grijze klei tot silt, met kleilagen); in het zuiden van het plangebied bestaat het tertiair substraat uit het Lid van Aalbeke (donkergrijze tot blauwe klei met glimmers)⁸.

Silt (löss) in zuidelijk gedeelte van Vlaanderen.

Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart¹⁰

¹⁰ DOV Vlaanderen 2012c.

3.1.2 Bodemkundige evolutie van het onderzoeksgebied

Het plangebied ligt in de Zandleemstreek, in het zuiden van de zogenaamde Associatie van het Lemig-Zandgebied¹¹. De Zandleemstreek vormt de overgang tussen de Vlaamse Zandstreek in het noorden en de Leemstreek in het zuiden. Tevens is het plangebied gesitueerd in het interfluvium tussen de vallei van de Leie en de vallei van de Schelde¹². Zowel de Leievallei als deze van de Schelde vormen ter hoogte van Kortrijk uitlopers van de Vlaamse Vallei, een depressie die hoofdzakelijk gevormd is door fluviale processen en opgevuld tijdens het laat-pleistoceen. De quartaire opbouw buiten de uitlopers van de Vlaamse Vallei is zeer verschillend. Dit gebied wordt gedomineerd door eolische afzettingen en ook oude hellingsafzettingen in gebieden met een golvend landschap. Het onderste facies, opgebouwd uit gestratificeerde leem met landschelpen, is een overstromingsafzetting. Het niet-gestratificeerde bovenliggende leemfacies is van eolische oorsprong. Beide facies zijn door een grindniveau van elkaar gescheiden. De leem is meestal kalkhoudend, met uitzondering van het bovenste gedeelte. Geërodeerde deeltjes werden getransporteerd en opnieuw gesedimenteerd. Aan de basis van de gele brokkelige leem ligt een grindniveau, opgebouwd uit silex, tertiaire zandsteenfragmenten, krijt en limonietconcreties. De grijze gelaagde leem bestaat uit kleihoudende leem, ofwel kalkhoudend en rijk aan fossielen, ofwel ontkalkt en bruingrijs van kleur met organisch materiaal dat in de laag aanwezig is. Er komen plooiingen en kleine vorstscheuren voor en aan de top een interstadiale paleobodem. Onderaan is een solifluctielaag aanwezig.

De basis van het lössprofiel ligt in het weichseliaan, met solifluctiemateriaal waarin een complex van humeuze horizonten ontwikkeld is. Het gaat hierbij om een steppebodem die is ontstaan in een omgeving met een fluctuerende vochtigheidsgraad. De top van deze afzettingen wordt afgesneden door een keienvloer, gecombineerd met een niveau van smalle vorstwiggen. De keienvloer is het gevolg van een droge en koude fase waar de fijnere partikels van tussen de keien werden geblazen (deflatie). Daarop volgde een vochtigere periode met sedimentatie van eolisch materiaal, dat daarna door massabewegingsprocessen en afvloeiingen verplaatst werd en opnieuw afgezet. Er zijn verschillende niveaus met zuiver eolische afzettingen (Lid van Haspengouwen). In de daaropvolgende periode domineren de zuivere eolische afzettingsprocessen. De sedimentatie gebeurde in verschillende fases, onderbroken door de vorming van een volgende keienvloer en een volgend niveau van vorstwiggen (Lid van Brabant). Zowel het Lid van Brabant als het Lid van Haspengouwen maken deel uit van de Formatie van Gembloux, die alle leemafzettingen uit het weichseliaan omvat.

Het quartair dek is in de Zandleemstreek doorgaans eerder dun (< 120 cm) en plaatselijk komen tertiaire formaties aan of nabij de oppervlakte voor. Op de hellingen neemt de dikte van het quartair dek vaak af en op hoger gelegen heuveltoppen ontbreekt het zelfs volledig: door erosie werd het daar weg geërodeerd en aan de voet van de hellingen als colluvium afgezet. De samenstelling van het quartair dek varieert van lemig zand in het noorden tot zandleem en leem in het zuiden, waar ook het plangebied is gelegen.

3.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens

3.2.1 Historische achtergrond van de regio Kortrijk

De regio Zuid-West-Vlaanderen was, omwille van de aanwezigheid van de Leie en de vruchtbare leembodem, een gunstige locatie voor de mens om zich te vestigen. Op de heuvelgebieden langs de Leievallei zijn dan ook talrijke archeologische sites aangetroffen. In Kooigem dateerden de oudste vondsten uit het epipaleolithicum, daarnaast kwamen er nog overblijfselen van een Keltisch oppidum en een Romeins marskamp voor. Vondsten uit het mesolithicum bevonden zich onder andere op de Pottelberg. Van de bronstijd zijn slechts losse vondsten gekend, zoals een bronzen randbijl (midden-bronstijd) en een hielbijl (late bronstijd). Op de site 't Hoge werden bewoningssporen teruggevonden uit de La Tène-periode.

¹¹ Verheyne & Ameryckx 2007.

¹² DOV Vlaanderen 2012a.

Na de verovering van Gallië door Julius Caesar (57 v.Chr.) behoorde de omgeving tot de *Civitas Menapiorum* met Cassel als hoofdplaats. Het gebied tussen de Schelde en de Noordzee werd bewoond door de gelijknamige volksstam. Het Romeinse wegennet verbond Boulogne met Cassel, Kortrijk, Tienen en Keulen en Reims met Bavai en Oudenburg. Een kleinere weg liep van Doornik over Kortrijk en Wijnendale tot Oudenburg. De vicus Kortrijk ontstond langs een bocht in de Leie waar een oversteekmogelijkheid was en waar twee bovengenoemde wegen elkaar kruisten. De vicus strekte zich over beide oevers van de Leie uit. Beide delen waren via een brug of een veer met elkaar verbonden. Vanaf 250 n.Chr. werd de vicus, omwille van de invallende Germanen, gedeeltelijk verlaten. De oudste vermelding "*Cortoriacum*" dateert uit de 4^e of 5^e eeuw n.Chr. met de melding van een ruitereenheid, de *Milites Cortoracenses*. Dit toponiem verwijst naar een persoonsnaam of kan "*plaats aan de bocht*" betekenen.

Tijdens de Merovingische periode was de omgeving van Kortrijk een relatief onontgonnen gebied met een municipium, een administratief centrum van een gouw. In de 9^e eeuw ontstond het graafschap Vlaanderen, als gevolg van het machtsvacuüm ontstaan door de invallen van de Noormannen. Boudewijn IV verdeelde omstreeks 1000 het graafschap Vlaanderen in kasselrijen met een burcht als centrum. Aanvankelijk was Kortrijk nog afhankelijk van Doornik, maar vanaf 1071 werd het een onafhankelijke kasselrij. Het "*Opidum Cortracense*", dat het versterkt kasteel en de agglomeratie buiten de kasteelmuren omvatte, strekte zich uit rond de Leie en de twee Romeinse heirwegen die in Kortrijk samenkwamen.

De periode tussen 1100 en 1350 werd gekenmerkt door de groei van de steden, een toename van de landbouwproductie door de aanwezigheid van afzetmarkten in de steden en een grootschalige uitbreiding van de cultuurgronden, het ontstaan van pachtsystemen en een toename van de geldcirculatie. Het centrum van Kortrijk situeerde zich op en rond de Grote Markt. De halle werd voor het eerst vermeld in de eerste helft van de 13^e eeuw.

Tijdens de Honderdjarige Oorlog (1339-1453) leed Vlaanderen in 1382 een zware nederlaag tegen Frankrijk. Als gevolg daarvan verschoof de vlaseelt van (Noord-)Frankrijk naar de Zuidelijke Nederlanden. Gedurende de 15^e eeuw ontwikkelde deze nauwelijks gereguleerde nijverheid zich in kleine entiteiten, dit in tegenstelling tot de lakennijverheid die via privileges voorbehouden was voor de steden. Kortrijk en haar deelgemeenten vormden bijgevolg typische vlasgemeenten waar vlas geweeft werd in de Leie om het nadien te verwerken.

De tweede helft van de 16^e eeuw werd gekenmerkt door godsdiensttroebelen, belegeringen en plunderingen door geuzenbenden (1566-1578). Ten gevolge van de Franse veroveringstochten onder Lodewijk XIV ontstond in de kasselrij Kortrijk een economische crisis die duurde tot de 18^e eeuw. Het begin van het Oostenrijkse bewind (1713-1792/94) betekende een periode van herstel en bevolkingsgroei voor het platteland. Met de Franse overheersing (1792/94-1814) kwam definitief een einde aan de feodale structuren en de traditionele instellingen, wat de linnenproductie en vlasnijverheid stimuleerde.

Begin 19^e eeuw ontstond een zware plattelandscrisis door de mislukte graan- en aardappeloogsten. Deze crisis werd versterkt door de invoer van goedkoop vlas en de toegenomen concurrentie van de gemechaniseerde Engelse textielnijverheid. Rond 1850 was de Leiestreek een internationaal centrum van de vlasindustrie. De arbeidsintensieve vlasbewerking werd gemechaniseerd, wat de productie verhoogde. Tussen de twee wereldoorlogen bereikte de vlasnijverheid haar hoogtepunt, tot het verbod in 1943.

Voor de Manpadstraat zijn er vermeldingen vanaf de 16^e eeuw met *Manpade* (1502) en *Manpat* (1642)¹³. De loop van de Manpadstraat is nog dezelfde als op de hieronder beschreven kaarten uit de 17^e tot en met 19^e eeuw. Ten westen van de straat bevindt zich het dorp Bellegem dat sinds de kaarten van Popp (zie hieronder) niet veel is uitgebreid. Ten oosten van Manpadstraat is sinds de atlas werd opgetekend een woonwijk 't Rode Paard gebouwd. Heden ten dage is het gebied waarin het onderzoeksterrein is gelegen echter nog altijd in gebruik als agrarisch terrein.

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2012c.

3.2.2 Cartografische gegevens

Het onderzoeksgebied wordt hieronder weergegeven op drie cartografische bronnen, namelijk de Ferrariskaart, de Atlas der Trage Wegen en de Poppkaart.

3.2.2.1 Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778)

De Ferrariskaart (*Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik*) (Figuur 6) toont dat het onderzoeksgebied aangeduid is als akker- en weilanden. Er zijn geen gebouwen op afgebeeld¹⁴. Op deze kaart is ten noorden en ten noordwesten van het plangebied een gebouw te zien, omringd door een rechthoekige gracht. Deze gracht wordt aan de zijde van de tegenwoordige Manpadstraat onderbroken door een soort ingangspartij. Door de abstracte voorstelling van al deze gebouwen kunnen er op basis van deze kaart geen conclusies worden getrokken in verband met het uitzicht of de karakteristieken ervan. Vermoedelijk zijn dit omwalde hoeves.

Figuur 6: Aanduiding onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (Ferrariskaart) (1771-1778)¹⁵

3.2.2.2 Atlas van de Trage Wegen (1841)

Op de kaart van de Atlas van de Trage Wegen, opgesteld vanaf 1841 (Figuur 7)¹⁶, is het onderzoeksgebied afgebeeld als akker- en weilanden. Aan de zuidwestelijke rand van het plangebied is een gebouw aanwezig. Dit is de (voorloper van) de nog in het plangebied aanwezige boerderij. De specifieke vorm van het perceel waarop de boerderij gelegen is, is in het huidige perceleringsplan nog zichtbaar in de loop van de erfweggetjes (zie de inzet in de Figuur). De bouw van deze hoeve kan gedateerd worden na 1771 en vóór 1841, aangezien deze op de Ferrariskaart nog niet aanwezig is en op de Atlas van de Trage Wegen wel.

Ten zuidwesten van het plangebied is bovendien nog een vierkantshoeve afgebeeld.

¹⁴ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012a.

¹⁵ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012a.

¹⁶ Provincie West-Vlaanderen 2012b.

Figuur 7: Aanduiding onderzoeksgebied op de Atlas van de Trage Wegen (1841)¹⁷

3.2.2.3 Poppkaart (tweede helft 19^e eeuw)

Ook op de kaart van Philippe-Christian Popp (*Atlas cadastral parcellaire de la Belgique*) opgesteld in de tweede helft van de 19^e eeuw (Figuur 8)¹⁸, is het onderzoeksgebied afgebeeld als akker- en weilanden. Dezelfde boerderij in de zuidwesthoek van het terrein is ook hier zichtbaar.

Figuur 8: Aanduiding onderzoeksgebied op de kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1885)¹⁹

¹⁷ Provincie West-Vlaanderen 2012a.

¹⁸ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012b.

¹⁹ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2012b.

Aan de hand van bovenstaande kaarten, kunnen we stellen dat, als er archeologische sporen aanwezig zijn, deze zouden dateren van voor de 17^e eeuw. De kaarten tonen namelijk geen bebouwing of bewoning die nu niet meer in het plangebied zichtbaar is. De juist binnen de grenzen van het onderzoeksterrein afgebeelde boerderij staat er nog steeds. Het overige gebied was tussen de 17^e en 19^e eeuw in gebruik als akker- en weiland.

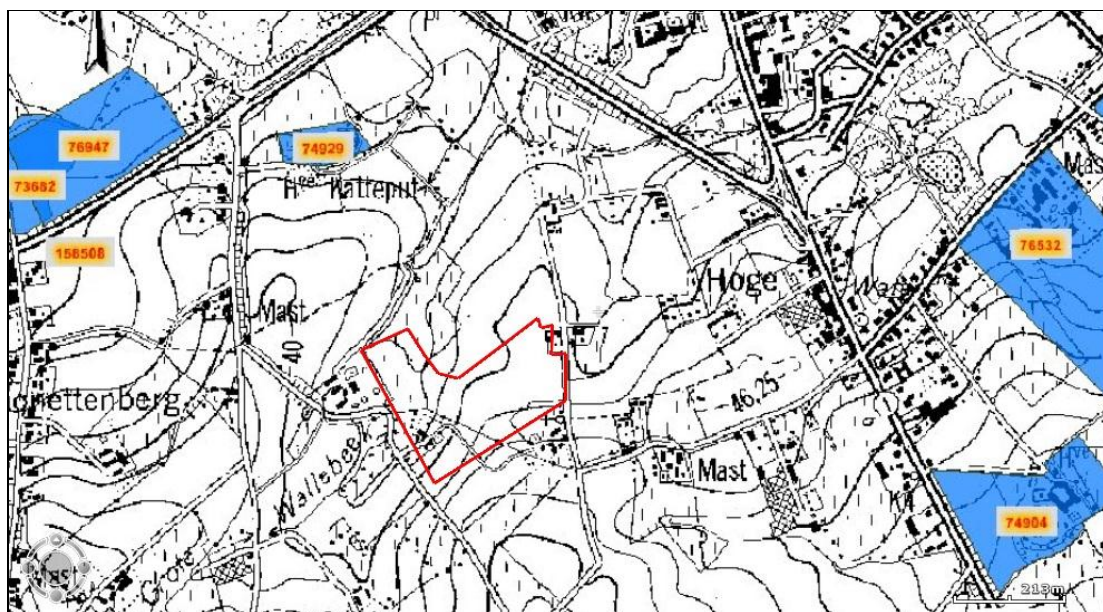
3.2.3 Archeologische gegevens

3.2.3.1 Voorgaande archeologische vondsten

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geeft verschillende archeologische waarden weer in de omgeving van het onderzoeksgebied (Figuur 9)²⁰. Ten noorden van het plangebied zijn verschillende vondsten gekend, onder andere locatie 76947, structuur 77107 en structuur 150530, gekend als *President Kennedylaan I*. Naar aanleiding van de plannen voor de bouw van een nieuwe ziekenhuiscampus werd een verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit leverde archeologische grondsporen op uit de metaaltijden en de middeleeuwen. Het gaat om een middeleeuwse gebouwplattegrond (6,5 m op 11,5 m), oversneden door een karrenspoor en in de buurt daarvan enkele paalkuilen uit de ijzertijd. De middeleeuwse constructie had diepe, brede paalkuilen, mogelijk gaat het om een grote schuur. Deze structuur werd oversneden door een karrenspoor, waarin een toename van houtskoolresten en hutteleemfragmentjes terug te vinden was. Op deze site werd middeleeuws aardewerk, zowel roodbeschilderd, gereduceerd als lokaal handgedraaid, gevonden. Locatie 158508, structuur 158255, gekend als *President Kennedylaan II*, omvat roerende archeologica, namelijk laatmiddeleeuws aardewerk dat werd aangetroffen in de buurt van locatie 76947.

Locatie 73682, structuur 73518, gekend als *Marionetten*, slaat op het terrein ten zuidoosten van de dorpskern en wordt in het zuiden begrensd door de President Kennedylaan. Hier werd lithisch materiaal uit de steentijd gevonden, naast Romeinse en middeleeuwse aardewerkfragmenten. Locatie 74929, structuur 74809, gekend als *Munkendoornstraat II Hoeve Katteput*, omvat een laatmiddeleeuwse alleenstaande site met walgracht. De omgrachting is deels bewaard. Ten oosten van het plangebied zijn nog twee locaties gekend. Locatie 76532, structuur 76876, gekend als *Schaapsdreef 't Hoge*, omvat roerende archaeologica. Op de zuidflank van een heuvel werd midden-neolithisch lithisch materiaal aangetroffen. Locatie 74904, structuur 74784, gekend als *Hoeve Ten Houte*, is een beschermd monument gelegen ten zuidwesten van de Kortrijkbeek. “*Goed ten Houte*” was het foncier van de gelijknamige heerlijkheid die zich uitstreckte over de gemeenten Kortrijk, Bissegem en Bellegem. Het gaat om een laatmiddeleeuwse, alleenstaande site met walgracht: een gesloten vierkantshoeve vermoedelijk daterend uit de 17^e eeuw.

²⁰ CAI 2012.

Figuur 9: CAI-kaart van het plangebied met de archeologische vondsten in de omgeving²¹

3.2.3.2 Archeologisch vooronderzoek

Op basis van de resultaten van de CAI, Centrale Archeologische Inventaris, kan men stellen dat het archeologisch potentieel voor het onderzoeksgebied te Kortrijk groot was. Voor het plangebied waren er nog geen vondsten gekend, maar de aanwezigheid van een middeleeuwse site en roerende archaeologica in de buurt doen vermoeden dat bij het vooronderzoek dergelijke zaken aan het licht kunnen komen. Deze verwachting werd nog versterkt door de ligging aan de rand van een beekdal. Het plangebied kende een uitgesproken reliëf, met over een relatief korte afstand een sterk hoogteverschil. Het plangebied was gelegen op een noord-zuid georiënteerde helling, die afliep in de richting van het beekdal van de Grote Wallebeek, in noordwestelijke richting. Het zuiden van het plangebied was hoger gelegen en vertoonde een convexe reliëfvorm die, zowel langs de oostelijke als de westelijke kant afliep. Ten zuiden van het plangebied steeg het reliëf nog verder. Ook in de noordoostelijke hoek van het plangebied vertoonde het reliëf een licht stijgend verloop. Tussen de hogere rug in het zuiden en deze lagere rug in het noordoosten van het plangebied lag een smalle depressie, die vanuit het zuidoosten in de richting van de Grote Wallebeek liep. De bodem van het plangebied werd gekenmerkt door de codes Lca, Lda, uLDa en Aca. Deze zandleembodem leende zich voor bewoning, in combinatie met de nabijheid van het beekdal van de Grote Wallebeek.

²¹ CAI 2012.

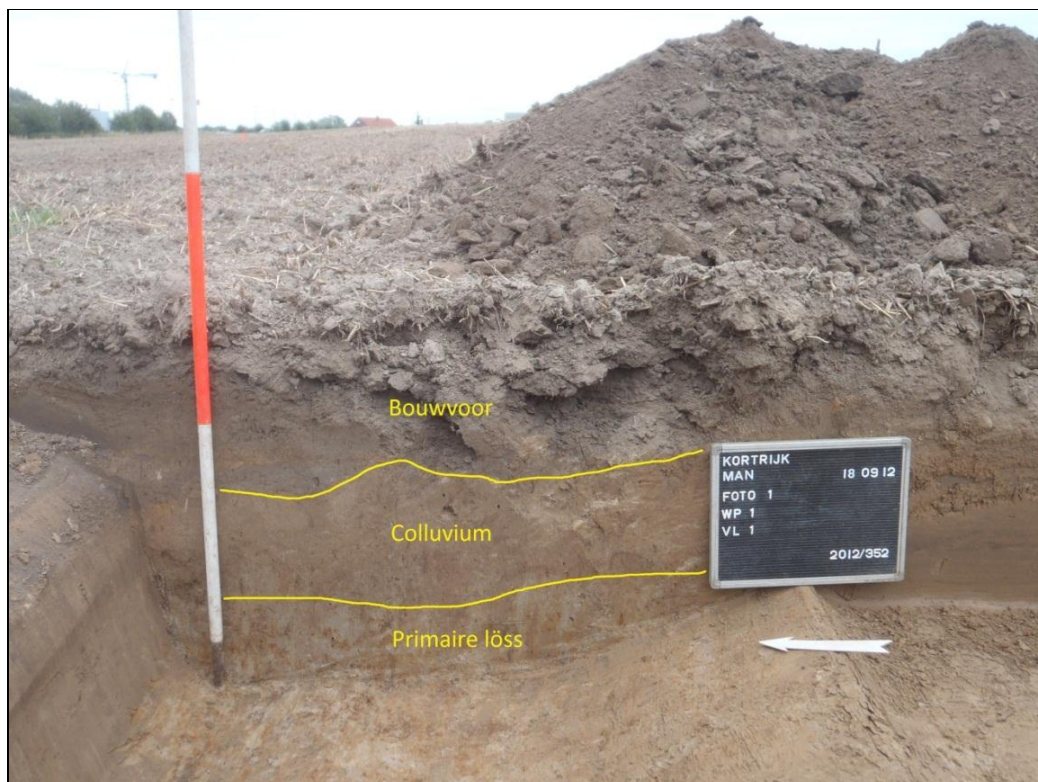
4 Archeologisch onderzoek

Dit hoofdstuk vormt een toelichting bij de in het plangebied aangetroffen bodems en stratigrafie en bij de gevonden sporen en structuren.

4.1 Bodem en stratigrafie

Het reliëf vertoonde in het plangebied een grote mate van variatie (zie bijlage 9.3). Enerzijds was het plangebied gelegen op een noord-zuid georiënteerde helling, die vanaf de zuidgrens van het plangebied duidelijk afliep in noordwestelijke richting, in de richting van het beekdal van de Grote Wallebeek. Daarnaast vertoonde het hoger gelegen deel van het zuiden van het plangebied een convexe reliëfvorm die langs beide zijden afliep, zowel langs de oostelijke als de westelijke kant. Ten zuiden van het plangebied steeg het reliëf nog verder: de hoogste delen van het plangebied bevonden zich aldus weliswaar hoger op de helling, maar nog niet op de top van het plateau. Ook in de noordoostelijke hoek van het plangebied vertoonde het reliëf een licht stijgend verloop. Tussen de hogere rug in het zuiden en deze (veel) lagere rug in het noordoosten van het plangebied lag een smalle depressie, die vanuit het zuidoosten in de richting van de Grote Wallebeek liep. Deze laatste kent een gekanaliseerde loop langs de noordelijke perceelsgrens van het plangebied en was deels beschoeid en ingebuisd.

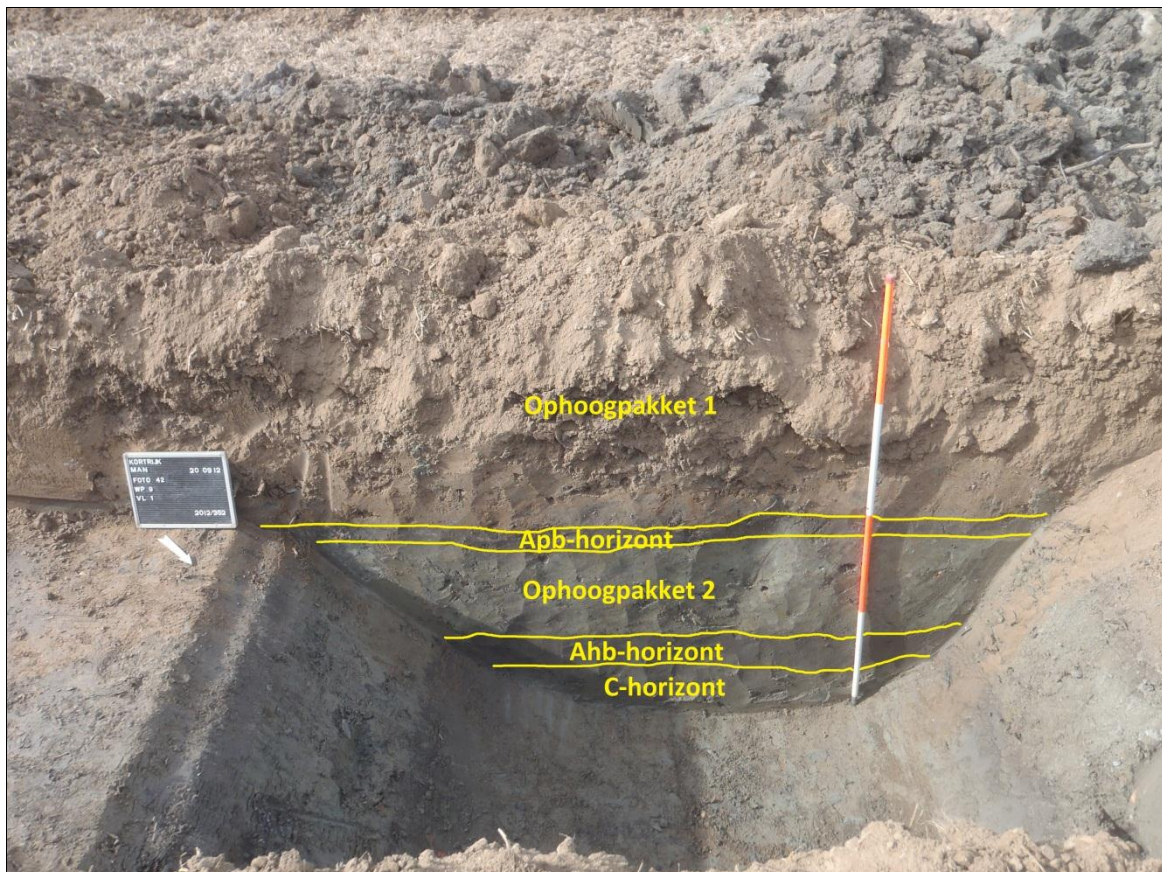
In het grootste deel van het plangebied vertoonde de bodem over het algemeen een vrij homogene profielopbouw (Figuur 10 en bijlage 9.3). De bovenste 40-50 cm van het profiel bestond doorgaans uit een donkerbruingrijze, humeuze en regelmatig geploegde bouwvoor (Ap-horizont), bestaande uit matig tot sterk lemig zand. Hieronder bevond zich meestal een laag colluvium van variabele dikte (meestal 10-30 cm), bestaande uit sterk lemig, lichtbruingrijs zand met bijmengingen als houtskool en baksteenfragmentjes. Hieronder bevond zich de primaire löss, bestaande uit zwak zandige, geelbruine leem met veel sporen van oxidoreductie en concreties van mangaan en ijzer.

Figuur 10: Profiel in de noordoostelijke hoek van werkput 1. Onder een dunne bouwvoor bevindt zich een pakket colluvium met een dikte van ongeveer 30 cm. Vervolgens gaat het profiel direct over in de C-horizont, bestaande uit primaire löss

In de primaire afzettingen werden geen sporen van bodemvorming meer aangetroffen, zoals een textuur- of structuur-B-horizont, een uitspoelingslaag (E-horizont) of een oorspronkelijk loopvlak (A-horizont). Gezien de positie van het plangebied op een helling, mag dan ook worden aangenomen dat naast de sedimentatie van colluvium ook een aanzienlijke mate van erosie heeft plaatsgevonden in het oorspronkelijke uitgangsmateriaal. Deze erosie zal verschillende decimeters hebben bedragen.

In de hoger gelegen delen in het zuiden van het plangebied en ook in het noordoosten van het plangebied (profiel werkput 27, bijlage 9.3), dagzoomde op sommige plaatsen een kleisubstraat, bestaande uit zwak zandige, geelgroene klei met een vrij grote hoeveelheid grof grind als bijmenging. Gezien het sterk kleiige karakter en de bijmenging van grind (glimmers²²) gaat het hier vermoedelijk om de tertiaire afzettingen van het Lid van Aalbeke. Door erosie is het quartaire dek op de hoger gelegen delen van het plangebied verdwenen en zijn de tertiaire afzettingen her en der aan de oppervlakte komen te liggen (cf. 3.1).

Figuur 11: Westprofiel werkput 9. Onder twee dikke ophoogpakketten (van elkaar gescheiden door een tijdelijk loopvlak) bevindt zich een begraven Ah-horizont met een dikte van ongeveer 20 cm. Daaronder bevindt zich de C-horizont, bestaande uit zandige en lemige beekafzettingen van de Grote Wallebeek.

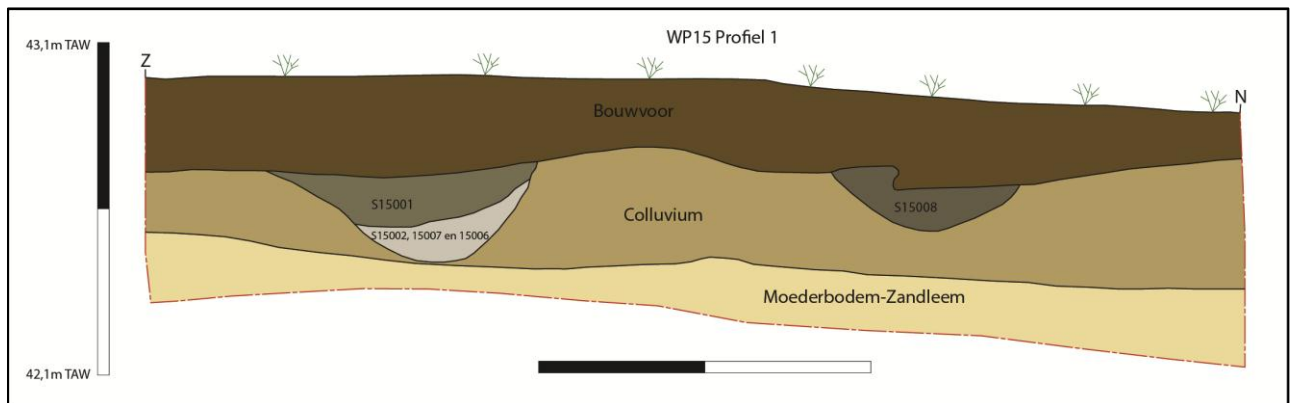
In het noordwesten van het plangebied lag het beekdal van de Grote Wallebeek. Hier bevond zich een brede alluviale vlakte die in de loop der tijd sterk is opgehoogd. In het profiel waren soms meerdere ophoogpakketten zichtbaar, die al dan niet van elkaar waren gescheiden door een relatief dunne, begraven A-horizont (ontstaan door ploegen-Apb-horizont- of door accumulatie van humus -Ahb-horizont- onder relatief vochtige omstandigheden), hetgeen erop wijst dat op zich op dit niveau een tijdlang een oud loopvlak heeft bevonden. In werkput 9 (Figuur 11) was een recent ophoogpakket van ongeveer 80 cm aanwezig, bestaande uit sterk zandige leem met puin als bijmenging, met hieronder een 10 cm dikke A-horizont. Hieronder bevond zich een ouder, vlekkelig ophoogpakket, bestaande uit blauwgrijze sterk zandige klei. Ook waren in deze laag baksteenspikkels aanwezig als bijmenging. Op een diepte van 140 cm beneden maaiveld bevond zich de oorspronkelijke beekdalbodem. Deze

²² Glimmers zijn een verzamelnaam voor een aantal dunsplijtende mineralen, die als opvallend kenmerk hun glanzende splijtvlakken kennen.

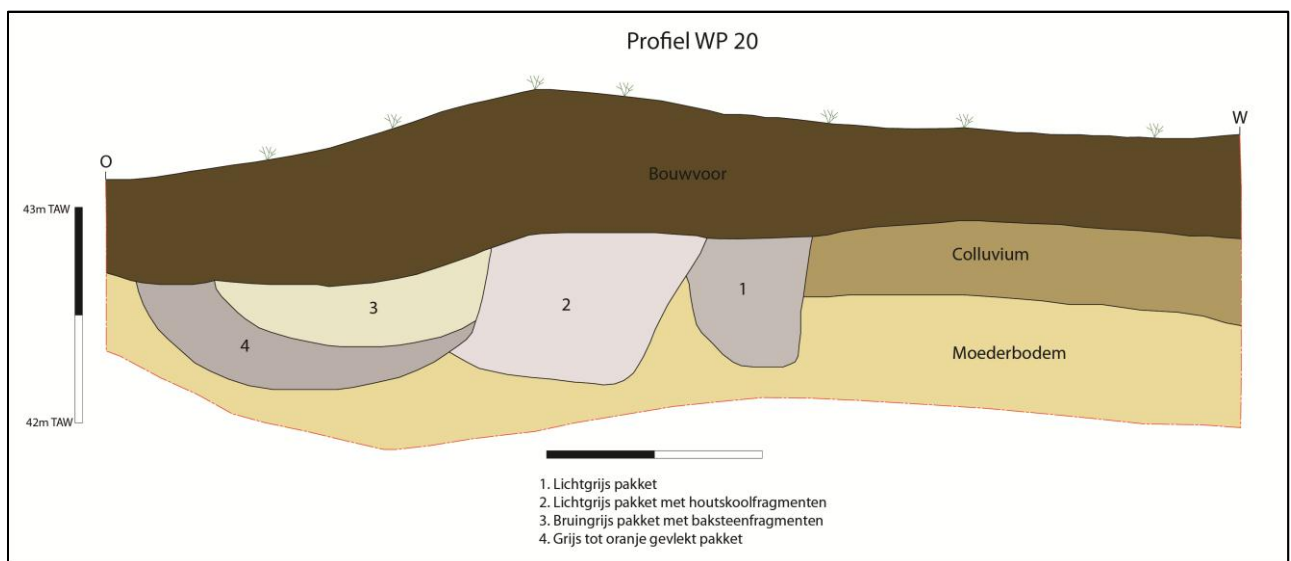
bestond uit een begraven Ah-horizont, bestaande uit zwak zandige, humeuze, donkergrijze leem met niet-vergane plantenresten als bijmenging. Hier heeft zich een loopvlak gevormd voor er sprake was van ophoging van het beekdal. Onder de Ah-horizont was onmiddellijk de C-horizont aanwezig, bestaande uit sterk zandige, blauwgrijze leem. Ook in de andere werkputten die gelegen waren in het beekdal (werkputten 10) lag een dik ophoogpakket (al dan niet gelaagd) bovenop 20-30 cm dikke begraven Ah-horizont met daaronder de (volledig gereduceerde) C-horizont. De dikte van het ophoogpakket varieerde tussen 80 en 160 cm en nam sterk af in zuidelijke richting.

Het gaat hierbij om beekafzettingen van de Grote Wallebeek, die oorspronkelijk veel breder moet zijn geweest dan nu het geval is en over een vrij aanzienlijke (winter)bedding en kombergingsgebied beschikte.

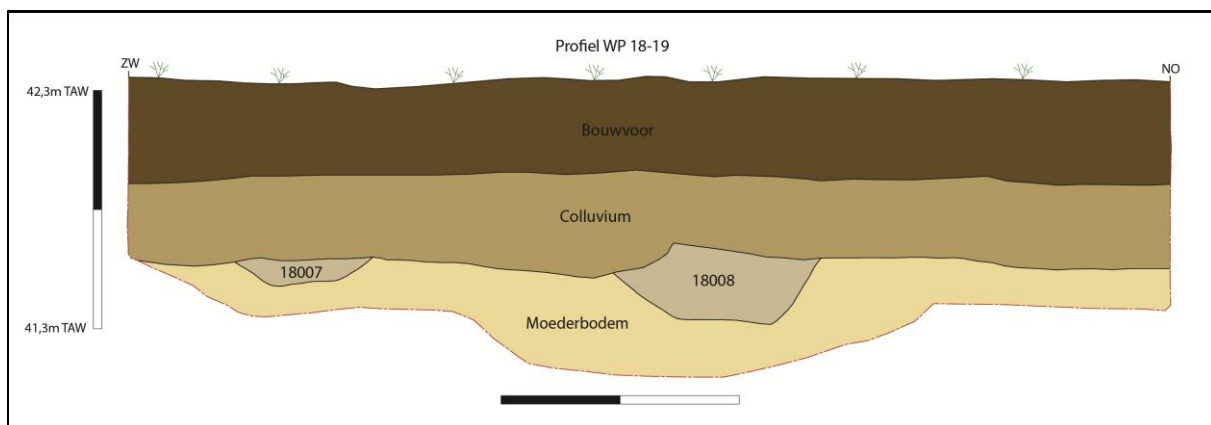
Overzicht kenmerkende profielen (Figuur 12: Detail profiel werkput 15 tot en met Figuur 17):

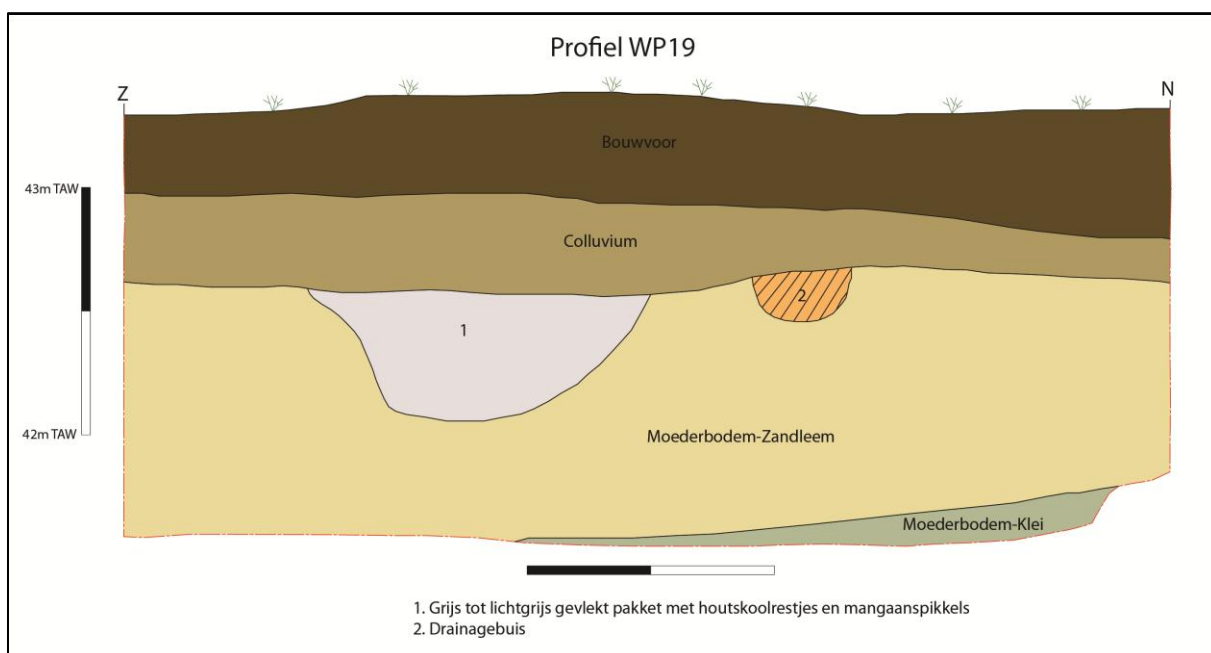
Figuur 12: Detail profiel werkput 15

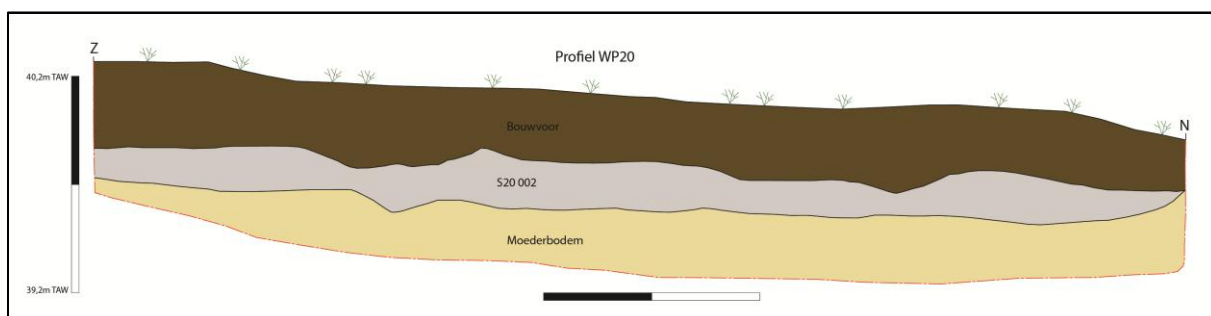
Figuur 13: Detail profiel werkput 20

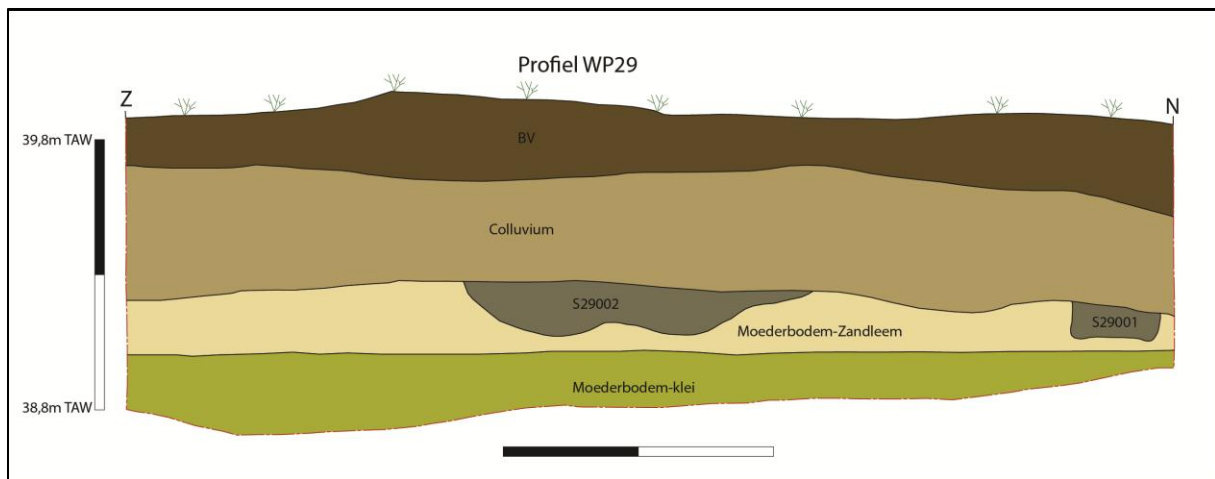
Figuur 14: Detail profiel werkputten 18 en 19

Figuur 15: Detail profiel werkput 19

Figuur 16: Detail profiel werkput 20

Figuur 17: Detail profiel werkput 29

4.2 Sporen en structuren

In dit hoofdstuk wordt getracht zoveel mogelijk relevante sporen en structuren te interpreteren. De functie van de sporen werd zoveel mogelijk achterhaald. De sporen werden waar mogelijk gedateerd op basis van aardewerk of andere vondstmateriaal. Indien geen dateerbaar materiaal werd aangehaald, is de datering voorwaardelijk en gebaseerd op kleur, aflijning en vulling van de sporen en op eventuele parallellen met andere sporen. Zo werden heel wat sporen gedateerd in de Romeinse periode omdat ze qua uitzicht (doorgaans witgrijze tot grijze kleur, homogene textuur, vaak mangaanconcentratie aan buitenrand) erg lijken op sporen die door middel van aardewerk onomstotelijk in deze periode gedateerd werden.

Het onderzoeksgebied werd onderzocht aan de hand van 29 werkputten en 20 kijkvensters. De sporen worden per werkput beschreven. Kijkvensters worden beschreven in verband met de werkputten waarin ze zijn aangelegd. In geval van kijkvensters die werkputten verbinden of sporen die meerdere werkputten beslaan, worden deze werkputten soms samen beschreven.

4.2.1 Sporen per werkput

In werkput 1 lag het maaiveld in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW. Spoor 1.001 was een greppel van 2 m breed die in de sleufwand verdween. Deze had een bruin-lichtgrijs gevlekte vulling met wat mangaan- en houtskoolinclusies (Figuur 18) en was vermoedelijk in de Romeinse tijd te situeren.

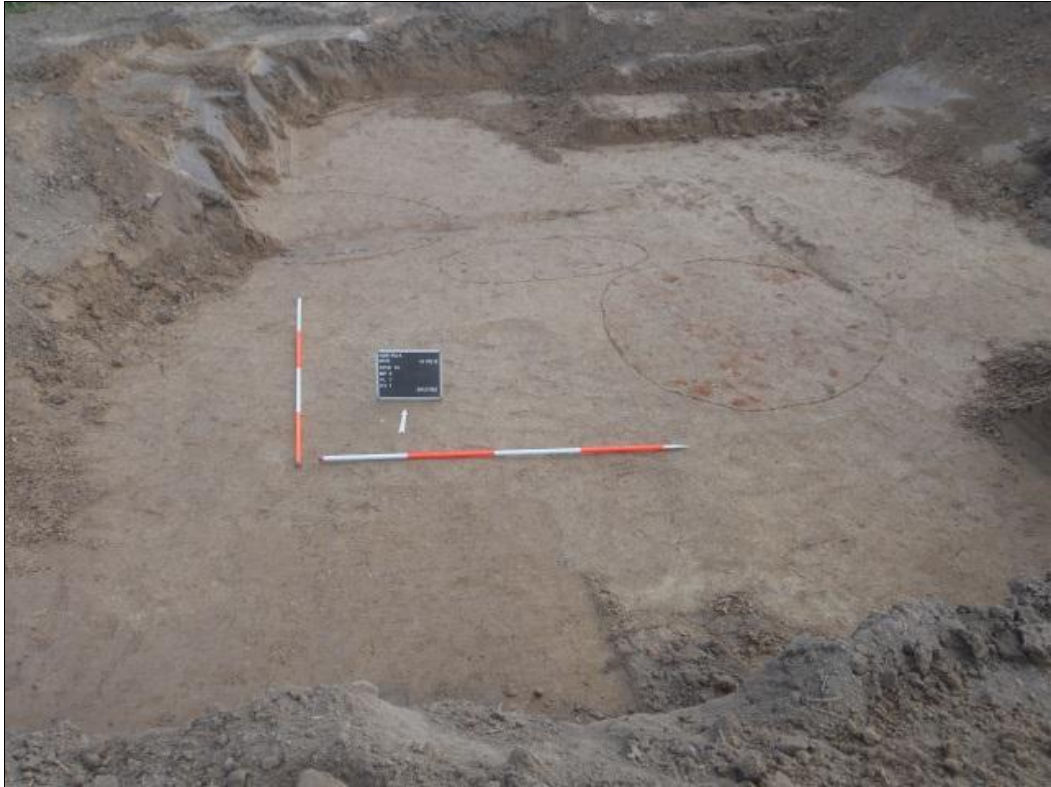
Figuur 18: Detail spoor 1.001

In werkput 2 werd slechts één spoor beschreven, spoor 2.001, van recente aard. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW.

In werkput 3 werden vijf sporen aangeduid, waarbij de sporen 3.001 tot en met 3.004 van recente aard waren. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW. Spoor 3.005 was een ronde kuil, ca. 1 m diameter, met een donkerbruingrijze vulling en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Deze had een vermoedelijke datering in de ijzertijd, op basis van een vergelijkbare vulling en kleur met sporen waar ijzertijdmateriaal uit werd gerecupereerd.

In werkput 4 werden slechts twee sporen herkend, beide met een recente oorsprong. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 37,50 m TAW.

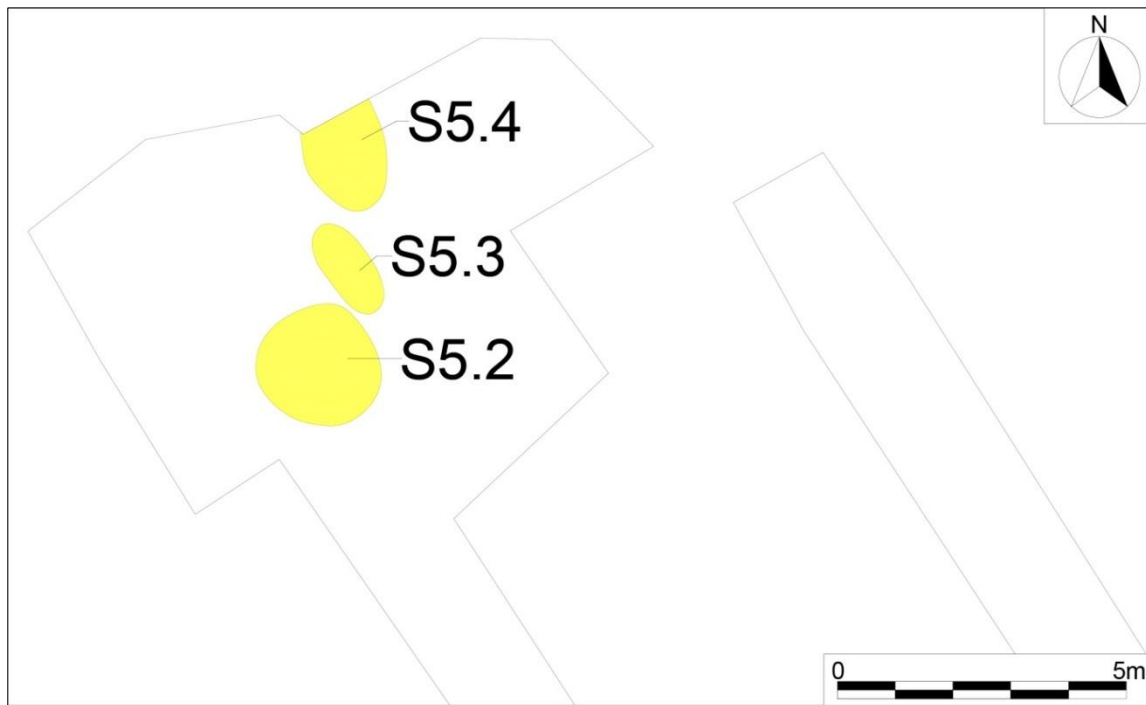
In werkput 5 werden vijf sporen onderscheiden, waarvan één van recente aard, spoor 5.001. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 37,50 m TAW. Bij de uitbreiding van de werkput in het noordwesten met kijkvenster 1 (Figuur 19), kwamen drie kuilen aan het licht, sporen 5.002, 5.003 en 5.004. Dit waren drie ovale kuilen met een bruine kleur en wat houtskool-, verbrande leem- en baksteeninclusies. Deze werden middeleeuws gedateerd, ondanks het fragmentarische karakter van het ingezamelde. Bij het couperen van spoor 5.002 (Figuur 20) bleken deze sporen slechts ondiep bewaard. Vermoedelijk ging het om vrij geïsoleerde afvalkuilen, al moet aangegeven worden dat de noordelijke begrenzing niet kon achterhaald worden. De kans was klein dat eventuele extra sporen ten noorden degelijk bewaard zijn omdat zich daar een bestaande hoeve bevond. De inplanting van gebouwen en activiteiten op het erf zullen een impact hebben gehad op het eventuele bodemarchief.

Figuur 19: Overzicht kijkvenster 1

Figuur 20: Detail coupe spoor 5.002

Figuur 21: Detail werkput 5-kijkvenster 1 (geel: middeleeuwen-nieuwe tijd)

In de zuidelijke hoek van werkputten 6 en 8 werden een aantal kuilen en greppels onderscheiden, die op basis van dezelfde kleur en vulling vermoedelijk te dateren zijn in de Romeinse periode. Sporen 6.005 en 8.001 waren twee greppels met een vergelijkbare vulling en kleur. Vermoedelijk ging het hier om het verloop van eenzelfde greppel. Dat deze mogelijk niet werd opgemerkt in de andere werkputten kan verklaard worden door de slechte zichtbaarheid, de vage aflijning en de beperkte diepte van de sporen.

In werkput 6 werden naast de greppel in zes andere sporen aangeduid waarvan er twee een meer recente oorsprong hadden, sporen 6.001 en 6.004. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 37,50 m TAW. Spoor 6.002 was een rechthoekige, bruine kuil met recent begraven dierlijk botmateriaal. Spoor 6.006 was een ronde kuil, ca. 0,40 m diameter, met een lichtgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Het couperen bracht geen duidelijkheid of het hier om een natuurlijk spoor ging of om een kuil van antropogene aard. Spoor 6.007 was een ovale kuil, ca. 1,20 m op 0,40 m, met een witgrijze vulling. Ook over dit spoor is er geen duidelijkheid of het hier om een kuil van antropogene aard ging dan wel om een natuurlijk spoor (Figuur 22).

Figuur 22: Detail coupe spoor 6.007

In werkput 7 werden hoofdzakelijk (sub)recente sporen waargenomen die verband hielden met de lager gelegen beekvallei en de huidige percelering van het onderzoeksgebied. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 34,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42 m TAW en in het noordwesten op 33 m TAW. Sporen 7.009 en 7.010 waren greppels, ca. 1 m breed, met een donkerbruine vulling met baksteenspikkels en -brokken. Werkput 7 werd met een kijkvenster (Kijkvenster 2) uitgebreid om hier een beter zicht op te krijgen. Deze sporen konden vermoedelijk in verband gebracht worden met de greppels in werkput 15, op basis van eenzelfde zuidwest-noordoost oriëntatie. In werkputten 13 en 14 werden deze greppels niet herkend, ook al werd het vlak verscheidene malen heropgeschaafd. Dit kon te wijten zijn aan de slechte zichtbaarheid van de greppels of misschien aan de diepere verstoring van de bovenliggende ploeglaag.

In werkput 8 werden inclusief de eerder genoemde greppel negen sporen onderscheiden waarvan een aantal een meer recente oorsprong hadden, sporen 8.002 tot en met 8.005. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 36 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 43 m TAW en in het noordwesten op 35,50 m TAW. Spoor 8.001 was een greppel, ca. 0,40 m breed, met een grijze vulling met wat houtskoolinclusies. Er waren geen aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk ijzertijd-Romeinse periode (Figuur 23). Sporen 8.006 tot en met 8.009 waren ronde tot ovale kuilen, ca. 0,50 m diameter, met een lichtgrijze tot witgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Er waren geen aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk ijzertijd-Romeinse periode (Figuur 23). Deze sporen hebben dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit aardewerk werd gerecupereerd. Er was ook geen duidelijkheid of dit kuilen van antropogene aard waren dan wel natuurlijke sporen.

Figuur 23: Details sporen 8.001 (links) en 8.007 (rechts)

In werkput 9 werden slechts twee sporen herkend, beiden met een recente oorsprong. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 37,75 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 36 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 36,75 m TAW en in het noordwesten op 35,50 m TAW.

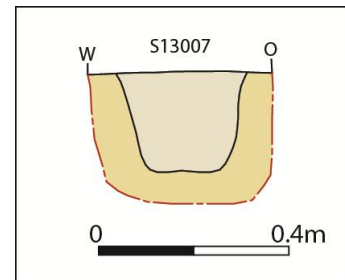
Voor de sporen in werkput 10 kan hetzelfde vermeld worden als voor werkput 9, namelijk slechts twee sporen, beiden met een recente oorsprong. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 36,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 36 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 35,50 m TAW en in het noordwesten op 35 m TAW.

Werkputten 11 en 12 werden aangelegd om een zicht te krijgen op de opgevulde depressie aan de hand van een diep profiel.

In werkput 13 werden in totaal 13 sporen waargenomen, waarvan drie sporen een (sub)recente oorsprong hadden, 13.003 tot en met 13.005. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 36 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 43 m TAW en in het noordwesten op 35,50 m TAW. In het noordwesten werd werkput 13 uitgebreid met een kijkvenster (Kijkvenster 3) rond sporen 13.001 en 13.002. Spoor 13.001 was een ronde kuil, ca. 1 m diameter, met een bruingrijs gevlekte vulling en wat aardewerk. Bij het couperen bleek de kuil nog 0,50 m diep bewaard. Bij het aardewerk (vondsten 4, 5, 6, 14 en 15) werd zowel materiaal gedateerd in Romeinse periode als middeleeuws materiaal gerecupereerd. Spoor 13.002 was een ronde kuil, ca. 0,30 m diameter, grijsbruin gevlekt met wat houtskoolinclusies. Deze kuil was 0,20 m diep bewaard in coupe en op basis van het aardewerk kan deze gesitueerd worden in de Romeinse tijd - middeleeuwen (Figuur 24). Het materiaal was fragmentarisch en in de buurt waren geen andere sporen aanwezig om dit vermoeden te bevestigen/ontkrachten. Op basis van hun ligging in de zuidoostelijke hoek van de werkput, in de buurt van andere vergelijkbare sporen, zouden sporen 13.006 en 13.007 eerder een Romeinse oorsprong kunnen hebben. Spoor 13.006 was een ovale kuil, ca. 1 m diameter, met een grijze kleur en wat ijzerinclusies. Spoor 13.007 had een ronde vorm, 0,20 m diameter en een witgrijze kleur. Na het couperen bleek dit een duidelijke paalkuil te zijn, nog vrij diep bewaard. Vermoedelijk zijn deze sporen te situeren in de Romeinse periode (Figuur 25). Deze sporen hebben dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd.

Figuur 24: Detail kijkvenster 3

Figuur 25: Detail coupe spoor 13.007

In werkput 14 was er slechts één spoor dat vermoedelijk een Romeinse oorsprong had, opnieuw op basis van de ligging in de zuidoostelijke hoek van de werkput ter hoogte van vergelijkbare sporen. In werkput 14 werden vier sporen onderscheiden, waarvan er drie een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 14.001 tot en met 14.003. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 37,25 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 43 m TAW en in het noordwesten op 36,50 m TAW. Spoor 14.004 was een ovale kuil, ca. 0,30 m diameter, met een grijze vulling. Er waren geen aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk ijzertijd-Romeinse periode (Figuur 26). Dit spoor heeft dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit aardewerk werd gerecupereerd.

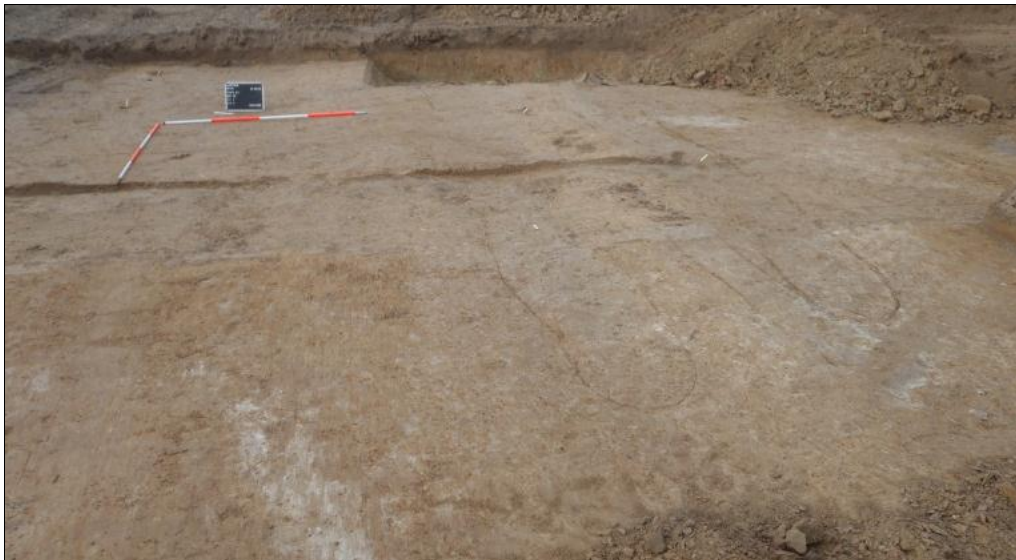
Figuur 26: Detail spoor 14.004

Voor werkput 15 werden in totaal 19 sporen aangeduid, waarvan er vijf een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 15.003, 15.010 tot en met 15.013. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 37,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 43 m TAW en in het noordwesten op 37 m TAW. Werkput 15 werd uitgebreid met een kijkvenster (Kijkvenster 4), met de sporen 15.001, 15.002, 15.004 tot en met 15.009 en 15.014 (Figuur 27). Spoor 15.001 was een greppel, 0,50 m breed, met een lichtgrijze vulling. Vermoedelijk was deze te situeren in de Romeinse periode. Dit spoor had dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit aardewerk werd gerecupereerd. Bij de aanleg van het vlak en zelfs bij

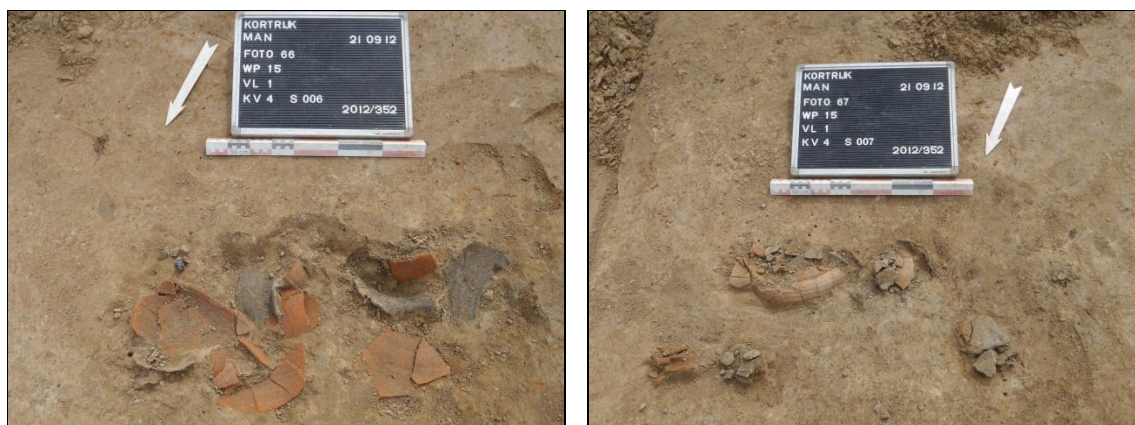
het heropschaven bleef de aflijning zeer vaag. Vermoedelijk was spoor 16.019 in werkput 16 het verlengde van deze greppel. Er waren geen aanwijzingen voor een exacte datering. Sporen 15.002 (vondst 6), 15.006 (vondst 27) en 15.007 (vondst 13) waren vondstconcentraties van Romeins aardewerk die aangetroffen zijn binnen een greppel met een zeer vage aflijning (Figuur 28). Ten noordwesten daarvan lag 15.008, een greppel van 0,40 m breed met een lichtbruine vulling. Spoor 16.021 in werkput 16 zou het verlengde kunnen zijn van deze greppel. In de zuidelijke hoek van het kijkvenster laggen drie vondstconcentraties, sporen 15.004 (vondst 8), 15.005 (vondst 9) en 15.009, met een grote hoeveelheid Romeins aardewerk. (2^e-3^e eeuw n.Chr.). Vermoedelijk behoorden deze tot een kuil/greppel, maar was deze te ondiep bewaard om herkend te worden in het vlak. Spoor 15.014 was een rechthoekige paalkuil, ca. 0,20 m, had een lichtgrijze vulling. Er waren geen concrete aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk Romeinse periode, op basis van de ligging nabij sporen met Romeins aardewerk.

Meer naar het noordwesten van de werkput kwamen er enkel greppels van (sub)recente oorsprong aan het licht, sporen 15.003, 15.010 tot en met 15.013. Sporen 15.015 en 15.016 waren ovale kuilen met een witgrijze vulling. Er waren geen aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk Romeinse periode, op basis van de nabijheid van sporen met Romeins aardewerk. Sporen 15.017 en 15.019 waren rond, ca. 0,20 m diameter, met een witgrijze vulling en wat houtskoolinclusies. Het was niet duidelijk of het hier om een paalkuil (uit de Romeinse periode) ging of eerder om een natuurlijk spoor. Spoor 15.018 was een greppel, 0,60 m breed, met een grijsgeel gevlekte vulling en wat ijzerinclusies. Vermoedelijk was deze in de Romeinse periode te situeren. Dit spoor heeft dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd.

De greppels uit werkput 15 kende vermoedelijk hun verloop in de greppels uit werkputten 16 en 17, maar er waren geen directe aanwijzingen om dit te bevestigen. Niet in alle greppels werd aardewerk aangetroffen. De greppel 15.001 kende z'n verdere verloop vermoedelijk in de greppel 16.018. Spoor 15.008 kende z'n verdere verloop vermoedelijk in de greppels 16.021 en 16.018 uit werkput 16, 17.002 uit werkput 17 en 18.012 uit werkput 12. Uit de greppel 16.020 werd aardewerk gerecupereerd, die het spoor in de Romeinse periode situeerde. Dit was sterk verweerd, vermoedelijk ging het om fragmenten van tegula. Uit de vulling van de greppel 16.021 werd aardewerk ingezameld, dat het spoor een middeleeuwse datering gaf.

Figuur 27: Overzicht kijkvenster 4

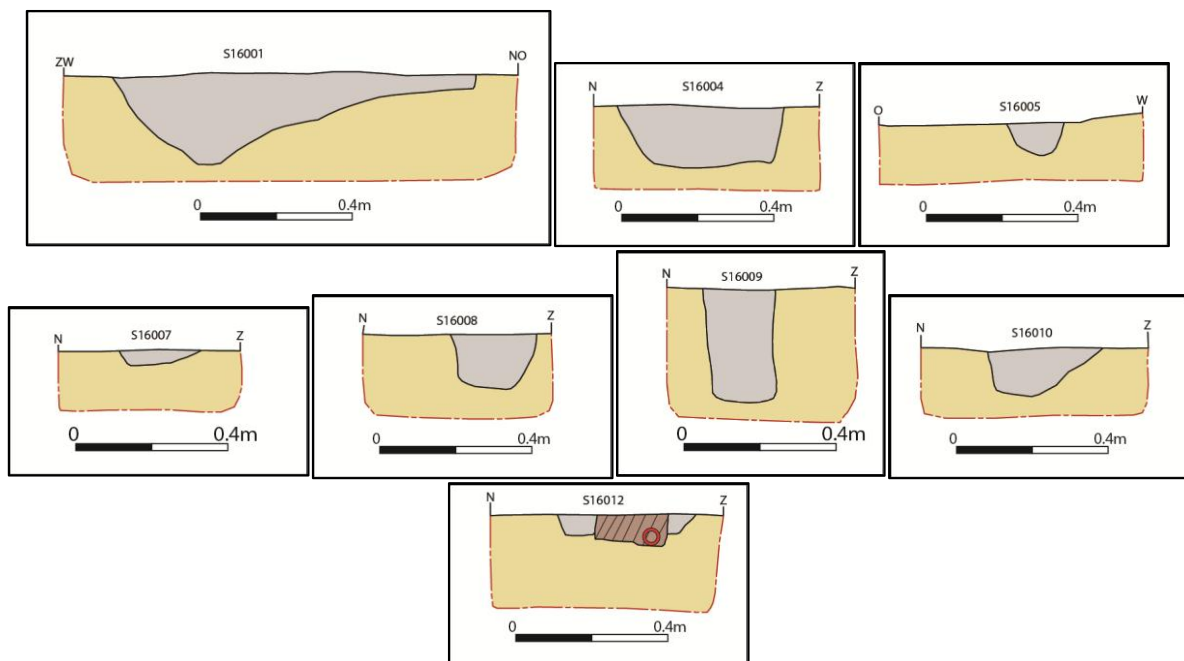
Figuur 28: Detail spoor 15.006 (links) en detail spoor 15.007 (rechts)

In werkput 16 werden 27 sporen onderscheiden, waarvan er drie een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 16.014 tot en met 16.017. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 43 m TAW en in het noordwesten op 37,50 m TAW. De werkput werd uitgebreid met een kijkvenster (Kijkvenster 5) (Figuur 29). Sporen 16.001 tot en met 16.012 vormen een huisplattegrond gezien hun onderlinge ligging op lijnen en gelijkmatige afstanden. Dit waren ronde of ovale paalkuilen, ca. 0,30 m diameter, met een grijze vulling en wat houtskoolinclusies (Figuur 30). Aardewerk (vondst 11, 16) uit 16.001 plaatste deze kuilen in de Romeinse periode. Doordat de sporen ondiep bewaard waren **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** werden geen andere vondsten erecupereerd en is er slechts een waarschijnlijke datering voor de huisstructuur. Deze vermoedelijke datering werd versterkt door de nabijheid van vergelijkbare, gedateerde sporen. De verdere loop van de plattegrond kon niet worden opgemaakt uit de blootgelegde paalkuilen. Het lijkt er echter niet op dat middenstaanders zijn aangesneden, gezien het feit dat enkel smalle, tamelijk ondiep bewaarde paalkuilen zijn gevonden. Dit zou kunnen betekenen dat het om een grote plattegrond gaat waarvan de middenstaanders (juist) buiten het kijkvenster liggen. Het kan ook gaan om een lichtere structuur. In dat geval is mogelijk bijna de volledige structuur in het kijkvenster gelegen. Een vlakdekkende opgraving kan antwoord geven op deze vragen.

Ten noordwesten van deze plattegrond lag spoor 16.013, een greppel van 0,30 m breed, met een lichtbruingrijze vulling, vermoedelijk uit de Romeinse periode, op basis van dezelfde kenmerken als de sporen die Romeins aardewerk bevatten. Meer naar het noordwesten van de werkput kwamen er enkel greppels van (sub)recente oorsprong aan het licht, sporen 16.014 tot en met 16.017. Sporen 16.018 en 16.019 waren greppels, 0,30 m en 1 m breed, met een lichtbruingrijze, moeilijk af te lijnen vulling. Deze waren vermoedelijk in de Romeinse periode te situeren. Deze sporen hadden dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd. Spoor 16.018 was waarschijnlijk het verlengde van sporen 16.021 en 15.008. Tussen kijkvensters 4 en 5 werd nog een kijkvenster (Kijkvenster 6) (Figuur 31) aangelegd, waarbij twee greppels aan het licht kwamen, sporen 16.020 (vondst 17) en 16.021 (vondst 19). Deze greppels waren 1 m breed, hadden een lichtbruingrijze kleur met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Spoor 16.020 maakte een hoek van ca. 90° in noordwestelijke richting. Uit dit spoor werd Romeins aardewerk (vondst 17) gerecupereerd. Spoor 16.021 vormde waarschijnlijk het verlengde van spoor 15.008 in werkput 15. Sporen 16.022, 16.025 en 16.026 waren ronde kuilen, met een grijze tot witgrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. Sporen 16.023 en 16.024 waren ronde paalkuilen, grijs tot witgrijs gekleurd, met wat ijzer- en mangaaninclusies. Er waren geen duidelijke aanwijzingen voor een datering, vermoedelijk zijn deze in de Romeinse periode te situeren. Deze sporen hadden dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd.

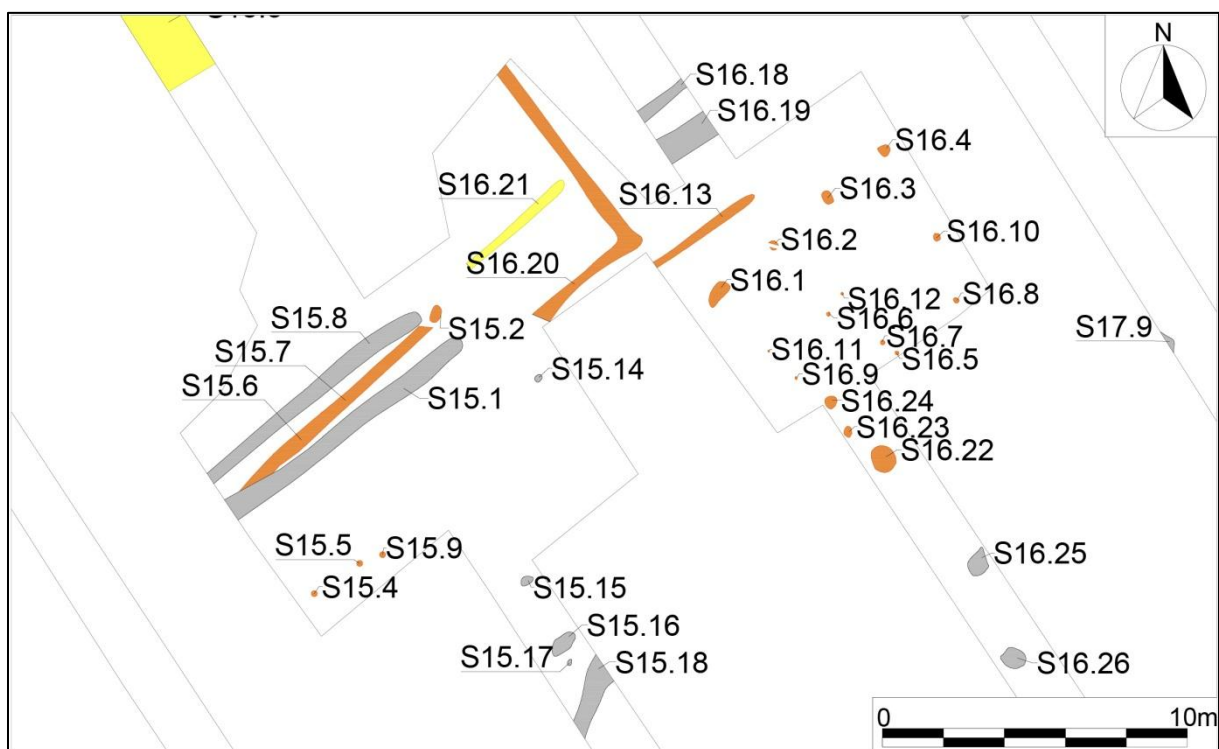
Figuur 29: Detail kijkvenster 5: zicht op huisplattegrond

Figuur 30: Detail coupes paalkuilen van huisplattegrond

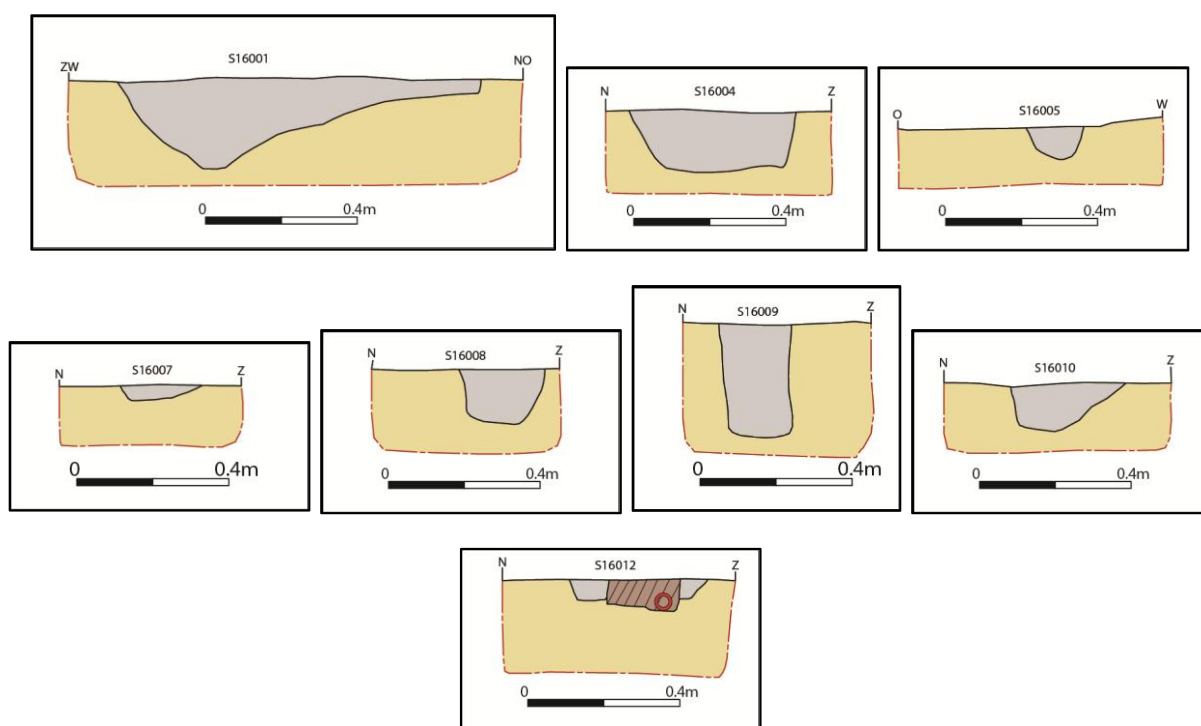
Figuur 31: Detail kijkvenster 6

Figuur 32: Detail kijkvensters 4, 6 en 5 (bruin: Romeins; grijs: niet geweten, vermoedelijk Romeins; geel: middeleeuwen-nieuwe tijd)

*Figuur 33: Detail werkput 16-huisplattegrond
(Bruin: Romeins, grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins)*

Figuur 34: Detail coupes op de paalkuilen van de huisplattegrond

In werkput 17 lag het maaiveld in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 37,50 m TAW.

Sporen 17.001 en 17.002 waren greppels, 0,50 m breed, met een licht- tot witgrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies (Figuur 35). Deze greppels waren waarschijnlijk het verlengde van de greppels in werkput 16, 16.018 en 16.019. Uit de greppels werd geen dateerbaar materiaal gerecupereerd, maar op basis van de vergelijkbare vulling en kleur met sporen waaruit aardewerk werd verzameld kunnen deze vermoedelijk in de Romeinse periode gedateerd worden, behalve spoor

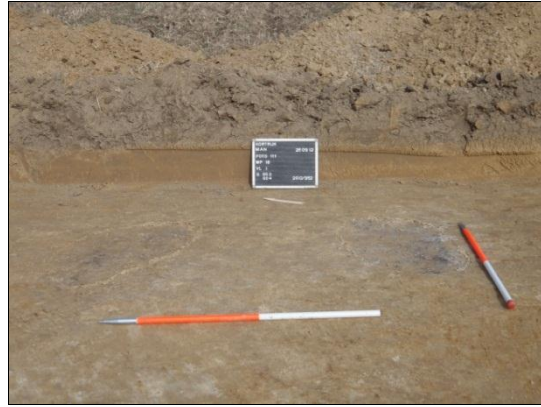
17.002 dat in het verlengde lag van de middeleeuwse greppel 16.021. Spoor 17.004 zou eerder in verband kunnen gebracht worden met de greppels die werden aangetroffen in kijkvenster 7. Op basis daarvan zouden deze als perceelsgreppels kunnen geïnterpreteerd worden.

Sporen 17.003, 17.005, 17.006 en 17.007, meer naar het noordwesten van het terrein, waren grachten van (sub)recente oorsprong. Sporen 17.008 en 17.009 hadden een ovale vorm en een lichtgrijze tot lichtbruine kleur met wat ijzer- en mangaaninclusies. Het was niet duidelijk of het hier om paalkuilen ging of eerder om natuurlijke sporen.

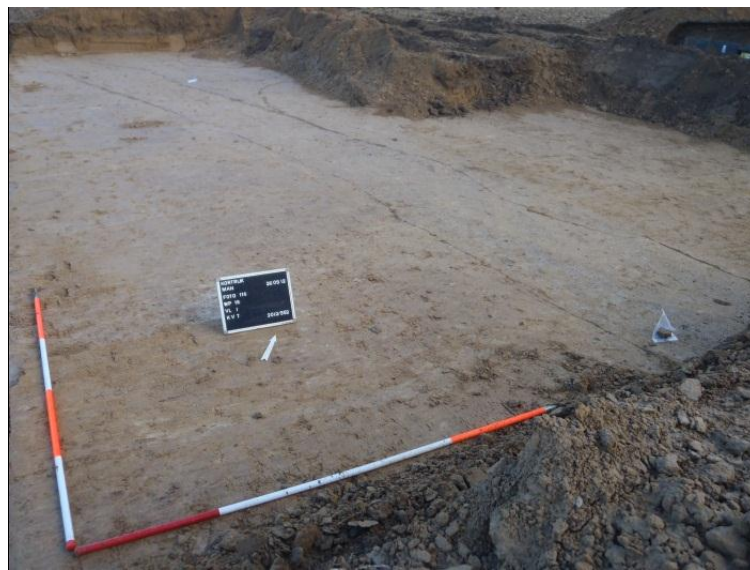

Figuur 35: Detail sporen 17.001 en 17.002

In werkput 18 werden 12 sporen aangeduid, waarvan er vijf een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 18.001, 18.002, 18.005, 18.006 en 18.011. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 38,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 38 m TAW. Sporen 18.001, 18.002, 18.005, 18.006 en 18.011 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Sporen 18.003 en 18.004 waren ovale kuilen, ca. 0,60 m breed, met een grijze vulling en veel houtskoolinclusies. Deze zijn vermoedelijk te situeren in de Romeinse periode. Deze sporen hadden dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd. Hier werd de werkput uitgebreid met een kijkvenster (Kijkvenster 7) (Figuur 36). Twee greppels, sporen 18.007 en 18.008, kwamen daarbij aan het licht (Figuur 37). Pas na herhaaldelijk opschaven werd hun (vage) aflijning duidelijk. Beiden waren ca. 1 m breed, spoor 18.008 had lokaal een uitstulping met veel houtskool van 2 m, en hadden een grijsbruine tot bruingrijze kleur met ijzer- en mangaaninclusies. Er werd baksteen gerecupereerd (vondst 20), geen dateerbaar materiaal. Spoor 18.009 was een ronde paalkuil, ca. 0,30 m diameter, met een lichtbruingrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. dit spoor had dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd. Spoor 18.010 was een (half)ronde kuil (verdwijnt deels in de profielwand), ca. 2 m diameter, met een lichtbruingrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze kuil was vermoedelijk een waterput uit de Romeinse tijd (Figuur 38). Spoor 18.012 was een greppel, ca. 1 m breed, donkerbruingrijs gekleurd, met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Waarschijnlijk was dit een greppel, in het verlengde van sporen 17.002 en 16.018.

Figuur 36: Details kijkvenster 7

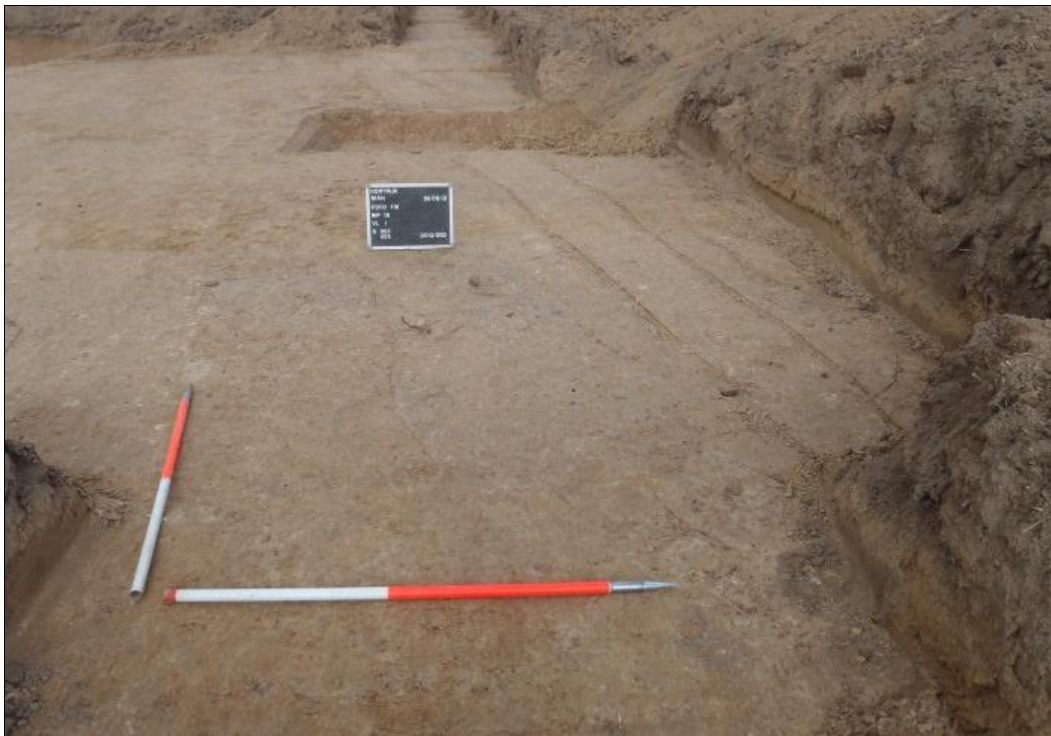

Figuur 37: Details sporen 17.007 en 17.008

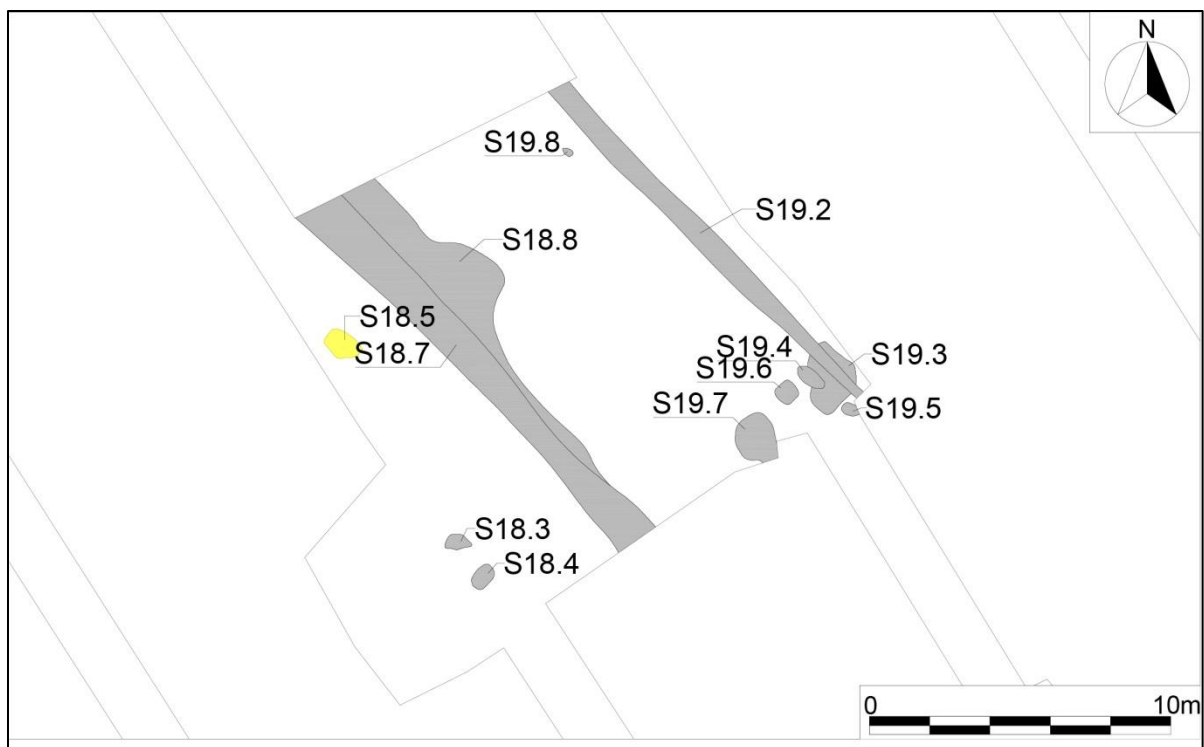
Figuur 38: Detail spoor 18.010

In werkput 19 werden 12 sporen waargenomen, waarvan er drie een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 19.001, 19.009 en 19.010. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43,35 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW. Sporen 19.001, 19.009 en 19.010 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Kijkvenster 7 verbond werkputten 18 en 19, sporen 19.002 tot en met 19.008 kwamen daarbij aan het licht (Figuur 39). Spoor 19.002 was een greppel, 0,45 m breed, met een grijsbruine kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze greppel sneed spoor 19.003, een ronde kuil, ca. 2 m diameter, met een bruingrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze kuil werd gesneden door spoor 19.004, een langwerpige kuil, ca. 1 m, met een bruingrijze tot lichtgrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Ten zuiden daarvan lag spoor 19.005, een ovale kuil, ca. 0,50 m, bruingrijs gevlekt en met wat ijzer- en mangaaninclusies. Naast spoor 19.004 lag spoor 19.006, een ronde kuil, ca. 0,75 m diameter, bruingrijs tot lichtgrijs gevlekt met wat ijzer- en mangaaninclusies. Spoor 19.007 was een ovale kuil, ca. 1,75 m, met een bruingrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. In het noordwesten van het kijkvenster lag spoor 19.008, een ovale (paal)kuil, ca. 0,40 m, grijsbruin gekleurd met veel houtskool- en wat ijzer- en mangaaninclusies. Sporen 19.011 en 19.012 waren greppels in het zuiden van werkput 19. Beiden, ca. 0,50 m en 1 m breed, hadden een lichtgrijsbruine kleur met wat houtskool-, ijzer- en mangaaninclusies. Er waren geen duidelijke aanwijzingen voor datering, vermoedelijk zijn deze in de Romeinse periode te dateren. Deze sporen hadden dezelfde kleur en textuur als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd.

Figuur 39: Detail sporen 19.002-19.008

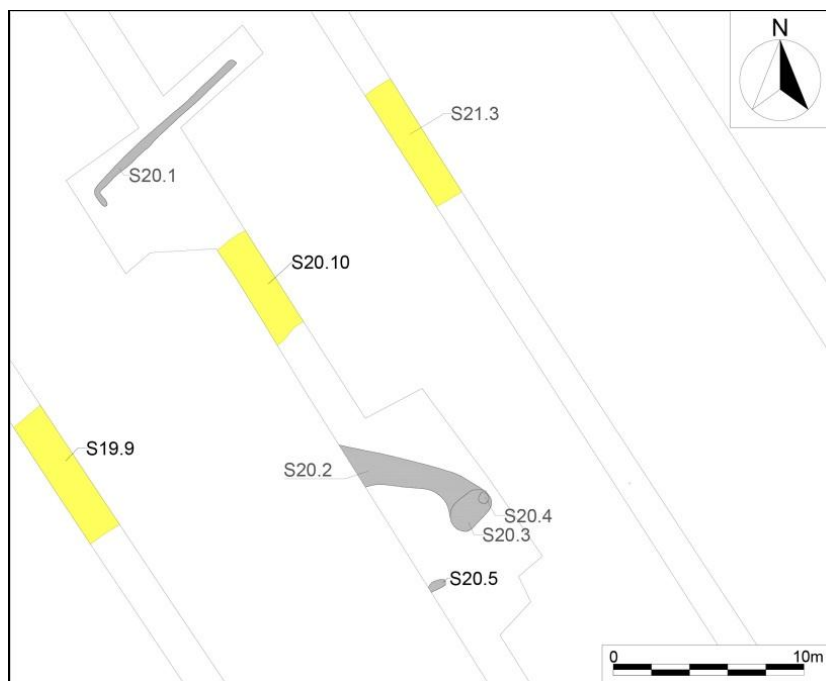
In kijkvenster 7, aangelegd tussen werkputten 18 en 19, zijn verscheidene greppels en kuilen aan het licht gekomen (Figuur 40). Hier werd geen aardewerk uit gerecupereerd, maar op basis van vergelijkbare vulling en kleur met sporen waar aardewerk uit werd verzameld kunnen deze vermoedelijk in de Romeinse periode gedateerd worden. Deze greppels kunnen geïnterpreteerd worden als perceelsgreppels. Ook uit de kuilen kwam geen materiaal geschikt voor een datering, maar vermoedelijk ging het hier om kuilen uit de Romeinse periode.

*Figuur 40: Detail kijkvenster 7 - werkputten 18 en 19
(Grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)*

In werkput 20 werden drie kijkvensters aangelegd (Figuur 41). In totaal werden hierin tien sporen onderscheiden, waarvan er twee een (sub)recente oorsprong hadden, sporen 20.006 en 20.010. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 43 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42,50 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW. In kijkvenster 8 kwam de greppel 20.001 aan het licht. Deze greppel was zo'n 10 m lang en 0,5 m breed, maakte een hoek naar het zuidoosten en bevatte veel broos aardewerk dat het spoor een vermoedelijke datering in de Romeinse periode gaf. De greppel had een grijze tot lichtgrijze vulling met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en veel broos aardewerk (Figuur 42).

Sporen 20.002 tot en met 20.005 werden aangesneden bij de aanleg van kijkvenster 9. Er werd geen aardewerk gedateerd, maar op basis van de nabijheid van sporen met dateerbaar aardewerk en de vergelijkbare vulling kunnen deze kuilen vermoedelijk in de Romeinse periode gesitueerd worden. Sporen 20.008 en 20.009 (Kijkvenster 19) zouden het verlengde van spoor 19.002 kunnen zijn, voornamelijk op basis van dezelfde vage aflijning en de lichtbruingrijze kleur. Deze greppels zouden eveneens in de Romeinse periode kunnen gesitueerd worden.

*Figuur 41: Detail kijkvensters 8 en 9
(Grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)*

Figuur 42: Detail kijkvenster 8

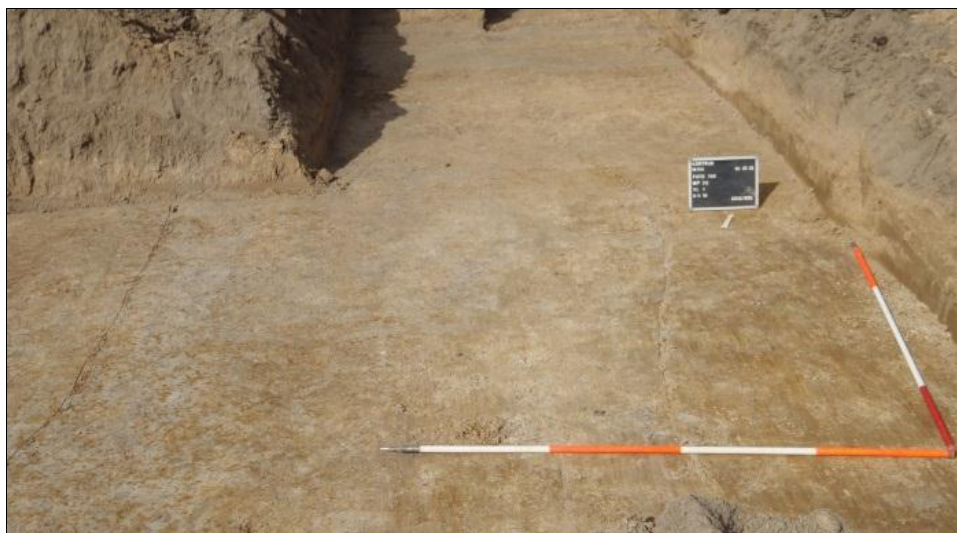
Rond spoor 20.002 werd een tweede kijkvenster (Kijkvenster 9) aangelegd om een beter inzicht te krijgen in het verdere verloop van de greppel (Figuur 43). Sporen 20.003, 20.004 en 20.005 kwamen daarbij aan het licht. Spoor 20.002 was een greppel, ca. 1,50 m breed, met een bruinigrijze tot lichtgrijze kleur en ijzer-, mangaan- en koutskoolinclusies. Het onderscheid van sporen 20.003 en 20.004 met 20.002 gebeurde op basis van de hoeveelheid houtskool. Alle sporen binnen kijkvenster 9 waren zeer moeilijk af te lijnen. Spoor 20.003 was een ovale kuil, ca. 2,20 m, met een bruinigrijze kleur en ijzer-, mangaan- en veel houtskoolinclusies. Spoor 20.004 was een ronde kuil, ca. 0,60 m diameter, met een bruine tot donkergrijze vulling met wat ijzer-, mangaan- en veel houtskoolinclusies. Het was

niet duidelijk of het hier om afzonderlijke kuilen ging of eerder om lokale concentraties houtskool. Spoor 20.005 was ovaal, ca. 0,90 m, met een grijsbruine kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies, naast aardewerk. Het spoor bevond zich tegen de profielwand, vermoedelijk ging het hier om een kuil. Vermoedelijk waren dit sporen die in de Romeinse periode te dateren zijn.

Figuur 43: Detail kijkvenster 9

Het zuidelijk deel van de werkput werd ook uitgebreid met een kijkvenster (Kijkvenster 19) om een beter inzicht te krijgen op de onderlinge relatie tussen sporen 20.007, 20.008 en 20.009 (Figuur 44). Deze drie bruinigrijze greppels met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies hadden een zeer vage aflijning en sneden elkaar. Op basis van vergelijkbare vulling en kleur zouden deze greppels in de Romeinse periode kunnen gesitueerd worden.

Figuur 44: Detail kijkvenster 19

In werkput 21 werden zeven sporen waargenomen, waarvan er vier een (sub)recente oorsprong hadden. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 42 m TAW en in het noordwesten op 38,50 m TAW. Sporen 21.002, 21.003, 21.004 en 21.007 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Rond spoor 21.001 werd een kijkvenster (Kijkvenster 10) aangelegd, maar er kwamen geen extra sporen aan het licht (afbeelding 34). Spoor 21.001 was een ronde (paal)kuil, ca. 0,30 m diameter, met een donkergrijze vulling met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies.

Figuur 45: Detail kijkvenster 10

Kijkvenster 11 bracht meer duidelijkheid over de ligging van spoor 21.005, een noordwest-zuidoost georiënteerde greppel die afweek naar het noorden (Figuur 46). Deze was ca. 0,50 m breed en had een lichtgrijze tot lichtbruine kleur met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Spoor 21.006 was een ca. 0,40 m brede greppel die in de sleufwand verdween. Deze had eveneens een lichtgrijze tot lichtbruine vulling met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Op basis van een vergelijkbare vulling en textuur zouden deze sporen in de Romeinse periode kunnen gesitueerd worden.

Figuur 46: Detail kijkvenster 11

In werkput 22 werden in totaal acht sporen aangeduid, waarvan er vijf een (sub)recente oorsprong hadden. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41,75 m TAW en in het noordwesten op 38,75 m TAW. Sporen 22.001 tot en met 22.004 en 22.007 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Spoor 22.005 was een ovale (paal)kuil, ca. 0,45 m

diameter, met een lichtgrijs tot witte kleur. Daarrond werd een kijkvenster (Kijkvenster 12) aangelegd, waarbij spoor 22.006 aan het licht kwam (Figuur 47). Spoor 22.006 was een greppel, ca. 0,40 m breed, met een lichtgrijs tot witte vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze sporen zijn vermoedelijk in de Romeinse periode te situeren, omdat ze dezelfde kleur en textuur hebben als de sporen waaruit aardewerk werd gerecupereerd. De greppel werd oversneden door sporen 22.007 en 22.008, een greppel, ca. 0,25 m breed, met een lichtblauwgrijze vulling met wat ijzer- en houtskoolinclusies. Op basis van de oversnijding zou deze iets later te situeren zijn, maar waarschijnlijk is het spoor nog altijd Romeins van oorsprong.

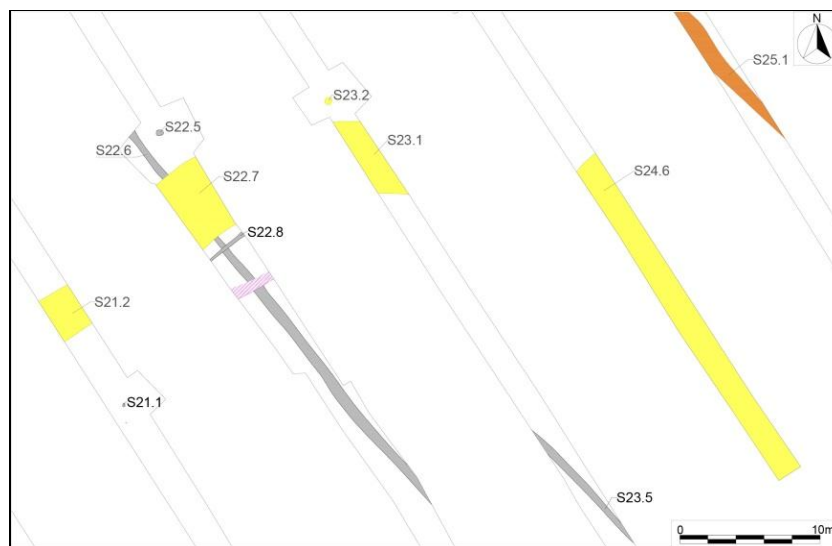
Figuur 47: Detail kijkvenster 12

In werkput 23 werden vijf sporen onderscheiden, waarvan er twee een (sub)recente oorsprong hadden. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41,50 m TAW en in het noordwesten op 38,70 m TAW. Sporen 23.001 en 23.003 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Spoor 23.002 was een ovale (paal)kuil, ca. 0,50 m, met een blauwgrijze vulling, wat ijzerinclusies en silexfragmenten. Daarrond werd een kijkvenster (Kijkvenster 13) aangelegd, maar er kwamen geen extra sporen aan het licht (Figuur 48). Deze kuil is vermoedelijk in de Romeinse periode te situeren, op basis van dezelfde kenmerken als de sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd. Spoor 23.004 was een bruingrijze gracht met houtskoolinclusies, baksteen en aardewerk, waarschijnlijk met een middeleeuwse oorsprong. Spoor 23.005, in het zuiden van de werkput, was een greppel, ca. 0,50 m breed, met een licht bruingrijze vulling en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies.

Figuur 48: Detail kijkvenster 13

Spoor 23.005 lag in het verlengde van de greppels aangetroffen in werkput 22. Op basis daarvan kon deze ook waarschijnlijk in de Romeinse tijd gesitueerd worden.

Figuur 49: Detail werkput 22

(Bruin: Romeins; Grijs: niet geweten, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)

In werkput 24 werden zes sporen onderscheiden, 24.002 tot en met S.24.005, in twee kijkvensters (Kijkvensters 14 en 15). Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41,50 m TAW en in het noordwesten op 39 m TAW. Sporen 24.001 en 24.006 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Er werd rond spoor 24.002 een kijkvenster (Kijkvenster 14) aangelegd om een beter zicht te krijgen op het verloop van de greppel (Figuur 50-Figuur 51). Deze was 1 m tot 1,50 m breed, met een lichtbruine tot lichtgrijze kleur en veel ijzer-, mangaan- en

houtschoolinclusies. Het onderscheid van de sporen 24.003 en 24.004 met 24.002 was gebaseerd op de aanwezigheid van houtschool. Deze kuilen waren rond, ca. 0,60 m diameter, hadden een lichtbruingrijze kleur en een grote hoeveelheid houtschool. Het was niet duidelijk of het hier om ronde kuilen ging dan wel om lokaal grote concentraties van houtschool. Uit deze sporen werd geen aardewerk gerecupereerd. Op basis van vergelijkbare eigenschappen en de nabijheid van sporen met dateerbaar aardewerk kunnen deze vermoedelijk in de Romeinse periode gedateerd worden.

Figuur 50: Detail kijkvenster 14

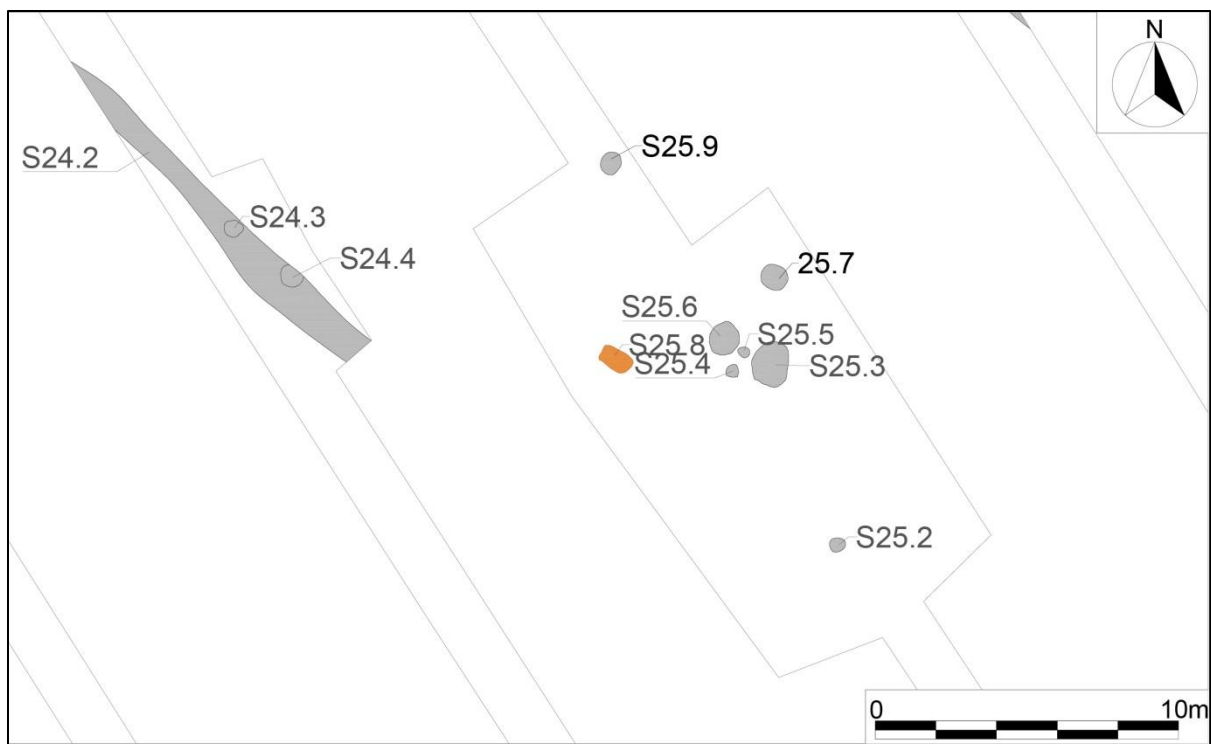
Figuur 51: Detail kijkvenster 14

Spoor 24.005 was een ovale (paal)kuil, ca. 0,50 m, met een donkergrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en veel houtschoolinclusies. Daarrond werd een kijkvenster (Kijkvenster 15) aangelegd, maar er kwamen geen extra sporen aan het licht (Figuur 52).

Figuur 52: Detail kijkvenster 15

In werkput 25 werden 11 sporen waargenomen, waarvan er één een (sub)recente oorsprong had. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41 m TAW en in het noordwesten op 39,30 m TAW. Spoor 25.010 was een gracht van (sub)recente oorsprong. Spoor 25.001 was een 1 m brede greppel met een lichtbruingrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Bij het couperen bleek deze greppel nog erg diep bewaard te zijn (Figuur 54). Deze is in de Romeinse tijd te situeren, op basis van het aardewerk (vondst 22).

Figuur 53: Details werkputten 24 en 25 met aanduiding van het mogelijke brandrestengraf S25.8 (bruin: Romeins; grijs: niet gekend, vermoedelijke Romeins)

Figuur 54: Detail coupe 25.001

Meer naar het noordwesten van de werkput werd een kijkvenster (Kijkvenster 16) aangelegd rond spoor 25.002, waarbij de sporen 25.003 tot en met 25.009 aan het licht kwamen (Figuur 55). Spoor 25.002 was een ronde kuil, ca. 0,50 m diameter, met een lichtgrijsbruine vulling en een band van ijzerinclusies rondom. Na het couperen werd de aanvankelijke interpretatie als natuurlijk spoor aangepast en werd een kijkvenster aangelegd. Spoor 25.003 was een ovale kuil, ca. 1,40 m, met een lichtgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Een boring wees aan dat deze kuil nog ca. 0,40 m diep onder het vlak bewaard was. Sporen 25.004 en 25.005 waren ovale (paal)kuilen, ca. 0,50 m, met

een lichtgrijze vulling en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Sporen 25.006 en 25.007 waren ovale kuilen, ca. 1 m, met een lichtgrijze tot witte kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Het was niet duidelijk of het hier om kuilen van antropogene oorsprong ging of eerder om natuurlijke sporen. Spoor 25.008 was een rechthoekige kuil, ca. 1 m, met een zwart-oranje gevlekte vulling en een grote hoeveelheid houtskool. Waarschijnlijk betreft het een brandrestengraf uit de Romeinse periode. Op basis van het aangetroffen aardewerk (vondst 26) kon geen preciezere datering verkregen worden, het materiaal was te fragmentarisch. Spoor 25.009 was een ronde (paal)kuil, ca. 0,70 m diameter, lichtgrijs gekleurd en met wat ijzer- en mangaaninclusies.

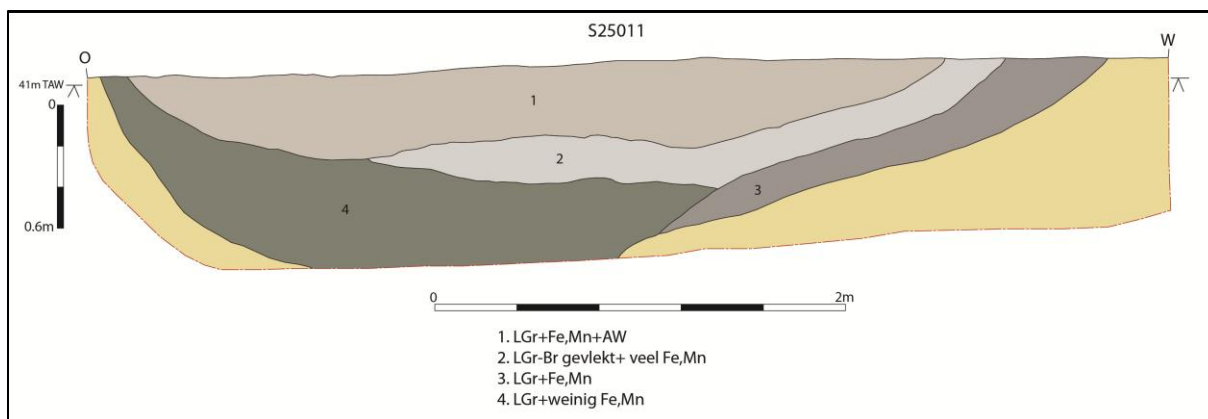

Figuur 55: Detail kijkvenster 16

Spoor 25.011, in het zuiden van de werkput, had een onregelmatige vorm en een lichtgrijze tot witte kleur met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Er werd een kijkvenster (Kijkvenster 18) aangelegd om een beter zicht te krijgen op het verloop van het spoor (Figuur 56). De coupe bevestigde de interpretatie als gracht (Figuur 57), vermoedelijk ook te situeren in de Romeinse periode.

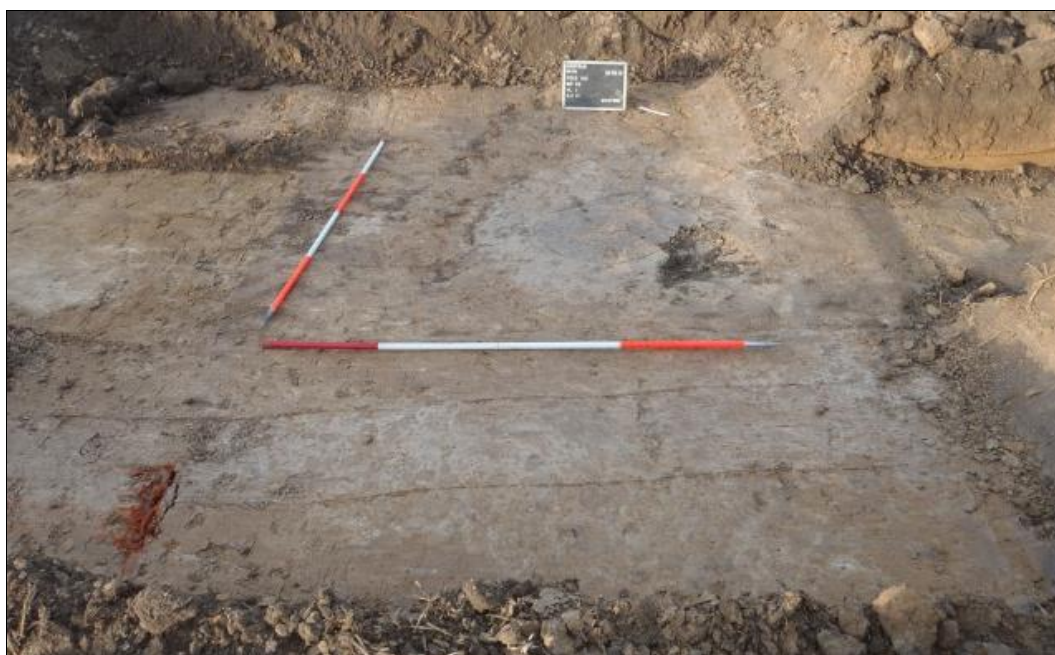

Figuur 56: Detail kijkvenster 18 (links) en detail coupe spoor 25.011

Figuur 57: Detail profiel spoor 25.011

In werkput 26 werden negen sporen onderscheiden, waarvan één een (sub)recente oorsprong had. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 41,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 40 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41 m TAW en in het noordwesten op 39,50 m TAW. Spoor 26.004 was een gracht van (sub)recente oorsprong. Sporen 26.001 en 26.002 behoorden tot hetzelfde ovale spoor, ca. 1,75 m lang, maar met twee vullingen. Mogelijk ging het om een waterput of waterkuil. 26.001 had een grijze kleur met wat ijzer- en mangaaninclusies, terwijl 26.002 eerder een lichtgrijze vulling had. Rond deze sporen werd een kijkvenster (Kijkvenster 17) aangelegd en daarbij kwam spoor 26.003 aan het licht (Figuur 58). Deze 1 m brede greppel had een lichtgrijze tot witte kleur met wat ijzer- en mangaaninclusies.

Figuur 58: Detail kijkvenster 17

Spoor 26.005 was een greppel, ca. 0,80 m breed, met een lichtgrijze tot witte kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze was noordwest-zuidoost georiënteerd en maakte een hoek naar het westen. Spoor 26.006 was een soortgelijke greppel, ca. 0,90 m breed, lichtgrijs gekleurd en met wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze was noordnoordwest-zuidzuidoost georiënteerd (Figuur 59). Spoor 26.007 had dezelfde eigenschappen, maar was west-oost georiënteerd en zou in verband kunnen gebracht worden met 26.006 (Figuur 60). Spoor 26.008 was een ovale kuil, ca. 0,85 cm, met een lichtgrijze tot witte kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Spoor 26.009 was een greppel, ca. 0,35 m breed, met dezelfde lichtgrijze tot witte kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Op basis van het aangetroffen aardewerk (vondst 24) kon dit spoor vermoedelijk gedateerd worden in middeleeuwen.

Figuur 59: Detail spoor 26.005

Figuur 60: Detail spoor 26.007

In werkput 27 werden drie sporen waargenomen, waarvan er twee een (sub)recente oorsprong hebben. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 40,50 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 40 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 40,25 m TAW en in het noordwesten op 39,50 m TAW. Sporen 27.001 en 27.003 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Spoor 27.002 was een bruingrijze greppel, ca. 0,60 m breed, met wat ijzer- en mangaaninclusies (Figuur 61). Deze had een west-oost oriëntatie en zou in verband gebracht kunnen worden met spoor 26.005 uit werkput 26. Deze greppel zou vermoedelijk in de Romeinse periode kunnen gedateerd worden.

Figuur 61: Detail spoor 27.002

In werkput 28 werden zeven sporen waargenomen, waarvan er drie een (sub)recente oorsprong hebben. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 42 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 39,50 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 41,50 m TAW en in het noordwesten op 39 m TAW. Sporen 28.002, 28.005, 28.006 en 28.007 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Spoor 28.001 was een ovale kuil, ca. 1,50 m, met een lichtbruin-lichtgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies, omgeven door een houtskoolband. Dit spoor kan vermoedelijk een brandrestengraf geweest zijn, dat verploegd werd waardoor een ietwat greppelachtige vorm tot stand is gekomen (Figuur 62), ofwel gaat het eerder om een kuil met een grote hoeveelheid houtskool.

Figuur 62: Detail sporen 28.001 (links) en 28.003 (rechts)

Spoor 28.003 was een ronde (paal)kuil, ca. 0,20 m diameter, met een blauwgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies (Figuur 62). Daarnaast lag spoor 28.004, een langwerpige kuil, ca. 1 m, met een donkergrijze vulling en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze werd oversneden door het recente spoor 28.005 (Figuur 63). Beide kuilen kunnen vermoedelijk in de Romeinse tijd gesitueerd worden, op basis van vergelijkbare eigenschappen met sporen waaruit Romeins aardewerk werd gerecupereerd.

Figuur 63: Detail sporen 28.004 en 28.005

In werkput 29 werden drie sporen onderscheiden, waarvan er twee een (sub)recente oorsprong hebben. Het maaiveld lag in het zuiden op een gemiddelde hoogte van 41 m TAW, naar het noordwesten toe gemiddeld op 40 m TAW. Het archeologische vlak lag in het zuiden op gemiddeld 40 m TAW en in het noordwesten op 39 m TAW. Sporen 29.002 en 29.003 waren grachten van (sub)recente oorsprong. Spoor 29.001 was een greppel, 0,25 m breed, met een grijsbruine kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze kan vermoedelijk in de Romeinse tijd gesitueerd worden op basis van vergelijkbare eigenschappen met sporen waaruit aardewerk werd gerecupereerd (Figuur 64).

Figuur 64: Detail spoor 29.001

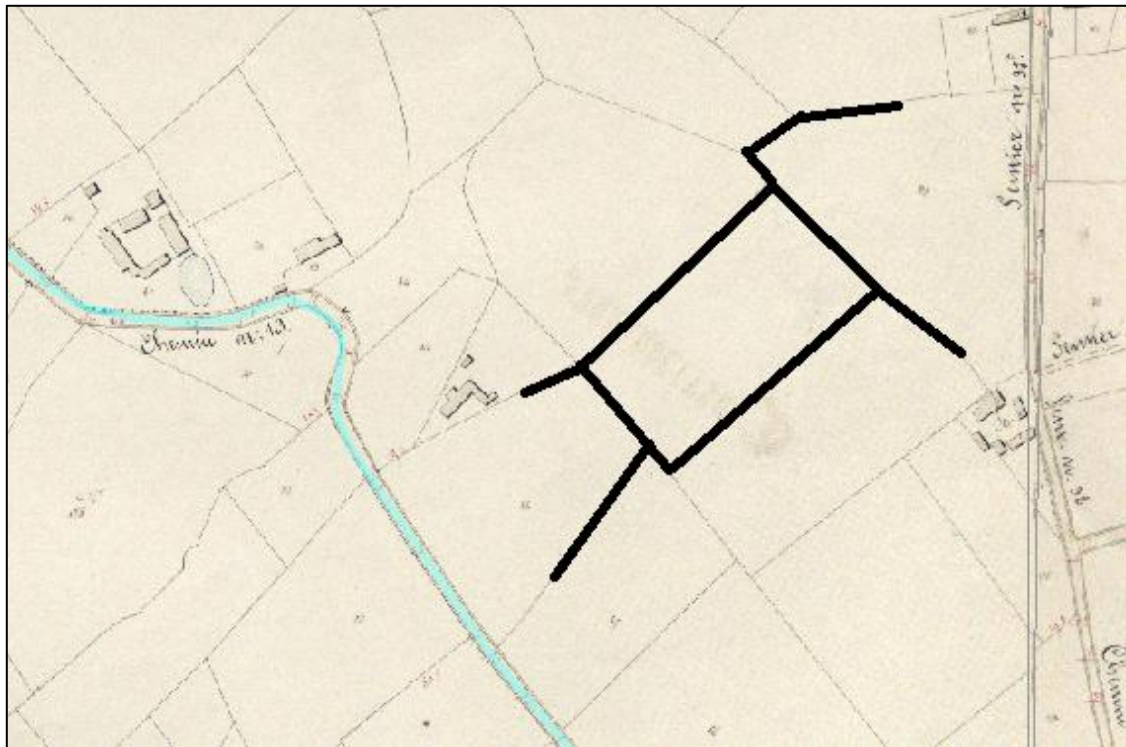
4.2.2 Percelering

Tijdens het onderzoek konden minstens twee perceleringssystemen onderscheiden worden. Het eerste systeem dateren we in Romeinse periode. Het bestaat uit enkele parallelle grachten/greppels, die herkenbaar waren in (van west naar oost) sporen 16.020, 18.008, 19.002, 22.006 en 23.005. Deze grachten lopen noordwest-zuidoost over het terrein. In het zuiden van werkput 15 en het noorden van werkput 21 was mogelijk een indicatie voor de omvang van de percelen te vinden: op deze locaties leken de lange greppels zich te draaien.

Doorheen de vele aangelegde sleuven was ook een aantal greppels of grachten te zien die uit de nieuwe tijd dateren. Zo vormden sporen 5.001, 4.001, 4.002, 3.002, 3.003, 3.004, 2.001, 1.002, 6.004

en 8.002 (west naar oost) één perceelsgracht die stopte in een andere perceelsgracht, gevormd door sporen 7.008 en 8.003. Vanuit deze laatste vertrok dan weer een nieuwe gracht die startte bij spoor 7.007 en eindigde bij spoor 23.001.

Centraal in het projectgebied bevond zich een perceelsgracht die startte bij spoor 6.001 en via onder meer sporen 8.004 en 7.006 leek te stopen bij spoor 21.003. Daar liep de gracht vermoedelijk tegen een andere perceelsgreppel, namelijk sporen 21.00 en 22.002 tot en met 22.004. Ten oosten van deze laatste vertrok nog een perceelsgracht, namelijk vanaf spoor 22.001 tot 28.006. Al deze perceelsgreppels zijn ook op de Atlas van de Trage Wegen te zien (Figuur 65).

Figuur 65: Plot van de subrecente grachten op de Atlas van de Trage Wegen

4.2.3 Synthese antropogene sporen

In het algemeen kan gesteld worden dat er over het gehele terrein aan de Manpadstraat te Kortrijk sporen zijn aangetroffen. De spoorconcentraties zijn echter niet gelijk over het terrein verdeeld, maar volgen duidelijk het bestaande natuurlijke reliëf in het gebied.

In het uiterste noordwesten van het plangebied bevindt zich het beekdal van de Grote Wallebeek. De spoordichtheid is hier – begrijpelijk – het laagst. Hoewel recente onderzoeken hebben aangetoond dat ook in natte contexten archeologische sporen verwacht kunnen worden²³, worden hier in de regel geen structuren of grote sporenclusters verwacht. De soort sporen die in dit deel van het terrein nog verwacht kunnen worden, zullen te maken hebben met de nabijheid van water, zoals waterputten of – kuilen of drenkpoelen voor vee, wanneer de beek hiervoor ongeschikt zou zijn geweest.

Op de hogere delen van het landschap zijn over vrijwel het hele onderzoeksterrein sporen gevonden die duiden op een intensief gebruik van het terrein in met name de Romeinse tijd. In mindere mate werden sporen uit de ijzertijd en middeleeuwen aangetroffen. Op basis van het merendeel van het aangetroffen aardewerk in de sporen zou het hier gaan om een nederzetting uit de tweede helft van de 2^e eeuw/de eerste helft van de 3^e eeuw n. Chr. Het aardewerk wordt in het hieropvolgende hoofdstuk uitvoerig beschreven. De datering van de aangetroffen graven is onduidelijk. Vooral

²³ Ryssaert et al. 2007; Raemaekers et al. 2011

wordt uitgegaan van een datering die gelijkloopt aan die van de overige Romeinse sporen. Een definitieve datering zou moeten volgen uit natuurwetenschappelijke datering van de sporen.

Verreweg de grootste concentratie (Romeinse) sporen is te vinden in het zuiden van het plangebied, ter hoogte van de kijkvensters 5 en 6. Hier is een deel van een plattegrond aangesneden. De precieze datering en aard van het gebouw is niet duidelijk. Gezien de beperkte diepte en breedte van de aangetroffen paalkuilen lijken echter geen grote middenstaanders te zijn gevonden. In welke richting de plattegrond doorloopt, is ook niet te herleiden uit de gevonden sporen. Wel is duidelijk dat de sporenconcentratie zich aan de uiterste rand van het plangebied bevindt. De kans is groot dat de kern van de nederzetting zich buiten de grens van het onderzoeksterrein bevindt. Het hoogste deel van de rug waarop de nederzetting ligt valt immers niet binnen deze begrenzing.

De kans bestaat dat een groot deel van de in overige werkputten en kijkvensters gedocumenteerde paalkuilen onderdeel uitmaken van structuren. De beperkte breedte van proefsleuven maakt het echter onmogelijk dit met zekerheid te kunnen stellen. Feit is wel dat de grote spoordichtheid een duidelijke aanwijzing in die richting is.

De sporen zijn tamelijk goed bewaard gebleven. Helaas is het zo dat daar waar de sporendichtheid het hoogst is, de meeste erosie heeft plaatsgevonden. Hierdoor zijn de sporen op het hoogste deel van het terrein minder goed en ondieper bewaard gebleven dan sporen in de lagere delen. Dicht bij het beekdal zijn de sporen afgedekt met colluvium. Dit heeft er toe geleid dat deze sporen in goede staat verkeren.

4.3 Natuurlijke en recente sporen

4.3.1 Natuurlijke sporen

Verskillende sporen die aanvankelijk in het vlak zijn aangeduid, werden na het couperen als natuurlijk geïnterpreteerd. Van een aantal sporen kon niet met zekerheid gezegd worden of het nu natuurlijke sporen waren, dan wel sporen van een antropogene aard. Ook couperen bracht geen soelaas.

Spoor 6.006 in werkput 6 was een ronde kuil, ca. 0,40 m diameter, met een lichtgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Het couperen bracht geen duidelijkheid of het hier om een natuurlijk spoor ging of om een kuil van antropogene aard. Spoor 6.007 was een ovale kuil, ca. 1,20 m op 0,40 m, met een witgrijze vulling. Ook over dit spoor is er geen duidelijkheid of het hier om een kuil van antropogene aard ging dan wel om een natuurlijk spoor.

Sporen 8.006 tot en met 8.009 in werkput 8 waren ronde tot ovale kuilen, ca. 0,50 m diameter, met een lichtgrijze tot witgrijze kleur en wat ijzer- en mangaaninclusies. Er waren geen aanwijzingen voor een datering. Er was ook geen duidelijkheid of dit kuilen van antropogene aard waren dan wel natuurlijke sporen.

Sporen 15.017 en 15.019 in werkput 15 waren rond, ca. 0,20 m diameter, met een witgrijze vulling en wat houtskoolinclusies. Het was niet duidelijk of het hier om een paalkuil (uit de Romeinse periode) ging of om een natuurlijk spoor.

Sporen 17.008 en 17.009 in werkput 17 hadden een ovale vorm en een lichtgrijze tot lichtbruine kleur met wat ijzer- en mangaaninclusies. Het was niet duidelijk of het hier om paalkuilen ging of dat het eerder natuurlijke sporen waren.

In werkput 24 was het onderscheid van de sporen 24.003 en 24.004 met 24.002 gebaseerd op de aanwezigheid van houtskool. Deze kuilen waren rond, ca. 0,60 m diameter, hadden een lichtbruingrijze kleur en bevatten een grote hoeveelheid houtskool. Het was niet duidelijk of het hier om ronde kuilen ging dan wel om lokaal grote concentraties van houtskool.

Sporen 25.006 en 25.007 in werkput 25 waren ovale kuilen, ca. 1 m, met een lichtgrijze tot witte kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies. Het was niet duidelijk of het hier om kuilen van antropogene oorsprong ging of dat het eerder natuurlijke sporen waren.

4.3.2 Recente sporen

Verschillende in het vlak aangeduide sporen, bleken recente(re) sporen te zijn, zoals in werkput 1, spoor 1.002. Deze (mogelijk postmiddeleeuwse?) gracht was 5 m breed en had een donkerbruine vulling met wat aardewerk, houtskool- en baksteeninclusies.

In werkput 2 werd slechts één spoor onderscheiden, spoor 2.001, een 5 m brede gracht met een donkerbruine vulling met wat houtskool- en baksteeninclusies erin. Deze kwam overeen met spoor 1.002, dezelfde (mogelijk postmiddeleeuwse?) gracht die doorliep.

Diezelfde gracht was ook te zien in werkput 3. Sporen 3.001, 3.002 en 3.003 waren waarschijnlijk verschillende vullingen van de gracht die ook in werkputten 1 en 2 te zien was. Deze sporen hadden eenzelfde donkerbruine kleur en bevatten wat houtskool- en baksteeninclusies. Daarnaast lag spoor 3.004, een recente gracht, 5 m breed, met een grijsbruine vulling en wat ijzer-, mangaan-, houtskool- en baksteeninclusies.

Zowel sporen 4.001 als 4.002 in werkput 4 lagen in het verlengde van de recente gracht in voorgaande werkputten. Deze sporen hadden een vergelijkbare donkerbruine kleur, met wat houtskool- en baksteeninclusies.

Spoor 5.001 in werkput, een 5 m brede gracht met een donkerbruine kleur, lag in het verlengde van voorgaande recente grachten. Deze had dus ook een vermoedelijke datering in de postmiddeleeuwen.

Spoor 6.001 in werkput 6 was donkerbruinzwart, met wat houtskool- en baksteeninclusies en had een vermoedelijk datering in de postmiddeleeuwen. Spoor 6.004 was 5 m breed en had een donkerbruine vulling met wat houtskool- en baksteeninclusies. Deze vormde het verlengde van spoor 1.002.

Spoor 7.001 in werkput 7 vormde de grens tussen de bodem van de beekvallei en het hoger gelegen gedeelte binnen het onderzoeksgebied, ruim 1,70 m diep ten opzichte van het maaiveld. Spoor 7.002 was een recente kuil, ca. 1 m diameter, donkergrijs met moederbodenvlekken en inclusies van baksteen en hout. Sporen 7.003 en 7.004 waren recente grachten, ca. 4 m breed, met een blauwgrijs gevlekte kleur en vormde de grens van de beekvallei. Het spoor is vergelijkbaar met spoor 8.005 in werkput 8. Spoor 7.005 was een recente, ovale kuil, ca. 1 m diameter, met een donkerbruine vulling en baksteenpuin met cement. Sporen 7.006, 7.007 en 7.008 waren grachten van 4 m breed, met een donkerbruingrijze tot zwarte vulling met inclusies van houtskool en baksteen. Deze sporen hadden een (sub)recente oorsprong, op basis van het aangetroffen aardewerk (vondsten 2 en 3) en waren waarschijnlijk deel van de percelering.

Sporen 8.002 en 8.003, beiden ca. 5 m breed, met een donkerbruine vulling met houtskool- en baksteeninclusies, hadden een (sub)recente oorsprong. Spoor 8.004 was een 7 m brede gracht met een donkerbruine vulling met baksteeninclusies. Op basis van een parallelle ligging zou deze het verlengde kunnen zijn van spoor 7.006 uit werkput 7. Beide sporen hadden een eerder (sub)recente oorsprong. Spoor 8.005 vormde de grens van de opgevulde depressie en zou het verlengde kunnen zijn van sporen 9.001 en 10.002 in werkputten 9 en 10.

Spoor 9.001 vormde de grens van de opgevulde depressie, waarschijnlijk in het verlengde van sporen 8.005 en 10.002. Spoor 9.002 was een 3 m brede gracht, met een blauwachtige vulling met baksteeninclusies en zou het verlengde kunnen zijn van de gracht 10.001 in werkput 10. Beiden hadden een (sub)recente oorsprong.

Spoor 10.001 was een 3 m brede gracht, met een donkerbruinzwarte vulling met baksteeninclusies en zou het verlengde zijn van de gracht 9.002 in werkput 9. Spoor 10.002 was opnieuw de grens van de opgevulde depressie, in het verlengde van sporen 8.005 en 9.001.

Sporen 13.003, 13.004 en 13.005 uit werkput 13 waren 3 m brede grachten en hadden een donkerbruine vulling met wat baksteeninclusies. Deze sporen hadden een (sub)recente oorsprong, waarschijnlijk verband houdend met de percelering binnen het onderzoeksterrein.

In werkput 14 waren sporen 14.001, 14.002 en 14.003 3 m brede grachten met een bruine vulling met wat baksteen- en grindinclusies. Deze hadden een (sub)recente oorsprong en zijn vermoedelijk het verlengde van de grachten in werkputten 13 en 15, die verband houden met de percelering binnen het onderzoeksgebied.

In het noordwesten van werkput 15 kwamen enkele grachten van (sub)recente oorsprong aan het licht, sporen 15.003, 15.010 tot en met 15.013. Deze 3 m brede greppels, met een bruingrijze vulling en wat houtskool- en baksteeninclusies, lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in de omringende werkputten (14.003, 16.017, 14.002, 16.016, 14.001, 16.015, 16.014).

Meer in het noordwesten van werkput 16 waren er enkel grachten van (sub)recente oorsprong, sporen 16.014 tot en met 16.017. Spoor 16.014 was een 2 m brede, recente versterking van puin en beton. Sporen 16.015 tot en met 16.017 waren (sub)recente 3 m brede greppels, met een licht- tot donkerbruingrijze vulling met baksteen en puin. Deze sporen lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in de omringende werkputten (15.011, 15.012, 15.013, 17.003, 17.005).

In het noordwesten van werkput 17 waren sporen 17.003, 17.005, 17.006 en 17.007 grachten van (sub)recente oorsprong, met een bruingrijze kleur en baksteeninclusies. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (16.014 tot en met 16.017, 18.001, 18.002 en 18.006).

Verspreid over de hele werkput 18 zijn er sporen van (sub)recente oorsprong aangetroffen. Sporen 18.001, 18.002, 18.006 en 18.011 waren grachten, ca. 5 m breed, met een licht- tot donkerbruingrijze vulling en baksteeninclusies. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (17.003, 17.005, 17.006, 19.001, 19.009, 19.010). Spoor 18.005 was een (sub)recente kuil, rechthoekig en met een lichtgrijze kleur (stukje bouwvoor?).

Sporen 19.001, 19.009 en 19.010 in werkput 19 waren ca. 6 m brede grachten met een bruingrijze kleur, baksteen en puin. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in de omringende werkputten (18.001, 18.002, 18.006, 20.006, 20.010).

In werkput 20 waren sporen 20.006 en 20.010 ca. 5 m brede grachten, met een donkerbruingrijze vulling, ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze sporen lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in de omringende werkputten (19.001, 19.009, 21.002, 21.003).

Sporen 21.002, 21.003, 21.004 en 21.007 in werkput 21 waren ca. 5 m brede grachten met een donkerbruingrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (20.006, 20.010, 22.007).

In werkput 22 waren sporen 22.001 tot en met 22.004 en 22.007 ca. 2,5 m tot 5,5 m brede grachten met een bruingrijze vulling en houtskool, baksteen en mortel. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (23.003, 21.002, 23.001).

Sporen 23.001 en 23.003 in werkput 23 waren ca. 5 m brede grachten, blauwgrijs tot bruingrijs gekleurd en met ijzer- en houtskoolinclusies, baksteen en glas. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (22.001, 22.007, 24.001).

In werkput 24 was 24.001 een brede gracht, met een donkerbruingrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze gracht lag in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (23.003, 25.010). Spoor 24.006 was een gracht die aansloot bij spoor 23.001. Ter hoogte van het zuiden van werkput 24 was spoor 23.001 volledig gedraaid in zuidelijke richting, waardoor de gracht hier lokaal volledig in de werkput lag.

Spoor 25.010 was de enige gracht in werkput 25, ca. 8 m breed, met een donkerbruine tot donkergrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze gracht lag in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (24.001, 26.004).

In werkput 26 was spoor 26.004 de enige gracht, ca. 6 m breed, bruingrijs gekleurd met wat houtskoolinclusies, baksteen en mortel. Deze lag in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (25.010, 27.001).

Sporen 27.001 en 27.003 in werkput 27 waren ca. 5 m brede grachten met een bruingrijze kleur en wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (26.004, 28.006, 28.007).

In werkput 28 waren sporen 28.002, 28.005, 28.006 en 28.007 ca. 5 m brede grachten, licht- tot donkerbruingrijs met wat ijzer-, mangaan- en houtskoolinclusies en baksteen. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (27.001, 27.003, 29.002).

Sporen 29.002 en 29.003 in werkput 29 waren ca. 1 m brede grachten, grijsbruin gekleurd en met wat ijzer- en mangaaninclusies. Deze lagen in het verlengde van soortgelijke grachten in omringende werkputten (28.006, 28.007).

5 Vondsten

Hieronder volgt een opsomming van de aangetroffen vondsten op de site te Kortrijk-Manpadstraat. Het gaat vrijwel uitsluitend om aardewerkvondsten. Hierbij moet een onderscheid tussen het lokaal handgevormd aardewerk en het Romeins materiaal, naast middeleeuws aardewerk gemaakt worden. Het aardewerk werd onderzocht door Niels Janssens (Romeins aardewerk), Tina Dyselinck en Sarah De Cleer (handgevormd aardewerk) en Olivier van Remoorter (middeleeuws aardewerk). De geconsulteerde specialist voor het Romeins aardewerk is Sofie Vanhoutte.

5.1 Romeinse periode

5.1.1 Aardewerk

In negen sporen binnen het onderzoeksgebied werd Romeins aardewerk aangetroffen. Het ging hier om de sporen 13.001, 15.002, 15.004, 15.005, 16.001, 15.007, 16.020, 25.001 en 15.006. Ook bij de aanleg van proefsleuf 17 werd aardewerk uit deze periode aangetroffen. De hoeveelheid gevonden scherven per materiaalcategorie worden weergegeven in onderstaande tabel (Tabel 1). De resten van bouw materiaal, nagels en silex worden ook in de tabel weergegeven. Deze werden echter niet opgenomen in de tabel van het minimum aantal individuen (Tabel 2).

Soorten aardewerk -Aantal scherven/stukjes										
Context	Terra Sigillata	Kruik waar	Dolia	Mortaria	Reducerend gebakken, gedraaid aardewerk	Oxiderend gebakken aardewerk	Lokaal handgevormd aardewerk	Bouw materiaal	Nagels	Silex
S13.001 (V5)							5			
S15.002 (V6, V7 en V12)	30	47					35		2	1
S15.004 (V8)				8						
S15.005 (V9)			1							
S16.001 (V11, V16)		2			1					
S15.007 (V13)		22					46			
S16.020 (V17, V18)						4			1	
WP17 aanleg (V21)		1						2		
S25.001 (V22)							9			
S15.006 (V27)		94	9				25			
TOTAAL	30	166	10	8	1	4	120	2	3	1
PROCENT UEEL	8,70	48,12	2,90	2,32	0,29	0,90	33,62	0,58	0,87	0,29

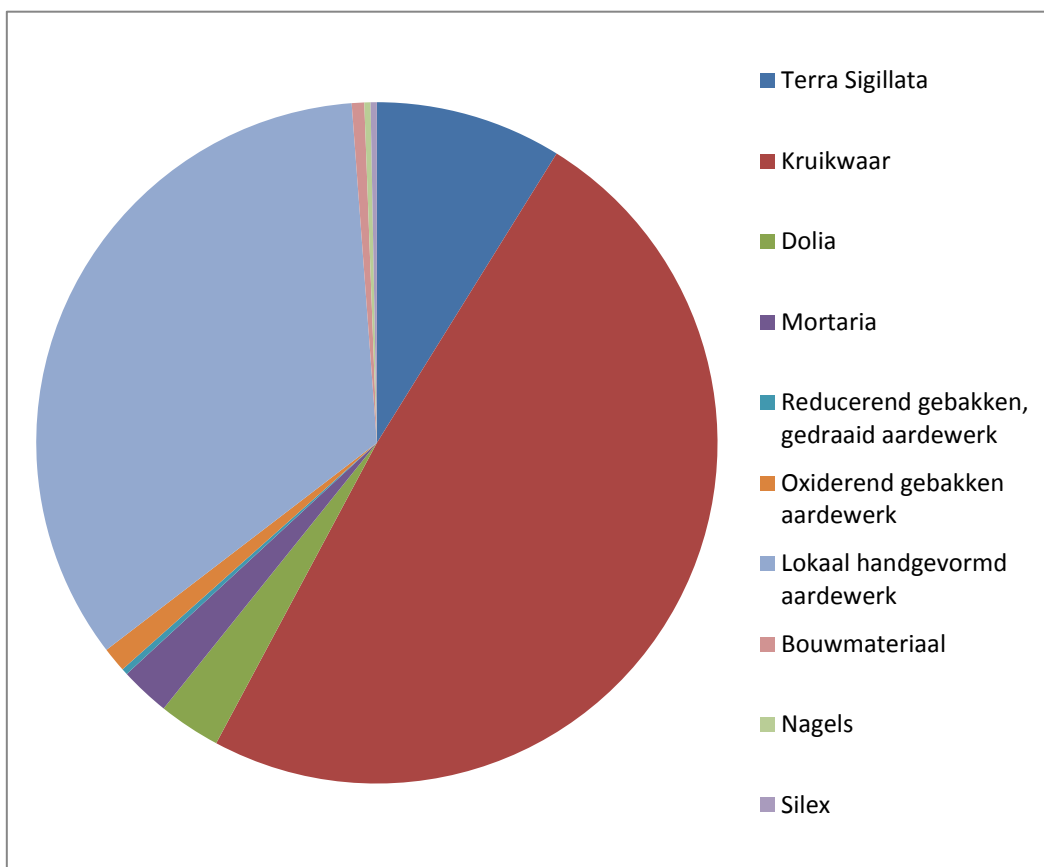
Tabel 1: Aantal scherven/fragmenten per aardewerksoort

Soorten aardewerk –Minimum Aantal Individuen							
Context	Terra Sigillata	Kruikwaar	Dolia	Mortaria	Reducerend gebakken, gedraaid aardewerk	Oxiderend gebakken aardewerk	Lokaal handgevormd aardewerk
S13.001 (V5)							1
S15.002 (V6 en V12)	3	3					5
S15.004 (V8)				1			
S15.005 (V9)			1				
S16.001 (V11, V16)		1			1		
S15.007 (V13)		2					3
S16.020 (V17)						4	
WP17 aanleg (V21)		1					
S25.001 (V22)							1
S15.006 (V27)		4	1				2
TOTAAL	3	11	2	1	1	4	12
PROCENTUEEL	8,82	32,35	5,88	2,94	2,94	11,76	35,29

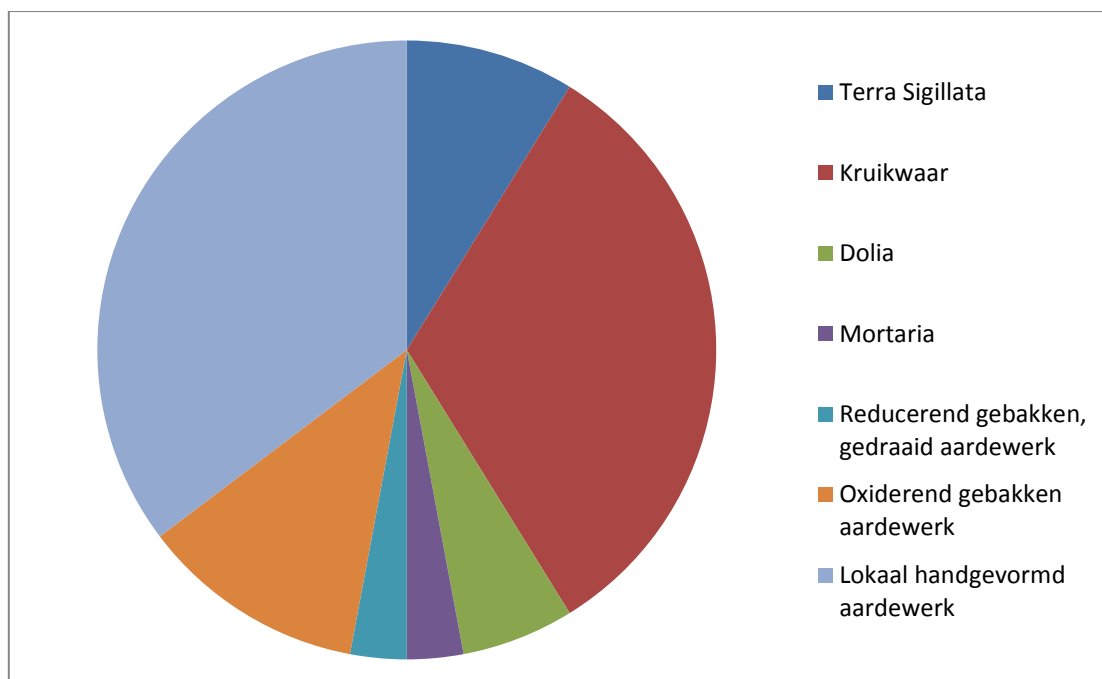
Tabel 2: Minimum Aantal Individuen per aardewerksoort

Ten eerste moet gezegd worden dat het hier waarschijnlijk slechts gaat om een klein gedeelte van het mogelijk aanwezige aardewerk binnen de site. Het betreft immers een proefsleuvenonderzoek, waarbij slechts een klein deel van de site dient opgegraven te worden enerzijds en anderzijds niet alle sporen dienden gecoupeerd en/of uitgegraven te worden. De twee categorieën die het best vertegenwoordigd waren, waren enerzijds de lokale, handgevormde waar en anderzijds de kruikwaar. Terra sigillata, dolia en mortaria waren in mindere mate aanwezig. Ook werden er enkele scherven oxiderend gebakken en reducerend gebakken, gedraaid aardewerk aangetroffen die niet verder konden gedetermineerd worden, omdat ze te fragmentarisch bewaard waren (Figuur 66-Figuur 67).

De overgrote meerderheid van het romeinse aardewerk werd aangetroffen in het zuiden van het onderzoeksgebied, op het hoogste gelegen deel van het onderzoeksgebied. Dit stuk lag in het uiterste zuiden van de proefsleuven 15, 16 en 17. Hier werd dan ook de grootste sporendensiteit geregistreerd.

Figuur 66: Verhoudingen aardewerktypes uit de Romeinse periode (aantal scherven)

Figuur 67: Verhoudingen aardewerktypes uit de Romeinse periode (Minimum aantal individuen)

5.1.1.1 *Terra sigillata*

Enkel in spoor 15.002 (vondsten 6, 7 en 12) werden scherven van dit type aardewerk aangetroffen. Het betrof hier minimum twee individuen. Ten eerste werd een kommetje van het type Dragendorff 31 aangetroffen. Dit type werd vanaf het midden van de 2^e eeuw tot aan het begin van de 3^e eeuw (150-230 n.Chr.) ingevoerd vanuit midden-Gallië. De grote aanwezigheid van mica in het baksel bevestigde dit vermoeden²⁴. Het individu was in redelijke mate verweerd en was archeologisch compleet (Figuur 68).

Figuur 68: Kommetje in Terra Sigillata (Dragendorff 31; vondsten 6 en 12)

Een tweede type dat werd aangetroffen was een beker van het type Dragendorff 33. Deze vorm was vooral midden- tot late 2^e eeuw n.Chr. populair²⁵. Het individu was zeer sterk verweerd.

5.1.1.2 *Kruikwaar*

In vijf contexten werd kruikwaar aangetroffen. Namelijk in de sporen 15.002 (vondsten 6, 7 en 12), 16.001 (vondsten 11 en 16), 15.007 (vondst 13), 15.006 (vondst 27) en bij de aanleg van werkput 7 (volledig in het zuiden). Er konden enkele types onderscheiden worden. Ten eerste was er een type met een orangerood, stoffig baksel waarbij inclusies van chamotte en een kleine hoeveelheid kwarts werden waargenomen. Soms was er nog een bruine tot groene of witte deklaag waar te nemen, die in sommige gevallen geglad was. Op de buik van sommige van deze scherven waren ribbels aangebracht als versiering. Er konden, omwille van het feit dat er enkel wandfragmenten werden aangetroffen van dit type, geen specifieke vormen onderscheiden worden. Dit type werd aangetroffen in de sporen 15.002 (vondsten 6, 7 en 12), 15.007 (vondst 13) en 15.006 (vondst 27). Het gaat hier om zogenaamde Scheldevallei-kruiken (Figuur 69)²⁶.

²⁴ Atlas of Roman Pottery 2012, 34-35.

²⁵ Webster 1996, 45.

²⁶ Delaruelle *et al.* 2004, 245-246.

Figuur 69: Kruikwaar van type 1 (Scheldevallei)

Een tweede type had een zeer gelijkaardig baksel, zelfde inclusies en deklaag, maar onderscheidde zich van het vorig beschreven type doordat er zich een grijze kern in bevond. Hier werd enkel een witte deklaag waargenomen. Deze was echter maar zeer fragmentarisch bewaard. Dit type werd aangetroffen in de sporen 16.001 (vondsten 11 en 16) en 15.006 (vondst 27). Vermoedelijk gaat het ook hier om Scheldevallei-kruikwaar²⁷.

In het derde type werd de kruikwaar geplaatst die zeer stevig verbrand was, waardoor de kleur, de inclusies en de vormen niet duidelijk meer waar te nemen waren. Sommige van de scherven waren door deze verbranding vervormd geraakt. Hierdoor konden er geen types onderscheiden worden.

Een vierde type, dat werd gevonden binnen het onderzoeksgebied, was een wandscherf in een oranjegeel, zandig baksel. Er werden inclusies van kwarts in opgemerkt. Vermoedelijk gaat het hier om kruikwaar uit Noord-Frankrijk (vermoedelijk Bavay)²⁸. Van dit type aardewerk werden enkele fragmentjes van een hals aangetroffen in spoor 15.007 (vondst 13). Er kon geen vorm herkend worden. Binnen het vijfde en laatste type vallen enkele scherven kruikwaar die sterk verbrand waren. Hierdoor kon er geen baksel onderscheiden worden. Vermoedelijk ging het hier om aardewerk van het type 1 of 2 dat sterk verbrand is geraakt. Door de verbranding zijn enkele scherven sterk vervormd geraakt. Er kon hier geen vorm achterhaald worden. Dit type werd aangetroffen in sporen 15.002 (vondsten 6, 7 en 12) en 15.006 (vondst 27). Globaal kan gesteld worden dat deze types dateren in de 2^e- midden 3^e eeuw n.Chr.²⁹.

5.1.1.3 Dolia (Figuur 70)

Er werden twee soorten dolia aangetroffen binnen het onderzoeksgebied. Een eerste type had een grijs tot roze baksel en had inclusies van chamotte (redelijk grote stukjes), kwarts en kalk. Het was zeer dik (11 mm) en leek handgevormd te zijn. Dit type werd enkel aangetroffen in spoor 15.005 (vondst 9). Het ging hier om een stuk wand en een overgang naar een lip.

Ook het tweede type was handgevormd. Het ging hier om een lokaal gemaakt dolium met een naar binnen gebogen rand met gleuf. Dit type was met kamstreken versierd. Ook was er een kleiknobbel aangebracht op de schouder/wand van de pot. Enkel in spoor 15.006 (vondst 27) werd deze vorm aangetroffen.

²⁷ Delaruelle *et al.* 2004, 245-246.

²⁸ Willems 2005, 58.

²⁹ Willems 2005, 58.

Figuur 70: Dolium in lokaal, handgevormde waar

5.1.1.4 Mortaria

In slechts één context werd deze vorm aangetroffen, namelijk in spoor 15.004 (vondst 8). Het ging hier om resten van een mortarium afkomstig van Bavay. Deze hadden een beige tot bleekbruine kleur en bevatten weinig inclusies van kwarts. Het baksel was eerder stoffig te noemen³⁰. Het gaat hier om het type Loridant 1. Voor dit mortarium kan een datering in de late 2^e-begin 3^e eeuw n.Chr. voorop gesteld worden³¹.

5.1.1.5 Reducerend gebakken gedraaid aardewerk

In spoor 16.001 (vondsten 11 en 16) werd een dergelijke scherv aangetroffen. Het ging hier om een randscherf van een kookpot in een grijs baksel met inclusies van kwarts. Deze vorm had een sterk naar buiten gebogen rand en een dekselgeul binnenin.

5.1.1.6 Oxiderend gebakken aardewerk

In de context van spoor 16.020 (vondsten 17 en 18) werden een viertal scherven oxiderend gebakken aardewerk aangetroffen. Eén hiervan, een wandscherf, was sterk verbrand. Een tweede, vrij dikke wandscherf, bestond uit een rozerood baksel met een grijze kern. Deze scherv was verschaald met chamotte en een beetje kwarts. Twee andere scherven hadden een zelfde grijze kern en waren eveneens verschaald met chamotte en een beetje kwarts. De vorm hiervan was vrij moeilijk te achterhalen. Vermoedelijk gaat het hier om kleine handvatjes.

5.1.1.7 Lokaal, handgevormd aardewerk

Ook binnen deze categorie zijn twee verschillende types te onderscheiden. Beiden vormen hadden een gelijkaardige kleur, namelijk grijs tot beige. Ze konden enkel van elkaar onderscheiden worden door middel van de inclusies die ze bevatten.

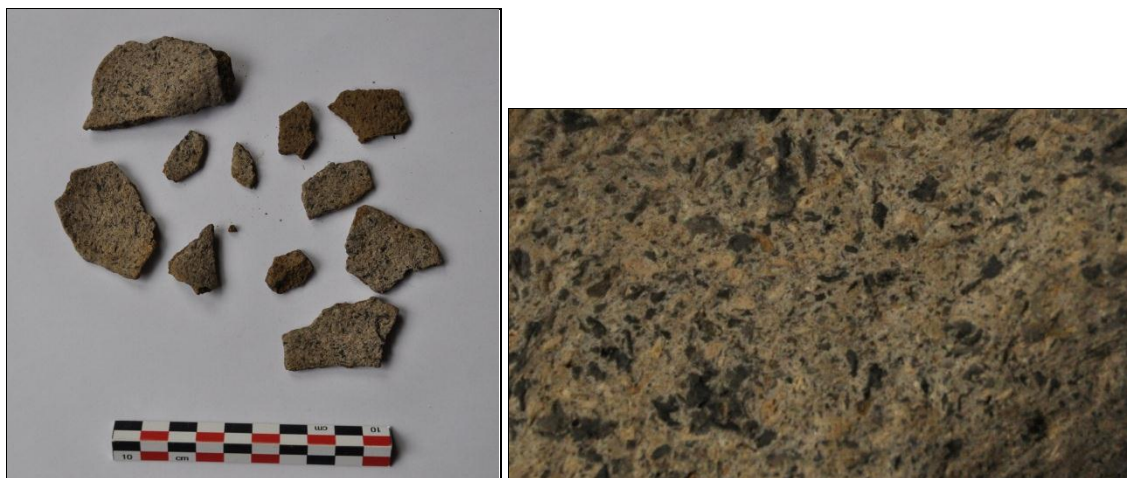
Bij de eerste categorie was er een verschraling van voornamelijk chamotte en kwarts aanwezig. Dit type aardewerk werd aangetroffen in sporen 13.001 (vondst 5), 15.002 (vondsten 6, 7 en 12), 15.007 (vondst 13), 15.006 (vondst 27). Er konden binnen deze contexten enkele vormen onderscheiden worden. In spoor 15.002 (vondsten 6, 7 en 12) waren er twee potten met een sterk naar buiten gebogen rand en een lichte knik op de overgang van hals naar buik aanwezig. Deze potten hadden een versiering door middel van vingernagelindrukken en kamstreken. Spoor 15.006 (vondst 27) bevatte een quasi identieke pot. Hier was de knik op de overgang van hals naar buik iets groter. In dit spoor werd nog een fragment van een klein, sterk naar buiten gebogen randje aangetroffen.

Het tweede type was gekenmerkt door een verschraling door middel van houtskoolfragmentjes. Dit type aardewerk was aanwezig in de sporen 15.007 (vondst 13) en 25.001 (vondst 22). Er waren hier echter geen randjes aanwezig. Enkel in spoor 15.007 (vondst 13) waren er twee fragmenten van vlakke bodems aanwezig. Duidelijk was wel dat het schervenmateriaal uit spoor 25.001 (vondst 22)

³⁰ Willems 2005, 25.

³¹ Loridant & Ménard 2002, 432-434.

met een veel grotere hoeveelheid houtskool was verschaald dan het materiaal uit spoor 15.007 (vondst 13) (Figuur 71).

Figuur 71: Met houtskool verschaald aardewerk (rechts: vondst 22 (spoor 25.001); links: fabric van met houtskool verschaald aardewerk)

5.1.2 Overige vondsten

In het spoor 16.020 (vondsten 17 en 18) en bij de aanleg van werkput 27 (vondst 21) werden er fragmenten gevonden van bakstenen of tegulae en in de sporen 15.002 (vondsten 6, 7 en 12) en 16.020 (vondsten 17 en 18) werden er delen van (een) ijzeren nagel(s) aangetroffen. Twee onbewerkte stukjes silex ten slotte werden aangetroffen in de vulling van sporen 15.002 (vondsten 6, 7 en 12) en 15.006 (vondst 27).

5.2 Middeleeuwse periode

In onderstaande tabel worden alle vondsten weergegeven per context (

Tabel 3). Er werd maar een klein aantal vondsten uit deze periode gevonden.

Vondstmateriaal – Context						
Context	Grijs aardewerk	Rood, geglaazuurd aardewerk	Bouwmateriaal	Natuursteen	Silex	Steengoed
S5.2, 5.3, 5.4 (V1)	1		1			
S7.7 (V2)		1	1			
S7.8 (V3)		1				
S13.1, 13.2 (V4, V14, V15)		1	5	1	2	1
WP15 aanleg (V10)		1	3			
S16.21 (V19)	1					
S26.9 (V24)	1					
TOTAAL	3	4	10	1	2	1

Tabel 3: Vondstmateriaal per context

5.2.1 Aardewerk

Het aardewerk uit deze periode is op te delen in vier types, zijnde ten eerste het reducerend gebakken, grijze aardewerk, ten tweede het oxiderend gebakken, rode aardewerk, ten derde de handgevormde waar en ten vierde het hard gebakken steengoed. Binnen de categorie van het grijze

aardewerk werden er in sporen 5.002/5.003/5.004 (vondst 1) en 26.009 (vondst 24) telkens één wandscherf aangetroffen. In spoor 16.021 werd een randscherf met vingerindrukken gevonden. Deze vondsten moeten vermoedelijk gedateerd worden in de vroege en volle middeleeuwen.

Rood geglaazuurd aardewerk werd aangetroffen in de sporen 7.007 (vondst 2), 7.008 (vondst 3), 13.002 (vondsten 4, 14 en 15) en bij de aanleg van proefsleuf 15 (vondst 10). Het ging hier, met één uitzondering, om wandscherven met een slechts sporadisch bewaarde glazuurlaag. In spoor 7.007 werd een fragment van een oor (vermoedelijk van een grape) aangetroffen.

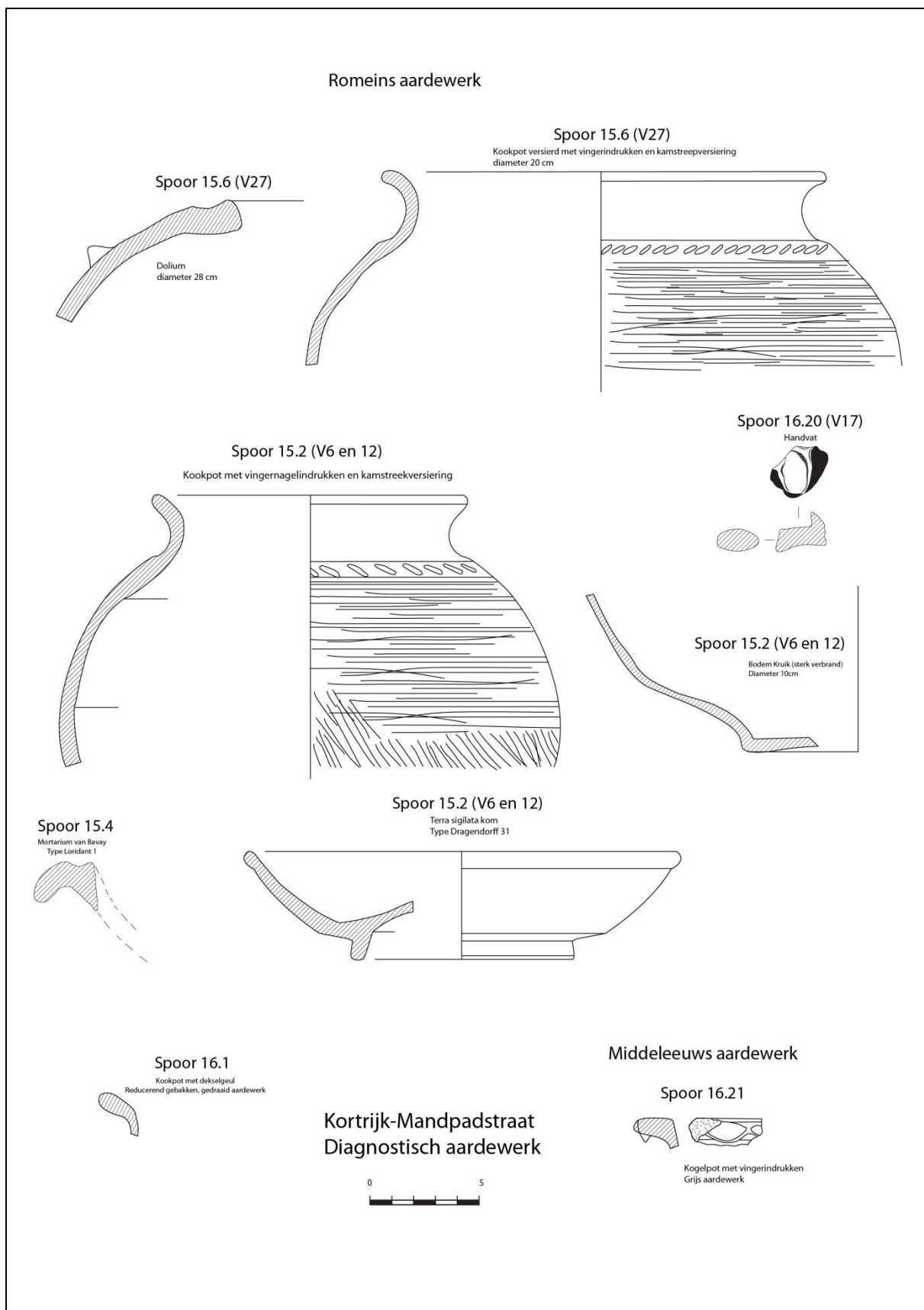
In de sporen 13.001 en 13.002 (vondsten 4 en 15) werden enkele brokjes handgevormd aardewerk aangetroffen. Deze waren slechts zeer fragmentarisch bewaard, maar konden in deze periode geplaatst worden doordat er zich in het spoor eveneens een scherp steengoed uit Raeren bevond.

5.2.2 Andere vondsten

Wat het bouw materiaal uit deze periode betreft, werden er enerzijds fragmenten baksteen gevonden (nl. in sporen 5.002/5.003/5.004 (vondst 1), 7.007 (vondst 2), 13.001/13.002 (vondsten 4, 14 en 15) en bij de aanleg van proefsleuf 15) en anderzijds een klomp huttenleem (in spoor 13.001/13.002 (vondsten 4, 14 en 15). Verder werden in dit zelfde spoor nog een fragment natuursteen en twee stukjes onbewerkte silex aangetroffen.

5.3 Niet-dateerbare vondsten

Enkele contexten konden, wegens een gebrek aan dateerbaar materiaal, niet in een periode geplaatst worden. Het ging hier om de contexten met spoornummers 18.008, 3.005 en 25.008. Hier werden wat brokjes oxiderend gebakken aardewerk en enkele fragmenten baksteen, huttenleem en natuursteen verzameld. Ten slotte werd er nog één vondst verzameld als puntvondst. Deze had geen context. Het ging hier om een fragment onbewerkte silex.

Figuur 72: Tekeningen aardewerk

5.4 Besluit

De overgrote meerderheid van het materiaal is te dateren binnen de Romeinse periode. Er moet hier eerder gedacht worden aan een datering in de vol-Romeinse fase van de tweede helft van de 2^e eeuw tot de eerste helft van de 3^e eeuw n.Chr. De contexten die binnen deze periode te plaatsen waren lagen, met uitzondering van de sporen 13.001 en 25.001 heel dicht bij elkaar op het hoogst gelegen deel van het onderzoeksgebied. Hier werd eveneens de meest dichte sporencluster geregistreerd. Het lijkt dus vrij duidelijk dat de sporen in deze omgeving waarschijnlijk deel uitmaken van een vol-Romeinse site (tweede helft 2^e eeuw-eerste helft 3^e eeuw n.Chr.). Deze datering is gebaseerd op de datering van het importaardewerk aanwezig in deze sporen. Naast het importaardewerk, dat gedomineerd wordt door de kruikwaar, is er voornamelijk een grote component lokaal, handgevormd aardewerk aanwezig. De toch wel grote component importaardewerk duidt op een site waarin er sprake is van enige status.

Naast Romeinse vondsten werden er, verspreid over het onderzoeksgebied, een aantal middeleeuwse en postmiddeleeuwse scherven gevonden. De sporen 13.001 en 13.002 zijn zowel bij de Romeinse periode als bij de middeleeuwen aangeduid. Waarschijnlijk zijn de gevonden handgevormde scherven als residueel te beschouwen.

6 Besluit en waardering

6.1 Algemeen

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem, uitgevoerd door BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van Barco NV, op het terrein aan de Manpadstraat te Kortrijk heeft volgende resultaten opgeleverd.

Binnen het ca. 8 ha grote plangebied zijn waardevolle archeologische resten aangetroffen. De ligging van deze resten werd gedetermineerd door de topografische ligging. In het uiterste noordwesten werd het beekdal van de Grote Wallebeek aangesneden. Na onderzoek in dit dal zijn geen archeologische resten aangetroffen. Dit was niet verwonderlijk gelet op de hoge grondwatertafel en de natheid binnen deze laaggelegen zone.

Verder op de hogere gelegen delen van het terrein zijn zowat overal sporen aangetroffen die duiden op een intens gebruik van het terrein in de Romeinse periode. Het ging om minstens één gebouwplattegrond, diverse perceelsgreppels, kuilen, mogelijke waterputten en begraving(en),... . Het zou hier gaan om een Romeinse site uit de tweede helft 2e eeuw-eerste helft 3e eeuw n.Chr. Deze datering is gebaseerd op het aangetroffen vondstmateriaal.

Op basis van het bodemonderzoek, de aan-/afwezigheid van sporen en het vondstenmateriaal kan geconcludeerd worden dat binnen het plangebied te Kortrijk een waardevolle nederzetting werd aangesneden. De hoger gelegen delen waren ideaal voor bewoning. Aan de hand van het vondstenmateriaal kan de bewoningssite gedateerd worden in de periode tweede helft 2^e eeuw-eerste helft 3^e eeuw n.Chr. Het Romeins importmateriaal kan immers in deze periode gedateerd worden. Naast dit importaardewerk was er ook een zeer grote component lokaal, handgevormd aardewerk aanwezig (voornamelijk kookpotten en opslagpotten).

Het is uit de sporen niet op te maken in welke richting de plattegrond in kijkvenster 5 zich doorzet. Het opgraven van volledige structuren is ook niet het doel van een prospectie met ingreep in de bodem. De naam impliceert immers al dat een indicatie van de aanwezige resten in een plangebied moet worden gegeven. Een inschatting van de aard en datering van de sporen in het plangebied is in dit rapport gegeven.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van deze archeologische prospectie met ingreep in de bodem was het terrein archeologisch te evalueren. Hierbij moesten onderstaande onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Zijn er sporen aanwezig?

Over het hele terrein zijn sporen aangetroffen. Enkel in het uiterste noordwesten zijn geen sporen aangetroffen. Hier bevond zich het stroomgebied van de Wallebeek. Door de lage en oorspronkelijk ook natte ligging was de kans op het aantreffen van sporen hier sowieso erg klein. De mogelijkheid bestaat dat hier waterputten of –kuilen aanwezig zijn, maar deze zijn tijdens het vooronderzoek niet gevonden. Op de hoger gelegen delen van het terrein werden sporen aangetroffen die in verband kunnen gebracht worden met bewoning.

2. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Er zijn natuurlijke én antropogene sporen aangetroffen. De antropogene sporen bevonden zich met name in het zuiden, centrum en oosten van het plangebied. Het ging om kuilen, paalsporen, greppels, grachten, twee mogelijk brandrestengraven, een mogelijke waterput, afvalkuilen,... De meeste sporen werden in de Romeinse periode gedateerd. Enkele sporen (voornamelijk perceelsgreppels) werden in de nieuwe tijd gedateerd.

3. Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De bewaringstoestand van de sporen was redelijk tot goed. Het huidige reliëf, waarbij het terrein afloopt in noordwestelijke richting, verhult een paleoreliëf. Het paleoreliëf vormt een soort rug die vanuit het zuidwesten richting het noordoosten loopt, waarbij het terrein in oostelijke, maar vooral in westelijke richting afhelt.

Op de hoger gelegen delen (centraal op het terrein tot het uiterste zuiden) heeft erosie een deel van de bodem en dus ook vermoedelijk een deel van de sporen afgetopt. Dit kon afgeleid worden uit een grondige studie van het bodemprofiel en uit het onderzoek van enkele sporen op de top van het terrein. Zo bleken de paalsporen in het uiterste zuiden van werkput 16 (sporen 16.001 tot en met 16.012) erg ondiep bewaard. Ook de greppels (sporen 15.001 en 15.006 tot en met 15.008) in werkput 15 waren slechts een 30-tal cm bewaard. In profielen ter hoogte van deze locatie was een bouwvoor die onmiddellijk op het relevante sporenvak lag te zien. Het was duidelijk dat deze sporen afgetopt zijn. Deze aftopping is veroorzaakt door erosie (wegspoelen van de toplaag) en landbouw (ploegen).

In lager gelegen gebieden leken de sporen beter bewaard te zijn door afdekking met een pakket colluvium.

4. Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Enkel in werkput 16 konden verschillende sporen aan naburige sporen gelinkt worden. In het zuiden van deze werkput werd een vermoedelijk Romeins gebouw aangesneden. Op sommige plaatsen is de sporenconcentratie dermate groot dat de kans reëel is dat een grotere structuur is aangesneden, maar deze werd niet opgemerkt door het gebrek aan overzicht in smalle proefsleuven. Dit is bijvoorbeeld het geval in het kijkvenster tussen werkputten 18 en 19 en in het kijkvenster in proefsleuf 25.

5. Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Het lijkt er op dat de sporen voornamelijk te situeren zijn in de Romeinse periode (tweede helft 2e eeuw-eerste helft 3e eeuw n.Chr.). De kans is reëel dat op het onderzoeksterrein een agrarische site met percelering is aangesneden. Op de percelen ten noorden kunnen oudere en jongere sporen worden aangetroffen (waterkuilen, begravingen, perceelsgreppels,...). Binnen deze periode zijn vermoedelijk meerdere fases te onderscheiden. Zo is duidelijk dat in het zuiden van werkputten 15 en 16 in de elkaar kruisende greppels meerdere fases te herkennen zijn. Het merendeel van de brede grachten/perceelsgreppels op het terrein kan gedateerd worden in de nieuwe tijd.

6. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Het vooronderzoek toonde aan dat bodemkundige bijstand bij de uitvoering van het archeologisch onderzoek erg belangrijk is. De aanwezigheid van (per definitie moeilijk leesbare) leemgrond en de wisselwerking tussen erosie en colluvium zorgen ervoor dat het archeologische relevante niveau steeds weer in vraag moet worden gesteld. Dit moet door middel van bijstand van een bodemkundige gebeuren. De aangetroffen sporen rechtvaardigen de inzet van archeologen die vertrouwd zijn met sites uit ijzertijd en Romeinse periode. Tenslotte wordt ook aandacht voor natuurwetenschappelijk onderzoek gevraagd. Concreet wordt gedacht aan ondersteuning van datering, bijvoorbeeld door middel van ¹⁴C-datering.

7. Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor een eventuele in situ-bewaring?

De sporen strekken zich uit over een brede zone vanuit het zuiden over het centrale deel richting noordoosten. De archeologisch relevante sporen beslaan op deze manier een gebied van ruwweg 2,5 ha. De sporen bevinden zich met name in het zuiden erg hoog onder het maaiveld. Enkel stevige ophoging van het terrein zou een eventuele bescherming van de onderliggende archeologische sporen kunnen bieden. Op de archeologische waardevolle zone wordt een (deel van een) parkeerplaats aangelegd en worden verschillende gebouwen neergezet. Deze grootschalige werkzaamheden gaan gepaard met ingrepen in de bodem die de aanwezige archeologie zullen vernietigen.

Gelet op de grootschaligheid van de plannen lijkt het financieel en praktisch erg moeilijk om de plannen dermate te wijzigen dat de onderliggende archeologische waarden niet geroerd worden. Een opgraving lijkt praktisch en financieel meer haalbaar dan bewaring in situ door de kosten die gepaard kunnen gaan met extra grondverzet en het aanpassen van de bouwplannen.

6.3 Advies

BAAC Vlaanderen bvba vond binnen het onderzoeksgebied van 8 ha een zone van 2,5 ha waar de sporenconcentratie uit de Romeinse periode erg groot was. Binnen deze zone, die bovendien overeenkomt met een hogere ligging in het landschap, waren verschillende perceelsgreppels, minstens één gebouw, kuilen, mogelijk waterputten en twee mogelijke begravingen zichtbaar. De sporen binnen het geselecteerde gebied vormden waarschijnlijk een aaneengesloten geheel van bewoningssporen en sporen van landindeling. Vermoedelijk zijn twee of meer fases te herkennen binnen het geheel van sporen.

Buiten de geselecteerde zone bevonden zich archeologische sporen die eerder geïsoleerd voorkwamen. Gelet op de plannen van de opdrachtgever en de financiële en praktische impact van het verschuiven van de geplande grootschalige ingrepen adviseren we een vlakdekkend onderzoek binnen deze zone. Dergelijk onderzoek moet alle archeologische sporen binnen de geselecteerde zone ex situ bewaren. Het onderzoek kan een antwoord geven op minstens volgende vragen:

- Wat is de relatie tussen topografie, landindeling en inplanting van structuren?
- Zijn verschillende fases te onderscheiden in de aangetroffen sporen?
- Is er een duidelijk beeld van landindeling aan het einde van de late ijzertijd-(vroeg-)Romeinse periode verkregen?
- Welke parallellen of verschillen zijn merkbaar met de gekende sites uit deze periode in de regio?

7 Lijst figuren

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op een luchtfoto	9
Figuur 2: Situering onderzoeksgebied	10
Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart	11
Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de digitale bodemkaart	14
Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart	15
Figuur 6: Aanduiding onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (Ferrariskaart) (1771-1778)	18
Figuur 7: Aanduiding onderzoeksgebied op de Atlas van de Trage Wegen (1841)	19
Figuur 8: Aanduiding onderzoeksgebied op de kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1885)	19
Figuur 9: CAI-kaart van het plangebied met de archeologische vondsten in de omgeving	21
Figuur 10: Profiel in de noordoostelijke hoek van werkput 1. Onder een dunne bouwvoor bevindt zich een pakket colluvium met een dikte van ongeveer 30 cm. Vervolgens gaat het profiel direct over in de C-horizont, bestaande uit primaire löss	22
Figuur 11: Westprofiel werkput 9. Onder twee dikke ophoogpakketten (van elkaar gescheiden door een tijdelijk loopvlak) bevindt zich een begraven Ah-horizont met een dikte van ongeveer 20 cm. Daaronder bevindt zich de C-horizont, bestaande uit zandige en lemige beekafzettingen van de Grote Wallebeek	23
Figuur 12: Detail profiel werkput 15	24
Figuur 13: Detail profiel werkput 20	24
Figuur 14: Detail profiel werkputten 18 en 19	25
Figuur 15: Detail profiel werkput 19	25
Figuur 16: Detail profiel werkput 20	25
Figuur 17: Detail profiel werkput 29	26
Figuur 18: Detail spoor 1.001	27
Figuur 19: Overzicht kijkvenster 1	28
Figuur 20: Detail coupe spoor 5.002	28
Figuur 21: Detail werkput 5-kijkvenster 1 (geel: middeleeuwen-nieuwe tijd)	29
Figuur 22: Detail coupe spoor 6.007	30
Figuur 23: Details sporen 8.001 (links) en 8.007 (rechts)	30
Figuur 24: Detail kijkvenster 3	31
Figuur 25: Detail coupe spoor 13.007	32
Figuur 26: Detail spoor 14.004	32
Figuur 27: Overzicht kijkvenster 4	33
Figuur 28: Detail spoor 15.006 (links) en detail spoor 15.007 (rechts)	34
Figuur 29: Detail kijkvenster 5: zicht op huisplattegrond	35
Figuur 30: Detail coupes paalkuilen van huisplattegrond	35
Figuur 31: Detail kijkvenster 6	36
Figuur 32: Detail kijkvensters 4, 6 en 5 (bruin: Romeins; grijs: niet geweten, vermoedelijk Romeins; geel: middeleeuwen-nieuwe tijd)	36
Figuur 33: Detail werkput 16-huisplattegrond (Bruin: Romeins, grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins)	37
Figuur 34: Detail coupes op de paalkuilen van de huisplattegrond	37
Figuur 35: Detail sporen 17.001 en 17.002	38
Figuur 36: Details kijkvenster 7	39
Figuur 37: Details sporen 17.007 en 17.008	39
Figuur 38: Detail spoor 18.010	39
Figuur 39: Detail sporen 19.002-19.008	40
Figuur 40: Detail kijkvenster 7 - werkputten 18 en 19 (Grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)	41
Figuur 41: Detail kijkvensters 8 en 9 (Grijs: niet gekend, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)	42
Figuur 42: Detail kijkvenster 8	42
Figuur 43: Detail kijkvenster 9	43
Figuur 44: Detail kijkvenster 19	43
Figuur 45: Detail kijkvenster 10	44
Figuur 46: Detail kijkvenster 11	44

<i>Figuur 47: Detail kijkvenster 12</i>	45
<i>Figuur 48: Detail kijkvenster 13</i>	46
<i>Figuur 49: Detail werkput 22 (Bruin: Romeins; Grijs: niet geweten, vermoedelijk Romeins; Geel: Middeleeuwen-Nieuwe tijd)</i>	46
<i>Figuur 50: Detail kijkvenster 14</i>	47
<i>Figuur 51: Detail kijkvenster 14</i>	47
<i>Figuur 52: Detail kijkvenster 15</i>	48
<i>Figuur 53: Details werkputten 24 en 25 met aanduiding van het mogelijke brandrestengraf S25.8 (bruin: Romeins; grijs: niet gekend, vermoedelijke Romeins)</i>	49
<i>Figuur 54: Detail coupe 25.001</i>	49
<i>Figuur 55: Detail kijkvenster 16</i>	50
<i>Figuur 56: Detail kijkvenster 18 (links) en detail coupe spoor 25.011</i>	50
<i>Figuur 57: Detail profiel spoor 25.011</i>	51
<i>Figuur 58: Detail kijkvenster 17</i>	51
<i>Figuur 59: Detail spoor 26.005</i>	52
<i>Figuur 60: Detail spoor 26.007</i>	52
<i>Figuur 61: Detail spoor 27.002</i>	53
<i>Figuur 62: Detail sporen 28.001 (links) en 28.003 (rechts)</i>	53
<i>Figuur 63: Detail sporen 28.004 en 28.005</i>	54
<i>Figuur 64: Detail spoor 29.001</i>	54
<i>Figuur 65: Plot van de subrecente grachten op de Atlas van de Trage Wegen</i>	55
<i>Figuur 66: Verhoudingen aardewerktypes uit de Romeinse periode (aantal scherven)</i>	62
<i>Figuur 67: Verhoudingen aardewerktypes uit de Romeinse periode (Minimum aantal individuen)</i>	62
<i>Figuur 68: Kommetje in Terra Sigillata (Dragendorff 31; vondsten 6 en 12)</i>	63
<i>Figuur 69: Kruikwaar van type 1 (Scheldevallei)</i>	64
<i>Figuur 70: Dolium in lokaal, handgevormde waar</i>	65
<i>Figuur 71: Met houtskool verschaald aardewerk (rechts: vondst 22 (spoor 25.001); links: fabric van met houtskool verschaald aardewerk)</i>	66
<i>Figuur 72: Tekeningen aardewerk</i>	68

8 Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012a: *Kleurenorthofoto's* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/#> (geraadpleegd op 4 mei 2012).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012b: *Stratengids - Positiebepaling* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/straten/#> (geraadpleegd op 4 mei 2012).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2012c: *Digitale bodemkaart Vlaanderen* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/#> (geraadpleegd op 4 mei 2012).

ATLAS OF ROMAN POTTERY 2012: *Terra sigillata* [online], <http://potsherd.net/atlas/potsherd.html> (geraadpleegd op 14 december 2012).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2012: *Kortrijk* [online], [http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=zg\(34003\)#](http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=zg(34003)#) (geraadpleegd op 4 mei 2012).

DELARUELLE S., VERBEEK C. & DE CLERCQ W. 2004: Wonen en leven op het HSL-traject in de Romeinse periode (circa 50v.Chr.-476n.Chr.), in: *Verloren voorwerpen. Archeologisch onderzoek op het HSL-traject in de provincie Antwerpen*, 189-256.

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2012a: *Ferrariskaart 'Menen'* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 4 mei 2012).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2012b: *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique* [online], http://dgtl.kbr.be:8881/R/5U2SRM9FNBMGYE6INH6I5S92U9MNSCAGJAIPMCTK2TBX51JPX-01795?func=results-jump-full&set_entry=000006&set_number=001584&base=GEN01 (geraadpleegd op 4 mei 2012).

DOV VLAANDEREN 2012a: Databank Ondergrond Vlaanderen [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 12 september 2012).

DOV VLAANDEREN 2012b: Databank Ondergrond Vlaanderen. Kaartblad 29 Kortrijk [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/kortrijk29Qweb.pdf> (geraadpleegd op 12 september 2012).

DOV VLAANDEREN 2012c: Databank Ondergrond Vlaanderen. Geografisch zoeken [online], <https://dov.vlaanderen.be/dov/DOVInternet/startup.jsp> (geraadpleegd op 12 september 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012a: Kortrijk. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 20142 [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20142> (geraadpleegd op 13 september 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012b: Kortrijk. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 21715 [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21715> (geraadpleegd op 13 september 2012).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2012c: Kortrijk-Manpadstraat. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. ID 8822 [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/8822> (geraadpleegd op 13 september 2012).

LORIDANT F. & MENARD R. 2002: Les mortiers dits 'de Bavay'. Une des productions de Pont-sur-Sambre (Nord). in *SFECAG, Actes du Congrès de Bayeux*, 431-435.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN 2012a: *Atlas der Trage Wegen (1841)* [online], <http://www.giswest.be/trage-wegen> (geraadpleegd op 4 mei 2012).

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN 2012b: *Topografische kaarten NGI* [online], <http://www.giswest.be/topografische-kaarten-ngi> (geraadpleegd op 4 mei 2012).

RAEMAEKERS, D.C.M., J. GEUVERINK, A. MAURER, E. SCHEELE & J. VAN DER LAAN 2011: Van Swifterbant naar TRB (4300-3700 v. Chr.). Een archeologisch onderzoek van een midden-neolithische oeverzone. *Grondsporen: Opgravings- en onderzoeksrapporten van het Groninger Instituut voor Archeologie* deel 14.
<http://archeologie.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/Grondsporen14/StandaardrapportSwifterbantS25.pdf>

RYSSAERT, C, Y. PERDAEN, W, DE MAEYER, P. LALOO, W. DECLERQ & P. CROMBÉ, 2007: Searching for the Stone Age in the harbour of Ghent. How to combine test trenching and Stone Age Archaeology. *Notae Praehistoricae* 27, pp. 69 – 74.

WEBSTER P. 1996: Roman Samian pottery in Britain, *Practical handbook in archaeology* 13, York.

WILLEMS S. 2005: Roman pottery in the Tongeren reference collection: mortaria and coarse wares, *VIOE-rapporten* 1, Brussel.

9 Bijlagen

9.1 Lijsten

9.1.1 Sporenlijst

9.1.2 Fotolijst

9.1.3 Coupelijst

9.1.4 Vondstenlijst

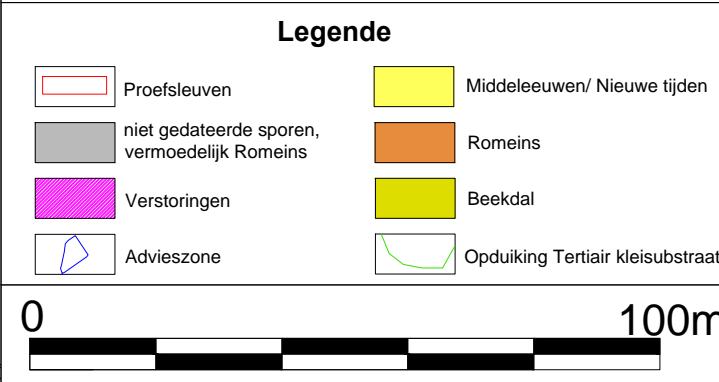
9.2 Kaartmateriaal

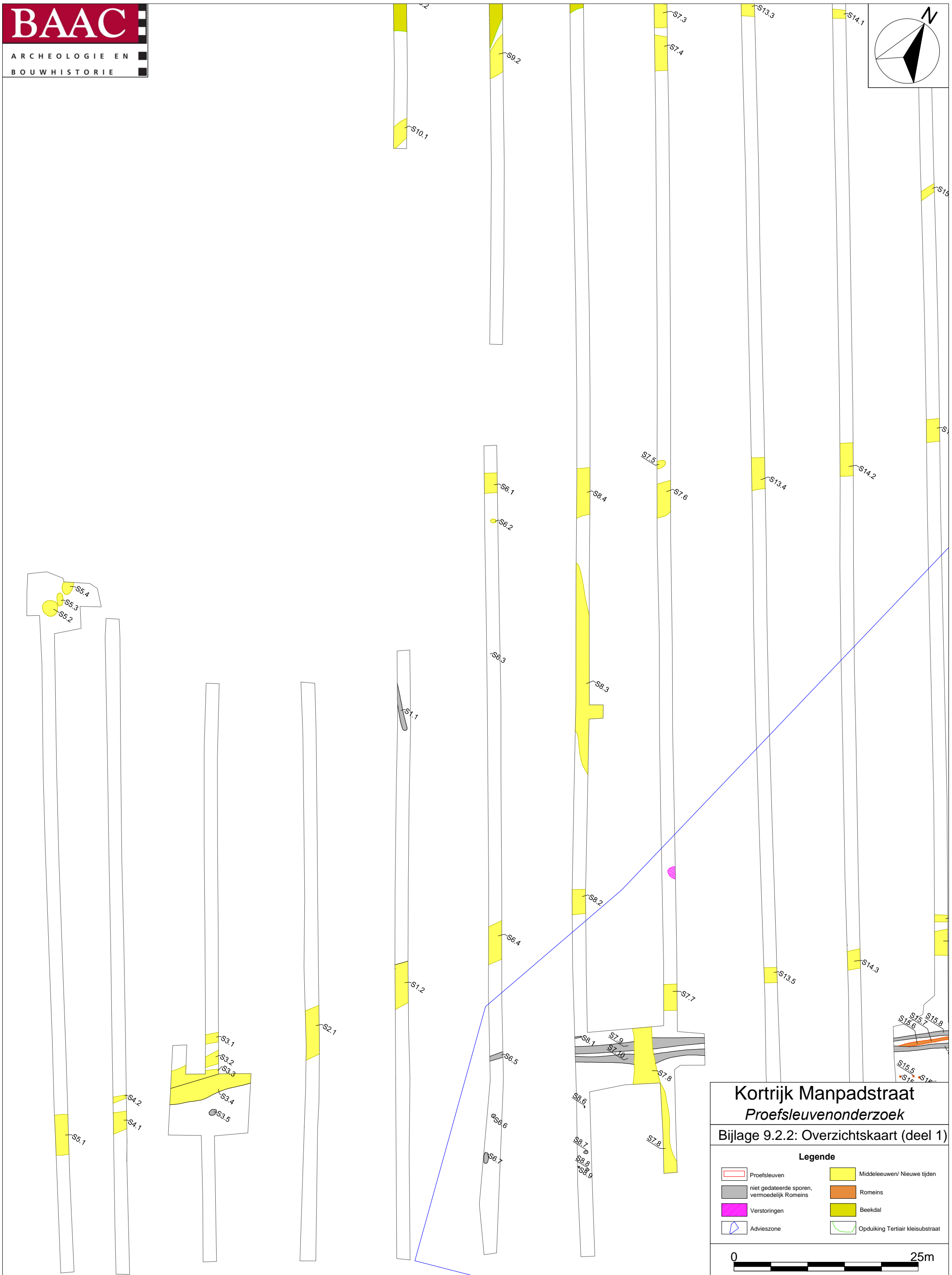
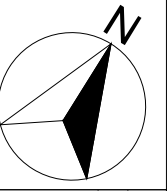
9.2.1 Overzichtskaart

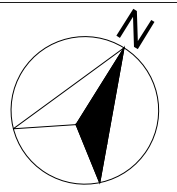
9.2.2 Overzichtskaart (in 4 delen)

9.2.3 Hoogtekaart

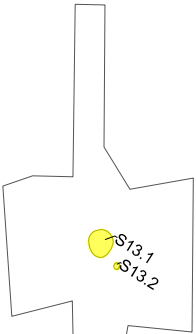
9.3 Bodemprofielen

S7.1

S13.1
S13.2

S7.2

S8.5

S10.2

S9.1

S9.2

S7.3

S7.4

S13.3

S14.1

S15.13

S16.14

Kortrijk Manpadstraat

Proefsleuvenonderzoek

Bijlage 9.2.2: Overzichtskaart (deel 2)

Legende

Proefsleuven

niet gedateerde sporen,
vermoedelijk Romeins

Verstoringen

Advieszone

Middeleeuwen/ Nieuwe tijden

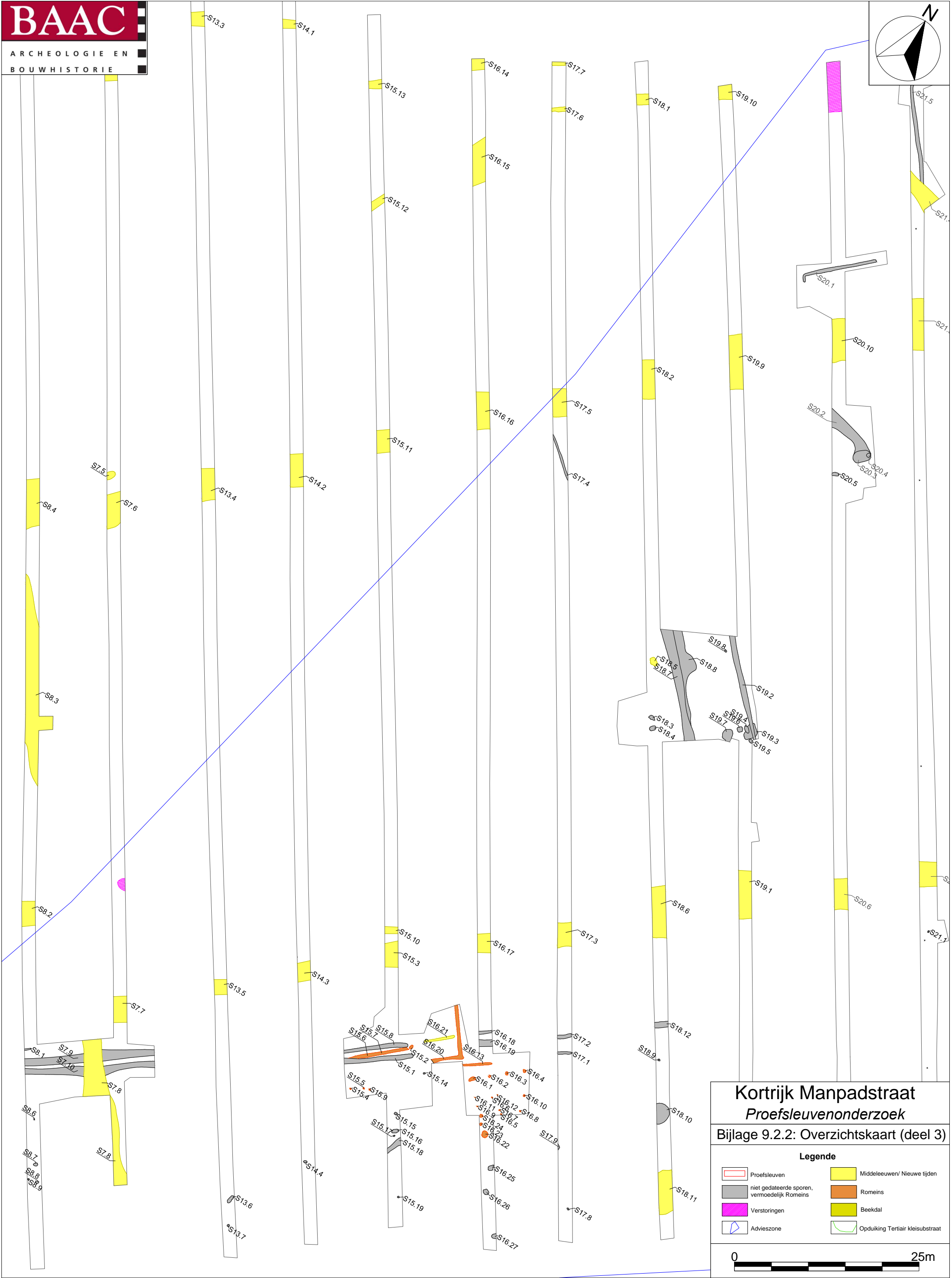
Romeins

Beekdal

Opduiking Tertiair kleisubstraat

0

25m

Kortrijk Manpadstraat
Proefsleuvenonderzoek

Bijlage 9.2.2: Overzichtskaart (deel 3)

Proefsleuven

niet gedateerde sporen,
vermoedelijk Romeins

Verstoringen

Advieszone

Middelleeuwen/ Nieuwe tijden

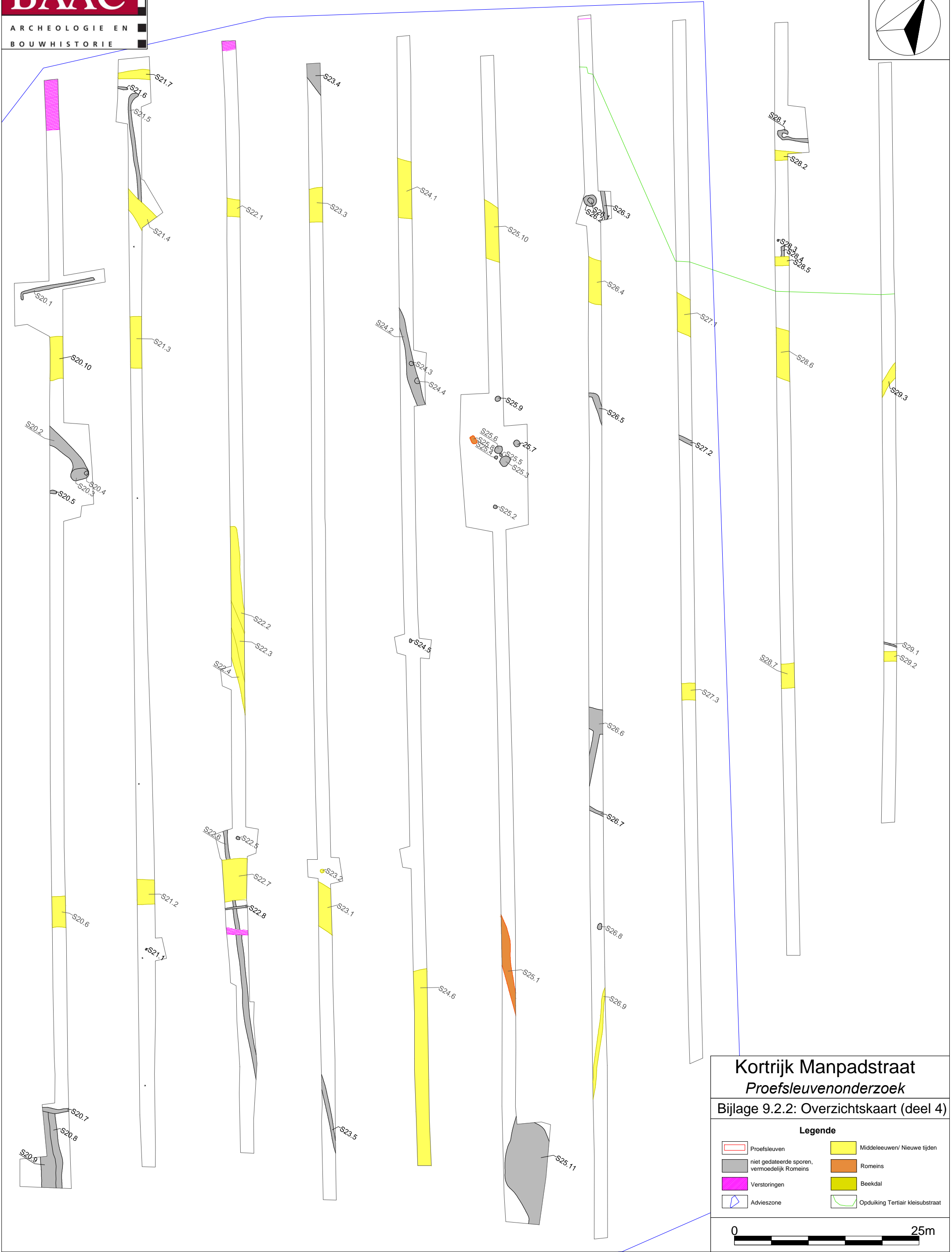
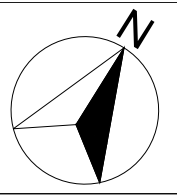
Romeins

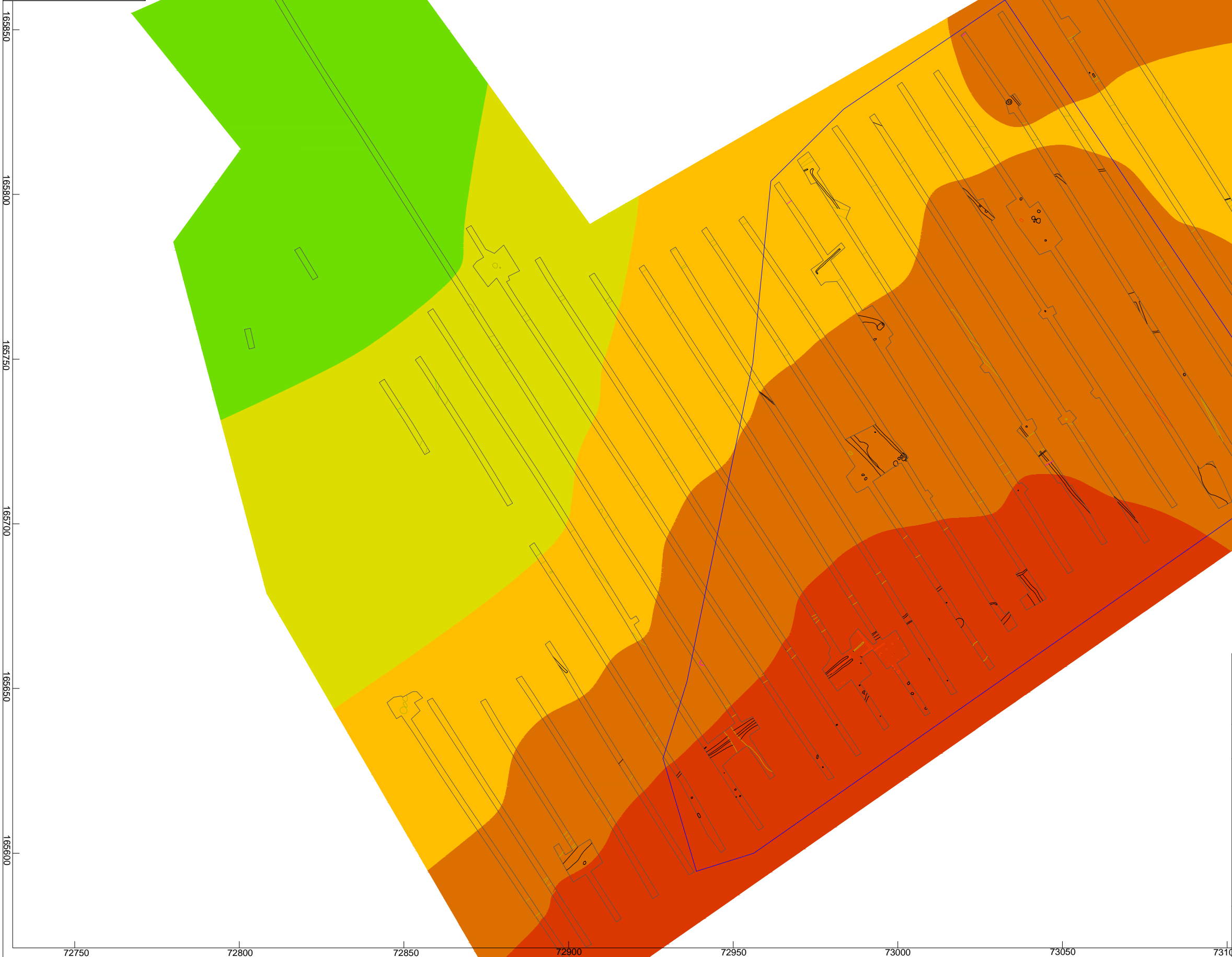
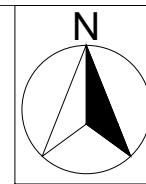
Beekdal

Opduiking Tertiair kleisubstraat

0

25m

Kortrijk Manpadstraat

Proefsleuvenonderzoek

Bijlage 9.2.3: Hoogtekaart

Hoogteverdelingen

	33,4-35,4m TAW		39,4-41,4m TAW
	35,4-37,4m TAW		41,4-43,4m TAW
	37,4-39,4m TAW		

